

Επιστημονικόν Βήμα τοῦ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΔΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ 15Α — ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 236.547 — 221.316

ΕΤΟΣ ΙΑ' — ΤΕΥΧΟΣ 7ον — 8ον
ΜΑΡΤΙΟΣ — ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1964

Τιμή τεύχους Δραχ. 5
Συνδρομή διὰ τὰ μέλη « 50

Μέτρα ληπτέα πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Γεωργίου Παπανδρέου διακήρυξιν τῶν πρὸς ἀναγέννησιν καὶ προαγωγὴν τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας ἰδεῶν του, ἀναλαβόντος δὲ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων πρὸς πραγματοποιήσιν καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῶν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας θέλουσιν ἐνταχθῆ μετ' εὐμενείας αἱ τόσον κακοπαθήσασαι Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι καὶ τὸ προσωπικόν των, εἴαν πρόκειται νὰ βελτιωθῇ ἡ μόρφωσις τῶν δημοδιδασκάλων καὶ ἡ ἐκ τούτου προαγωγή τοῦ μορφωτικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, αἰτήματος κατ' ἐξοχὴν ἐπείγοντος εἰς τὴν παροῦσαν ἐποχὴν.

Ἐχων ὑπ' ὄψει τὴν ἐπὶ 25ετίαν ὑπηρεσίαν μου ἐν τῇ Μαρσαλείῳ Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι τῆς λόγῳ ὀρίου ἡλικίας ἀποχωρήσεώς μου ἐξ αὐτῆς ἐν ἔτει 1957, ὡς καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἐμπειρίαν μου, κρίνω σκόπιμον, ὅπως ἡ πρὸς ἀνόρθωσιν αὐτῶν καταβλητέα προσπάθεια διακριθῇ εἰς δύο ἐπάλληλα στάδια, τὰ ἀκόλουθα:

I

Μέτρα ληπτέα πρὸς δίκαιαν βαθμολογικὴν καὶ μισθολογικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ προσωπικοῦ των, ὡς καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν προτύπων δημοτικῶν σχολείων των.

Α'. Ἰδρύσεις καὶ ἐξέλιξις τῶν Παιδ. Ἀκαδημιῶν

Διὰ τοῦ ἰδρυτικοῦ νόμου τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν 5802.1933, καταργηθέντων

τῶν πρότερον ἐν λειτουργίᾳ Διδασκαλείων, ἰδρύθησαν ἀντ' αὐτῶν ἀρχικῶς ἐξ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι εἰς τὰς ὁποίας προσετέθη βραδύτερον ὡς 7η καὶ ἡ τοῦ Ἡρακλείου Κρήτης. Αὗται ἰδρύθησαν εἰς πόλεις, ἐν αἷς πρότερον ἐλειτούργουν Διδασκαλεῖα καὶ δι' ὧν θὰ ἐξυπηρετοῦντο ὡς ἀριστα οἱ διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν ἐπιδιωκόμενοι σκοποὶ. Αὗται ἦσαν αἱ ἐξῆς: 1η) Ἀθηνῶν, 2α) Θεσσαλονίκης, 3η) Τριπόλεως, 4η) Ἰωαννίνων, 5η) Ἀλεξανδρουπόλεως, 6η) Λαμίας καὶ 7η) Ἡρακλείου Κρήτης. Ἐν ἐκάστῃ τούτων κατὰ τὸν Νόμον 5802 ἀρθρ. 4 ἐδ. β' ἐγίνοντο δεκτοί, κατ' ἀνώτατον ὄριον μέχρι 40 ὑποψηφίων (δημ)λων, ἐξ ὧν 25 ἄρρενες καὶ 15 θῆλεις, ἥτοι 280 σπουδασταὶ ἐν συνόλῳ ἐτησίως. Ὡς ἐμφαίνεται ἦσαν πᾶσαι Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι ἐνὸς τμήματος.

Ἐπειδὴ μετὰ τινὰ χρόνον ἀπορροφηθέντων ἐν τῷ μεταξύ τῶν κατὰ τὴν ἰδρύσιν τῶν Παιδ. Ἀκαδημιῶν προϋπαρχόντων πολυπληθῶν ἀδιορίστων πτυχιούχων (δημ)λων ἐκ τῶν Διδασκαλείων προερχομένων παρουσιαζέτο ἔλλειψις (δημ)λων πρὸς διορισμὸν εἰς τὰς κενουμένας θέσεις ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν λόγῳ ὀρίου ἡλικίας ἡ παραιτήσεως ἐξερχομένων τοῦ κλάδου (δημ)λων, ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἂν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν κενῶν: α) θὰ ἰδρύνοντα νέαι ἐπὶ πλέον τῶν ὑπαρχουσῶν Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι, ὡς ἐζητεῖτο παρὰ τῶν ἐκασταχοῦ τοπικῶν πολιτευτῶν ἢ β) θὰ ἐλύετο ἅλως τὸ ἀνακύψαν ζήτημα.

Ὡς Διευθυντῆς τῆς Μαρσαλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας εἰσηγήθην τῷ τότε Ὑπουργῷ τῆς Παιδείας κ. Κωνσταντίνῳ Γεωργακοπούλῳ δι' ὑπομνήματός μου, ἀντὶ τῆς ἰδρύσε-

ως νέων Παιδαγωγικών 'Ακαδημιών με έν τμήμα—όποτε αἱ Παιδαγωγικαὶ 'Ακαδημίαι θὰ ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ θὰ διεσκορπίζοντο ἀνὰ τὰ διάφορα σημεῖα τῆς Ἑλλάδος, μέλλουσαι νὰ καταλήξωσιν εἰς τὰ καταργηθέντα Διδασκαλεῖα, ἄνευ τοῦ ἀπαιτουμένου προσωπικοῦ, ἄνευ τῶν καταλλήλων διδασκηρίων, ἄνευ συνοχῆς καὶ συνεργασίας τοῦ προσωπικοῦ τῶν καὶ ἄλλων μειονεκτημάτων—τὴν προσθήκην εἰς τὰς ἤδη λειτουργούσας κεντρικὰς Παιδαγωγικὰς 'Ακαδημίας ἐνὸς ἕως 2 ἐπὶ πλέον τμημάτων, ὥστε νὰ πλησιάσουν τὰς ἐν Γερμανίᾳ λειτουργούσας Ἀνωτάτας Σχολὰς πρὸς μόρφωσιν τῶν δημοδιδασκάλων, περιλαμβανοῦσας τότε 300 ἐν ὅλῳ ἐκάστης σπουδαστάς, με προσωπικὸν ἔχον βαθμὸν καὶ ἀποδοχὰς προσωπικοῦ Ἀνωτάτων Σχολῶν.

Μὴ γενομένης δεκτῆς τῆς τελευταίας προτάσεώς μου περὶ βαθμῶν καὶ μισθῶν, λόγῳ ἀντιδράσεως, ἀπεφευχθῇ, εὐτυχῶς, ὁ κίνδυνος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ καὶ τῆς διασκορπίσεως τῶν Παιδαγωγικῶν 'Ακαδημιῶν διὰ τῆς προσθήκης ἐνὸς ἢ δύο τμημάτων εἰς τὰς ἐν λειτουργίᾳ Παιδαγωγικὰς 'Ακαδημίας καὶ δημιουργίας θέσεως Γενικοῦ Διευθυντοῦ, με βαθμὸν καὶ ἀποδοχὰς Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου διὰ τὰς με 3 τμήματα Παιδαγωγικὰς 'Ακαδημίας καὶ θέσεως Γενικοῦ Διευτῶν με βαθμὸν καὶ ἀποδοχὰς Γενικοῦ Διευτῶν Ὑπουργείου διὰ τὰς με 2 τμήματα Παιδαγωγικὰς 'Ακαδημίας, ἀναγνωρισθῶσιν ἔκτοτε δηλ. ἀπὸ τοῦ ἔτους 1937, τῶν Παιδαγωγικῶν 'Ακαδημιῶν ὡς Ἀνωτάτων Σχολῶν διὰ τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 953/1937, ἀρθροῦ I.

Διὰ τοῦ καὶ νῦν ἰσχύοντος Ἀναγκαστικοῦ τούτου Νόμου αἱ Παιδαγωγικαὶ 'Ακαδημίαι ὠρίσθησαν ὡς κάτωθι :

- 1) Μαράσλειος Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία με 3 τμήματα.
- 2) Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία Θεσσαλονίκης με 3 τμήματα.
- 3) Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία Ἰωαννίνων με 2 τμήματα, νῦν με 3.
- 4) Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία Τριπόλεως με 2 τμήματα.
- 5) Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία Ἡρακλείου με 1 τμήμα.
- 6) Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία Λαμίας με 1 τμήμα.
- 7) Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία Ἀλεξανδρουπόλεως με 1 τμήμα, νῦν με 2 τμήματα.

Ἦτοι ἐν ὅλῳ 7 Παιδαγωγικαὶ 'Ακαδημίαι με 13 τμήματα, εἰς ᾧ προσετέθησαν βραδύτερον 1 εἰς τὴν Π. 'Ακαδημίαν Ἰωαννίνων καὶ 1 εἰς τὴν Π. 'Ακαδημίαν Ἀλεξανδρουπόλεως. Σύνολον μεῖνται Π. 'Ακαδ. 7 με τμήματα 15.

Ἐπὶ πλέον Παιδαγωγικαὶ 'Ακαδημίαι θηλέων μὴ κρατικά :

- 8) Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία θηλέων Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας ἐν Ψυχικῷ με 1 τμήμα.
- 9) Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία θηλέων Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας ἐν Πάτραις με 1 τμήμα.

10) Παιδαγωγικὴ 'Ακαδημία τοῦ Δήμου Πειραιῶς ἐν Πειραιεὶ με 1 τμήμα.

Ἐν ὅλῳ 3 Παιδαγωγικαὶ 'Ακαδημίαι θηλέων με 3 τμήματα.

Ἴνα ἀποφευχθῇ ὁ κίνδυνος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ αὐτῶν μεταγενεστέρως, ὠρίσθη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν διὰ τοῦ Α.Ν. 953/1937 εἰς «κατ' ἀνώτατον ὅριον» (Α.Ν. 953/1937 ἀρθρ. 1). Περαιτέρω ὀρίζεται ὅτι «Ἡ ἰδρυσις καὶ ἡ ἀνέλιξις τῶν Π. 'Ακαδημιῶν, ὡς καὶ ὁ ὁρισμὸς τῆς ἐδρας αὐτῆς, γίνεται διὰ Β. Διατάγματος ἢ δὲ κατὰρτῆς τμήματος δι' ὑπουργικῆς ποφάσεως . . .» Α.Ν. 953/1937 ἀρθρ. 2).

Περαιτέρω διὰ τοῦ ἀρθροῦ 18 τοῦ αὐτοῦ Α.Ν. 953/1937 ὀρίζεται : «Ἀπαντα τὰ ἀνωτέρω προβλεπόμενα Βασιλικά Διατάγματα καὶ καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἑθνικῶν ματῶν καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, μετὰ γνώμην τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐκπαιδευτικῶν».

Β'. Ἀποδοχαὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Π. 'Ακαδημιῶν κατὰ τοὺς Νόμους 5802/1933 καὶ Α.Ν. 953/1937 ὡς καὶ τοῦ μετέπειτα Ν.Δ. 3379/1955.

Ἀναλόγως πρὸς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου τῶν Π. 'Ακαδημιῶν, τῆς ἀρτίας τ.ἐ. μὲν φώσεως τῶν τέκνων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τῆς γενικωτέρας ἐπ' αὐτοῦ πολιτιστικῆς ἐπιδρασεως πρὸς προαγωγὴν τοῦ καὶ τὴν σημασίας τῶν, ὡς μεταγυμνασιακῶν ἰδρυμάτων, καὶ εἰς τὴν ἀποδοχὰν τοῦ προσωπικοῦ τῶν, καὶ τοῦ τῶν προτύπων δημοτικῶν σχολείων. Διὰ τοῦ ἰδρυτικοῦ τῶν Π. 'Ακαδημιῶν νόμου 5802/1933 καθωρίσθησαν αἱ ἀποδοχαὶ παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ οὕτως : Αἱ μὲν Διευθυντοὶ τῆς Παιδαγωγικῆς 'Ακαδημίας 1 πρὸς τὰς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μέσης Παιδείας, αἱ τοῦ Ὑποδιευθυντοῦ Π. 'Ακαδημίας πρὸς τὰς τοῦ Γυμνασιάρχου καὶ αἱ Καθηγητοὶ Παιδαγωγικῶν παραπλήσια, τοὺς Καθηγητὰς Τεχνικῶν, Μουσικῆς καὶ Μναστικῆς ἐδόθη εἰς ἐπὶ πλέον βαθμὸς τοῦ τιστοῦχοι τῶν συναδέλφων τῶν ἐν τῇ Ἐκπαιδεύσει. Βραδύτερον, ὅτε διὰ τοῦ Α.Ν. 953/1937 ἰδρύθησαν Παιδαγωγικαὶ 'Ακαδημίαι με 2 καὶ 3 τμήματα, ἐδημιουργήθη ἡ θέσις Γενικοῦ Διευθυντοῦ Π. 'Ακαδημίας με ἀποδοχὰς Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν Π. 'Ακαδημίας με 3 τμήματα, καὶ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ὑπουργείου εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν Π. 'Ακαδημίας με 2 τμήματα (Α.Ν. 953/1937 ἀρθρ. 7 παρ. 1 καὶ ἀρθρ. 8 παρ. 1).

Ἐν τούτοις διὰ τοῦ ἰδρυτικοῦ νόμου 5802/1933 παρεσχέθη εἰς τὸ διδασκικὸν προσωπικὸν τῶν Παιδ. 'Ακαδημιῶν καὶ τὸ τῶν προστεθειμένων εἰς αὐτὰς προτύπων δημοτικῶν σχολείων ἐπίδομα 25% ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ, τῆς ἐντατικῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς σχολῆσεώς του, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν εἰς αἰτέριον κλάδον παρείχετο ἐπίδομα ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ καὶ δὴ τοσοῦτον ἐμα (Ν. 5802/1933 ἀρθρ. 7).

Κατὰ τὴν ἀπαισίαν περίοδον τῆς κατοχῆς τῆς πατρίδος ὑπὸ τῶν ἐχθρικών στρατευμάτων τὸ προσωπικὸν τῶν ὑπέστη, ὡς καὶ τὸ τῶν λοιπῶν ἰδρυμάτων τῆς Πατρίδος, βαρύτατα πλήγματα: αἱ ἀποδοχαὶ τοῦ ἐξηνεμίσθησαν, ἀλλοῦ συνελήφθη καὶ ἐτέλει ὑπὸ τρομοκρατίαν καὶ πολλαχοῦ ἡ λειτουργία τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν διεκόπη. Παρὰ ταῦτα, χάρις εἰς τοὺς μύχθους καὶ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ καθήκον τοῦ ἐν αὐταῖς τεταγμένου προσωπικοῦ, αὗται ἀντέσχον εἰς τὰ κατανεχθέντα βαρύτατα πλήγματα, καίτοι νεοπαγῆς θαρμός, ἐκπληρώσασαι, κατὰ τὸ ἐφικτόν, τὸ ἀνατεθειμένον αὐταῖς πολύτιμον ἔθνικόν ἔργον ὑπὲρ τῆς λαϊκῆς παιδείας τῆς πατρίδος.

Τὸ προσωπικὸν τῶν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες δημόσιοι ὑπάλληλοι, δεινοπαθήσαν βαρύτατα κατὰ τοὺς ἀπαισίους χρόνους τῆς κατοχῆς καὶ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἀπελευθερώσεως. ἀνέμενε μετ' ἐλπίδα τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πατρίδος πρὸς ἀξιοποίησιν καὶ ἐξέλιξιν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν εἰς Ἀνωτάτας Σχολὰς, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 1 τοῦ καὶ νῦν ἰσχύοντος Α.Ν. 953/1937 «περὶ Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, συμφώνως τῷ ὁποίῳ «Αἱ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι ὁρίζονται ὡς Σχολαὶ Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὰς ὁποίας μορφοῦνται καὶ ἐπαγγελματικῶς οἱ δημοδιδάσκαλοι», ἐτι δὲ εἰς τὴν ἐκ τῶν τάλαιπωριῶν καὶ ἀθλιότητων οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν καὶ ἀποκατάστασιν του.

Ἐτη ἱκανὰ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πατρίδος ἐκ τῆς ξενικῆς κατοχῆς καὶ τοῦ συμμοριτοπολέμου, κατὰ τὸ ἔτος 1955 ἡ τότε Κυβέρνησις ὑπεσχέθη τὴν ἐνίσχυσιν καθ' ἐνιαῖον τρόπον καὶ προαγωγὴν τῆς ἔθνικῆς Παιδείας.

Πράγματι, διὰ τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος ὑπ' ἀριθ. 3379/1955, ἐνίσχυθη τὸ προσωπικὸν τῆς Στοιχειώδους καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως εἰς βαθμὸν ἱκανοποιούντα ἱκανῶς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Ὁμοσπονδιῶν τῶν: ἐπιδόματα ἐδόθησαν, μὴ παρεχόμενα πρότερον, εἰς τοὺς Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς Μέσης καὶ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως, παρεσχέθη ἀνωτέρα διαβάθμισις τῆς τῶν Δ)ντῶν Π. Ἀκαδημιῶν, κ.ἀ.π. ἐνῶ τὸ προσωπικὸν τῶν Π. Ἀκαδημιῶν, οὐτινὸς πρότερον εἶχε καταργηθῆ καὶ τὸ ἐξ 25% ἐπίδομα ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν του, ἐγκατελείφθη εἰς τὴν τύχην του ὡς περιττὴν τινα καὶ ἀσημὸν λειτουργίαν ἐπιτελοῦν.

Αἱ θέσεις τῶν Γενικῶν Δ)ντῶν τῶν Π. Ἀκαδημιῶν περιεκόπησαν διὰ τοῦ ἐν λόγῳ Ν.Δ. 3379 1955, αἱ ἀποδοχαὶ τῶν μὲ 3 τμήματα Π. Ἀκαδημιῶν Γενικῶν Διευθυντῶν ὑπεβιβάσθησαν καὶ τελικῶς κατέληξαν ὁ μὲν Δ)ντῆς Π. Ἀκαδημίας, ὁ κατὰ τὸν ἰδρυτικὸν νόμον τῶν Π. Ἀκαδημιῶν 5802/1933 ἔχων βαθμὸν καὶ ἀποδοχὰς Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μ. Ἐκπαιδεύσεως, νὰ ἐξισωθῇ κατὰ τε τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἀποδοχὰς πρὸς βοηθὸν Γυμνασιάρχου. Ὁ Ὑπ)ντῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας ὁ κατὰ τὸν ἰδρυτικὸν νόμον τῶν Παι-

δαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν 5802/1933 ἔχων βαθμὸν καὶ ἀποδοχὰς Γυμνασιάρχου καὶ ὁ Καθηγητῆς τῶν Παιδαγωγικῶν κατῆλθον εἰς πολὺ ὑποδεεστέραν θέσιν. Ἐπίσης οἱ Καθηγηταὶ τῶν λοιπῶν μαθημάτων τῶν Π. Ἀκαδημιῶν, οἱ ἀρχικῶς κατὰ τὸν ἰδρυτικὸν νόμον τῶν Π. Ἀκαδημιῶν ὑπερέχοντες κατὰ ἓνα βαθμὸν τῶν ἐν τῇ Μέσῃ Ἐκπαιδεύσει συναδέλφων τῶν αὐτῶν μαθημάτων ἐξωμοιώθησαν πρὸς αὐτοὺς, καίτοι διδάσκοντες εἰς μεταγυμνασιακὰ ἰδρύματα, ἔχοντα πλείονας ἀπαιτήσεις ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τῶν.

Σὺν τῷ χρόνῳ κατηργήθη καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἰδρυτικοῦ Νόμου 5802/1933 παρασχεθὲν ἐπίδομα εἰς τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῶν Π. Ἀκαδημιῶν καὶ τῶν προτύπων δημοτικῶν σχολείων αὐτῶν.

Καίτοι δὲ καὶ ὁ γράφων καὶ τὸ προσωπικὸν τῶν Π. Ἀκαδημιῶν καὶ τῶν προτύπων τῶν μετὰ χαρᾶς καὶ ἐσωτερικῆς ἱκανοποιήσεως παρηκολούθησαν τὴν προώθησιν βαθμολογικῶς καὶ ἐξ ἀπόψεως ἀποδοχῶν τῶν συναδέλφων τῶν τῆς Μέσης καὶ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως, εὐχόμενοι τὴν περαιτέρω βελτίωσιν ταύτης, οὐχ' ἥττον εὐνόητος τυγχάνει ἡ μετὰ τὸ Ν.Δ. 3379/1955 καταλαβοῦσα πικρία καὶ ἀπογοήτευσις τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, διὰ τὴν πλήρη ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐγκατάλειψιν του καὶ διὰ τὴν ἀδικαιολόγητον μείωσιν τῶν ἀρχικῶν ἀποδοχῶν, ἐνῶ ἀνέμενε βελτίωσιν αὐτῶν, ὡς ἐγένετο καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς.

Γ'. Ληπτέα μέτρα πρὸς ἄρσιν τῶν προσγενομένων ἀδικιῶν εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν καὶ ἀποκατάστασιν αὐτοῦ εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν.

Πρῶτον μέτρον θεωρητέον ἡ ἄρσις τῶν προξενηθεισῶν ἀδικιῶν εἰς βάρος τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν καὶ τοῦ τῶν προτύπων δημοτικῶν σχολείων τῶν, διὰ τῆς ἀμέσου ἀποκαταστάσεως αὐτῶν βαθμολογικῶς τε καὶ μισθολογικῶς εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδρυτικοῦ Νόμου τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν 5802/1933 καὶ τοῦ Α.Ν. 953/1937 ὁριζομένην θέσιν, βελτιουμένην ἐτι μᾶλλον κατὰ τὰς ληφθησομένας ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀποφάσεις τῆς παρούσης φιλεκπαιδευτικῆς Κυβερνήσεως.

Διότι ἄνευ τῆς βαθμολογικῆς καὶ μισθολογικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ προσωπικοῦ τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν καὶ τῆς ἐξαλείψεως ἐξ αὐτοῦ τῆς βαθείας πικρίας του διὰ τὴν ἀδικαιολόγητον ἐγκατάλειψιν καὶ μείωσιν αὐτοῦ ἔναντι ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν, οἰαδήποτε προσπάθεια πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν ἀποτελεῖ καθαρὰν ματαιοπονίαν.

Πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν Π. Ἀκαδημιῶν καὶ ἄρσιν τῶν προσγενομένων ἀδικιῶν εἶχον ὑποβληθῆ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 αἱ ἀπόψεις τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν Π.

Ἀκαδημιῶν, μετὰ συζητήσεις εἰς Γενικὰς Συνελεύσεις των, διατυπωθεῖσαι εἰς Νομοσχέδιον ἐγκριθέν ὑπὸ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου (ΑΣΕΠ), παραμείναντος ἔκτοτε εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου, ἐξ ἀδιαφορίας τῶν ἐκάστοτε Ὑπουργῶν μέχρι τῆς ἀνόδου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Κυβερνήσεως Κέντρου.

Νῦν ἐλπίζομεν, ὅτι τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο, ὑποβληθὲν ὑπὸ τῆς διοικήσεως Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑνώσεως Προσωπικοῦ Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, εἰς τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον, συμπληρούμενον, θὰ γίνῃ δεκτὸν παρὰ τῶν ἀρμοδίων φιλεκπαιδευτικῶν ἰθυνόντων καὶ θὰ προωθηθῇ ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν Βουλὴν. ἢ ἕτερον πληρέστερον, ἱκανοποιῶν τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις των καὶ τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν των πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν ἰδρυμάτων.

Ὡς δεῦτερον μέτρον θεωροῦμεν τὴν ἐκπροσώπησιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν μισθολογίου, ἢ τούτου μὴ ἐφικτοῦ, νὰ ληφθῇ πρόνοια, ὅπως μὴ ἀδικηθῇ πλέον τὸ ταλαίπωρον προσωπικὸν τῶν Π. Ἀκαδημιῶν, παρεχομένου ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ πρὸς ἰσοφάρισιν προσθέτου συμπληρώματος, ὡς παρεσχέθη εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν ἐπίδομα ἐκ 5.000 καὶ 2.500 δραχμῶν μηνιαίως διὰ περικοπῆς ἐκ τῆς «δωρεάν παιδείας».

Τούτων γενομένων, θὰ ἐπέλθῃ ἐν ἱκανῷ βαθμῷ ἄρσις τῶν διὰ τοῦ Ν.Δ. 3379/1955 προσγενομένων ἀδικιῶν τῷ προσωπικῷ τῶν Π. Ἀκαδημιῶν, ἰδίᾳ τῷ παιδαγωγικῷ προσωπικῷ, καὶ θὰ ἐξαλειφθῇ σὺν τῷ χρόνῳ, ἢ καταλαβοῦσα αὐτὸ πικρία καὶ ἀπογοήτευσίς ἐκ τοῦ ὑποβιβασμοῦ καὶ τῆς μειώσεως τῶν κεκτημένων δικαιωμάτων του καὶ τῆς ἐγκαταλείψεώς του ὑπὸ τῆς Πολιτείας.

Ἐν συνεχείᾳ θέλομεν ἐξετάσει τὰς προβαλλόμενας ἀπαιτήσεις πρὸς περαιτέρω προώθησιν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν καὶ τελικὴν διαμόρφωσιν αὐτῶν, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς πραγματοποιήσεώς των, παρακαμπτομένων τῶν προβαλλομένων ἐμποδίων.

II (2ον Στάδιον)

Ἡ ἐνδεικνυομένη ἐξέλιξις
τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν. Αἱ ἀπαραίτητοι
προπαρασκευαστικαὶ ἐνέργειαι

Α'. Ἀνύψωσις τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν εἰς Ἀνωτάτας Σχολὰς. Τὰ προβαλλόμενα ἐμπόδια. Ἡ σύμπτυξις αὐτῶν.

Εἰς τὸ ἐσχάτως συνελθόν ἐν τῇ Μαρασλείῳ Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ συνέδριον τῶν φοιτητῶν τῶν Π. Ἀκαδημιῶν, παρισταμένων ἐκπροσώπων φοιτητῶν ἐκ πασῶν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, ἐλήφθησαν αἱ κάτωθι ἀποφάσεις πρὸς προώθησιν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, τοῦ προσωπικοῦ των καὶ τῆς ἐν αὐ-

ταῖς πληρεστέρας μορφώσεως τῶν σπουδαστῶν καὶ μελλόντων δημοδιδασκάλων :

α) Συνδικαλισμὸς τῶν σπουδαστῶν τῶν Π. Ἀκαδημιῶν.

β) Καθορισμὸς τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν ὡς ἰδρυμάτων Ἀνωτάτης Παιδείας.

γ) Καθορισμὸς ἀντὶ διετῶν - τριετῶν σπουδῶν ἐν ταῖς Παιδαγωγικαῖς Ἀκαδημίαις.

Ἐν τοῖς ἐπομένοις θέλομεν προβῇ εἰς ἐξέτασιν ἐκάστης τῶν προβληθεισῶν ἀπαιτήσεων.

α) Συνδικαλισμὸς τῶν σπουδαστῶν τῶν Π. Ἀκαδημιῶν.

Οἱ νεαροί, εὐφάνταστοι καὶ καλοπροαίρετοι σπουδασταὶ τῶν Π. Ἀκαδημιῶν, βλέποντες οἱ συνάδελφοί των τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν διὰ τῆς ἐνώσεως, τῶν διαμαρτυριῶν, τῶν ἀπεργιῶν καὶ τῶν καθιερωθεισῶν ἐσχάτως «παιρῶν» μετὰ πείνης ἢ καὶ ἀνευ πείνης, ἐπέτυχον παρὰ τῆς πολιτείας καὶ ἐπέβαλον αἰτήματα ὅτινα πρότερον ἐθεωροῦντο ἀνέφικτα, προέβαλον τὰ κάτωθι αἰτήματα, κινούμενα ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως, ἵνα τὰ ἐπιβάλωσι διὰ τοῦ «Συνδικαλισμοῦ».

β) «Ἀνωτάτη Παιδεία».

γ) «Τριετὴς φοίτησις ἐν ταῖς Π. Ἀκαδημίαις».

1) Ἀνωτάτη Παιδεία

Οἱ προβαλλόντες τὴν ἀπαιτήσιν σπουδαστῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν περὶ προαγωγῆς τῶν Π. Ἀκαδημιῶν εἰς Σχολὰς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως, κατ' οὐσίαν ἐζητοῦν τὴν παρὰ βίαν ἀνοικτῶν θυρῶν. Διότι νόμῳ αἱ Π. Ἀκαδημίαι εἶναι Σχολαὶ Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1937, ἀποροῦμεν δὲ πῶς δι' ἐπληροφόρηθῃσαν παρὰ τινος τῶν Καθηγητῶν τῶν τῶ πασίγνωστον τοῦτο γεγονός.

Πράγματι συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 1 τοῦ Ν. 953/1937 «περὶ Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν» «Αἱ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι ὁρίζονται ὡς Σχολαὶ Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὰς ὁποίας μοφοῦνται καὶ ἐπαγγελματικῶς οἱ δημοδιδάσκαλοι».

Ἴνα μὴ πραγματοποιηθῇ μετὰ πάροδον 27 τῶν ἡμετέρων αὐτῆ τοῦ ἐν λόγῳ ἰσχύοντος ἔκτοτε Α.Ν. 953/1937, εἶναι φανερόν ὅτι θὰ πῆρχον σοβαρώτατα ἐμπόδια, ὅτινα εἶναι κυρίως τὰ κάτωθι :

1ον) Ἡ μετὰ βραχὺν χρόνον ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Α.Ν. 953/1937 ἐκρηγῆς τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου καὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ Γερμανοελληνικοῦ πολέμου, τῆς κατοχῆς τῆς Πατρὸς παρὰ τῶν ἐχθρικών στρατευμάτων καὶ περαιτέρω τοῦ συμμοριτοπολέμου. Ὡστε διὰ αἰτίας ταύτας ἀπὸ τοῦ 1940 μέχρι τοῦ 1950 ἡ ἐπὶ πᾶσι δυνατότης καὶ διάθεσις πρὸς οἰανδήποτε ἐθνικὴν δημιουργίαν.

2ον) Ἡ παρὰ τοὺς τεθέντας φραγμούς ἰδίως νέων Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, τῶν τῶ ἀναγραφόμενων, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἡ ἀπροθυμία τῶν ἐκάστοτε Κυβερνήσεων

δπως συμπτύξωσι καὶ περιορίσωσι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ὥστε νὰ ὀργανωθῶσιν εἰς πραγματικὰς, αὐτονόμους Ἀνωτάτας Σχολὰς. Διότι δὲν πρέπει νὰ φαντάζεται τις, ὅτι θὰ ἔστεργε ποτὲ τὸ Κράτος νὰ ἀναδείξῃ καὶ ὀργανώσῃ εἰς Ἀνωτάτας Σχολὰς δέκα πέντε (15) ἐν ὄλῳ Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας, ὧν αἱ περισσότεραι μὲ ἐν τμήμα, λειτουργοῦσαι ἐνίοτε μὲ ἓνα παιδαγωγὸν καὶ ἑλλίπες τὸ λοιπὸν προσωπικόν.

Ὁ γράφων, ὡς Γενικὸς Δ/ντὴς τῆς Μαρασλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας, ἐπὶ 10ετίαν ἐπάλαιεν ἵνα πείσῃ τοὺς ἀρμοδίους πρὸς σύμπτυξιν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν ἐπὶ ματαίῳ, λόγῳ τῆς ἀντιδημοτικότητος τοῦ μέτρου, ὅπερ καὶ οἱ εἰς Συνέδριον συνελθόντες ἐσχάτως ἐν τῇ Μ.Π. Ἀκαδημίᾳ σπουδασταὶ τῶν Π. Ἀκαδημιῶν θὰ διησθάνοντο. Δι' ὃ ἀντὶ νὰ προβάλῃσιν ὡς πρῶτον καὶ κύριον αἷτημα τὴν σύμπτυξιν τῶν Π. Ἀκαδημιῶν εἰς 6 (ἕξ) τὸ πολὺ, ἐάν ἐπεθύμουν τὴν δημιουργίαν αὐτῶν εἰς ἀληθεῖς Ἀνωτάτας Σχολὰς, οὔτε κἂν προέβαλον τὸν περιορισμὸν αὐτῶν μεταξὺ τῶν αἰτημάτων τῶν.

Αἱ ἐπὶ πλέον ἰδρυθεῖσαι μετὰ τὸν Α.Ν. 953/1937 νέαι Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι εἶναι αἱ κάτωθι :

1) Ἡ Π. Ἀκαδημία Ρόδου, μὲ 1 τμήμα, ἰδρυθεῖσα δι' ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης γνωματεύσεως τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.

2) Ἡ Π. Ἀκαδημία Φλωρίνης, μὲ 1 τμήμα, ἰδρυθεῖσα διὰ Νόμου, ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης γνωματεύσεως τοῦ Ε.Σ.

3) Ἡ Π. Ἀκαδημία Μυτιλήνης, μὲ 1 τμήμα, ἰδρυθεῖσα διὰ Νόμου, ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης γνωματεύσεως τοῦ Ε.Σ.

4) Ἡ Π. Ἀκαδημία Λαμίας. Αὕτη ἰδρυθεῖσα διὰ τοῦ Νόμου 5802/1933, βραδύτερον καθργήθη, κατόπιν ἀνασυσταθείσα.

5) Ἡ Π. Ἀκαδημία Λαρίσης, μὲ 1 τμήμα ὡσαύτως.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων καταφαίνεται, ὅτι δι' εὐχῶν δὲν δημιουργοῦνται Ἀνωτάται Σχολαί, ὅταν ρηταὶ διατάξεις νόμων ἀποβαίνουν ἀνίσχυροι πρὸς δημιουργίαν τῶν. Καὶ ἀντὶ νὰ καταβληθῇ εἰλικρινὴς προσπάθεια πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἐπιπροσθούτων ἐμποδίων πρὸς ἐκβολὴν αὐτῶν, οὐδὲ συζητήσεις γίνεται πρὸς ἀνίχνευσιν τῶν κυρίων αἰτίων, οὐδὲ κἂν θίγονται αὐτά.

2) Τριετεῖς σπουδαὶ ἐν ταῖς Παιδ. Ἀκαδημίαις

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἡ Διδακκαλικὴ Ὁμοσπονδία Ἑλλάδος προέβαλε τὸ αἷτημα τῆς ὑποχρεωτικῆς τριετοῦς καὶ βραδύτερον τετραετοῦς φοιτήσεως ἐν ταῖς Παιδ. Ἀκαδημίαις, πρὸς πληρεστέραν μόρφωσιν τῶν δημοδιδασκάλων.

Εἰς τὸ αἷτημα τοῦτο, ὡς Γενικὸς Δ/ντὴς τῆς Μαρασλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας, γνωρίζων καὶ παρακολουθῶν ἐκ τοῦ συνέγγους τὴν λειτουργίαν καὶ τὰς δυνατότητας αὐτῶν,

ἀντετάχθη διὰ τοὺς κάτωθι λόγους κυρίως :

α) Διότι ἐφρόνουν ὅτι Παιδ. Ἀκαδημίαι, καλῶς λειτουργοῦσαι μὲ πλήρες, ἱκανὸν καὶ καλῶς ἀμειβόμενον προσωπικόν ἦσαν ἱκαναὶ πρὸς ἐπαρκὴ μόρφωσιν τῶν σπουδαστῶν τῶν εἰς δημοδιδασκάλους τοῦ ἑξατάξιου δημοτικοῦ σχολείου μὲ διετεῖς σπουδὰς, ὡς συνέβαινε πρότερον διὰ δημοδιδασκάλους ὀκτατάξιου δημοτικοῦ σχολείου εἰς Γερμανίαν.

β) Τοὺς πρότερον χρόνους ὑπῆρχεν ἑλλειψὶς παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ, διότι δὲν εἶχεν ἀρχίσει ἡ ὑπὸ τοῦ Ι.Κ.Υ. ἀποστολὴ ἱκανῶν ὑποτρόφων εἰς Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ Η.Π.Α. πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς εἰς τὰ Παιδαγωγικά, τὴν Φιλοσοφίαν καὶ Ψυχολογίαν καὶ ἡ ἐκείθεν ἐπιστροφὴ τῶν, ἀρτίως μορφωμένων, ὡς σήμερον συμβαίνει, μὴ ὑπαρχούσης πλέον τοιαύτης ἑλλείψεως.

γ) Διότι εἰς ἐποχὴν οἰκονομικῆς ἀθλιότητος ὑπῆρχεν ὁ φόβος ἀποκοπῆς ἀπὸ τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος ἀρίστων νέων, ἐχόντων κλίσιν εἰς αὐτό, διὰ τῆς οὐχὶ ἀπαραιτήτου αὐξήσεως τῶν ἐτῶν τῶν σπουδῶν τῶν. Καθ' ὅσον, ὡς γνωστόν, εἰς διδασκαλικὰς σπουδὰς προβαίνουν τὰ τέκνα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τῶν ἀσθενῶν οἰκονομικῶς γονέων, τῶν οἰκονομικῶς εὐρώστων τρεπομένων εἰς τὰ Πανεπιστήμια.

δ) Διότι ὑπῆρχεν ὁ φόβος, θεσπιζομένων πρότερον τριετῶν σπουδῶν ἐν ταῖς Π. Ἀκαδημίαις, πολλοὶ τῶν οἰκονομικῶς εὐρώστων ἀφοίτων τῶν Γυμνασίων, νὰ προετίμων τὰς Πανεπιστημιακὰς σπουδὰς, ἀναδεχόμενα τὰς Ἐν Πανεπιστημιακῇ Σχολῇ σπουδὰς, οὕσας κατὰ ἐν ἔτος ἐπὶ πλέον τῶν ἐν Π. Ἀκαδημίᾳ.

Σήμερον ἡ κατάστασις παρουσιάζει πολλὰς μεταβολὰς ἐπὶ τὰ βελτίῳ καὶ αἱ τριετεῖς σπουδαὶ ἐν ταῖς Παιδαγωγικαῖς Ἀκαδημίαις δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐπιβαλλόμεναι καὶ ὠφέλιμοι διὰ τοὺς κάτωθι λόγους καὶ ὑπὸ τὰς κάτωθι προϋποθέσεις :

1ον) Διότι σήμερον αὐτοὶ οἱ σπουδασταὶ τῶν Π. Ἀκαδημιῶν ζητοῦσι τὴν ἐπαύξησιν τῶν ἐτῶν τῶν σπουδῶν ἐν ταῖς Π. Ἀκαδημίαις ἀπὸ 2 ἐτῶν εἰς 3, φλεγόμενοι ἀπὸ δίψαν μαθήσεως, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ σύγχρονοι νέοι, ἀρκεῖ ἡ δίψα αὕτη μαθήσεως νὰ συνδέεται πρὸς θέλησιν μαθήσεως καὶ ἀπόφασιν συνεχοῦς μορφωτικῆς ἐξελίξεως δι' αὐτοαγωγῆς.

2ον) Διότι μετὰ τὴν σύνδεσιν τῆς Πατρίδος μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ. ἐπιβάλλεται ἡ ἀνοδος τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ, δι' ἐπεκτάσεως τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως, ἀπαιτούσης εὐρυτέραν μόρφωσιν τῶν λειτουργῶν τῆς.

3ον) Διότι τὸν τελευταῖον καιρὸν δὲν ὑπάρχει ἑλλειψὶς παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ, χάρις εἰς τὴν ἐπιστροφὴν πολλῶν ἀρτίως μορφωμένων παιδαγωγῶν, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ι.Κ.Υ. ἀποσταλόντων ὑποτρόφων δι' εὐρυτέρας σπουδὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Οἱ πλεῖστοι τούτων εἶναι ἀριστοῦχοι ἀπόφοιτοι τῶν Π. Ἀκαδημιῶν,

τιμώντες ἑαυτοὺς καὶ τὸν κλάδον τῶν.

4ον) Διότι τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων εἶναι σήμερον μᾶλλον εὐμενῶς διατεθειμένον νὰ ικανοποιήσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ τῶν λειτουργῶν τῆς.

γ) Ἀναγκαῖαι προϋποθέσεις διὰ τὴν καθιέρωσιν τριετῶν σπουδῶν ἐν ταῖς Παιδαγωγικαῖς Ἀκαδημίαις καὶ τὴν καρποφόρον ἀπόδοσιν αὐτῶν.

Πρὸς ἐπέκτασιν τῶν σπουδῶν ἐν ταῖς Παιδαγωγικαῖς Ἀκαδημίαις εἰς τριετείς καὶ βελτίονα ἀπόδοσιν αὐτῶν, ἐνδείκνυται:

1ον) Ἡ σύμπτυξις καὶ ὁ περιορισμὸς εἰς πέντε, ἢ, ἔξ, κατ' ἀνώτατον ὅριον, τῶν ἐν λειτουργίᾳ μεικτῶν Κρατικῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, μὲ ἔδρας, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὰς Ἀθήνας, τὴν Θεσσαλονίκην, τὰ Ἰωάννινα, τὴν Τρίπολιν, τὴν Ἀλεξανδρούπολιν καὶ τὸ Ἡράκλειον Κρήτης, ὁργανομένου εἰς αὐτονόμους Ἀνωτάτας Σχολάς, μὲ προσωπικὸν ἀριστον καὶ ισότιμον βαθμολογικῶς καὶ μισθολογικῶς πρὸς τὸ τῶν λοιπῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν τῆς Πατρίδος.

2ον) Ἡ προηγουμένη ἰδρυσις καταλλήλων ἐκπαιδευτηρίων, δυναμένων νὰ περιλάβωσιν ἀνέτως τοὺς σπουδαστὰς 500 καὶ ἄνω καὶ τοὺς μαθητὰς τῶν προτύπων δημοτικῶν σχολείων τῶν (ἐνὸς μονοθεσίου, ἐνὸς διθεσίου καὶ δύο ἐξαθεσίων προτύπων τούλαχιστον) ἐπίσης τὰ ἐργαστήρια Φυσικῆς-Χημείας-Ζωοτεχνίας, σχολικὸν κήπον, εὐρείας ἐκτάσεως αἰθουσας τελετῶν, αἰθουσας διαλέξεων, γυμναστήριον πλήρως ἐφωδιασμένον, αἰθουσας ἐποπτικῶν μέσων, Βιβλιοθήκας διὰ τοὺς σπουδαστὰς καὶ τὸ προσωπικόν, αἰθουσας τεχνικῶν (Ιχθυογραφίας-γλυπτικῆς κ.λ.π.) αἰθουσας οἰκοκυρικῶν, τοπικὸν μουσεῖον, αἰθουσας ψδιχῆς, καὶ ἐνοργάνου, μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων ὁργάνων μουσικῆς, ὁργάνωσιν διὰ παρασκευὴν συσσιτίου ἀπόρων σπουδαστῶν μετ' αἰθούσης φαγητοῦ τῶν συσσιτούντων, κ.ἄ.

3ον) Σχόπιμος καὶ εὐεργετικὴ τυγχάνει μὲ τὴν ἐπαύξησιν τῶν σπουδῶν εἰς τριετείς ἡ ἰδρυσις Οἰκοτροφείου διὰ τοὺς λίαν ἀπόρους σπουδαστὰς παρ' ἐκάστη Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ.

Τὴν ἰδρυσιν Οἰκοτροφείου παρ' ἐκάστη Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ ὥριζεν ὁ Α.Ν. 953)1937, ὅστις καθώριζε τὰς Π. Ἀκαδημίας ὡς Σχολὰς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως. Συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 3 τοῦ ἐν λόγῳ Α.Ν. 953)1937: «Παρ' ἐκάστη Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ δύναται νὰ ἰδρυθῇ οἰκοτροφεῖον. Ἡ ἐκδοσις καὶ ὁ τρόπος λειτουργίας αὐτοῦ, τὰ πληρωτέα ὑπὸ τῶν φοιτητῶν τροφεία καὶ πᾶσα λεπτομέρεια, ὁρίζονται ὑπὸ Β. Διατάγματος».

Τὸ ἐν λόγῳ Β. Διάταγμα ὁμῶς δὲν ἐξεδόθη, ἀφ' ἐνὸς δι' οἰκονομικοὺς λόγους, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐλλείψει καταλλήλων καὶ εὐρυχώρων διδαστηρίων, ὅπως περιλάβωσι καὶ οἰκοτροφεῖον,

καὶ διότι ἡ τότε διετὴς φοίτησις δὲν ἀπῆλθε ἀναγκαιῶς τὴν ἰδρυσιν οἰκοτροφείου. Μετὰ τὴν νὰ χρόνον ἐκραγέντος τοῦ Δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἐναυάγησε πᾶσα παραιτέρω προσπάθεια.

4ον) Ἐκτὸς τῆς ἰδρύσεως Οἰκοτροφείου παρ' ἐκάστη Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ, μετὰ τὴν σύμπτυξιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐν αὐταῖς σπουδῶν εἰς τριετείς, ἐπιβάλλεται παροχὴ πλειόνων ὑποτροφῶν εἰς τοὺς ἀριστεύοντας ἀπόρους σπουδαστὰς.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων καθίσταται φανερὰ ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως νέων καταλλήλων διδαστηρίων ἐν περιπτώσει συμπτώξεως τῶν Π. Ἀκαδημιῶν καὶ ἐπεκτάσεως τῆς διαρκείας τῶν ἐν αὐταῖς σπουδῶν, ὅτε θέλει αὐξηθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐταῖς μελλόντων νὰ φοιτήσωσι.

4. Ὑπολογισμὸς τῶν ἐν ἑκάστη Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ εἰσακτέων ἐτησίως, μετὰ τὴν σύμπτυξιν τῶν

Πρὸς ὑπολογισμὸν τῶν εἰσακτέων ἐτησίως ἐν ἐκάστη Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ - Ἀνωτάτῃ Σχολῇ - μετὰ τὴν σύμπτυξιν τῶν κρατικῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν πέντε ἢ κατ' ἀνώτατον ὅριον ἔξ, λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τὸν ἀριθμὸν τῶν κατ' ἔτος ἐξερχομένων τῆς ὑπηρεσίας δημοδιδασκάλων εἴτε λόγω ὁρίου ἡλικίας, εἴτε διὰ παραιτήσεως, εἴτε ἐξ ἄλλων λόγων, καὶ οἱ τινες πρέπει νὰ ἀναπληρῶνται ὑποχρεωτικῶς καὶ τάχιστα, ὑπάρχοντος καὶ μικροῦ ἐκαστοῦ περισσεύματος πρὸς κάλυψιν τῶν νεοἰδρυμένων θέσεων στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως.

Κατὰ παρασχεθείσας ἡμῖν πληροφορίες, κατὰ τὸ παρελθὸν σχολικὸν ἔτος ἐξῆλθον τῆς ὑπηρεσίας ἐξ αὐτῶν (600) δημοδιδασκαλοὶ, ἐνῶ προσελήφθησαν εἰς τὰς ἐν λειτουργίᾳ Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας ὡς σπουδασταὶ ὑπερδιδάσκαλοι, ἤτοι χίλιοι τετρακόσιοι ἐνενήκοντα (1490). Ὡς ἐκ τούτου καθίσταται φανερόν, ὅτι οὐδεμία λογικὴ ἀναλογία ὑπῆρξε μετὰ τῶν ἐξερχομένων τῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν προσλαμβανομένων.

Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ θλιβερόν φαινόμενον τῆς ὑπάρξεως χιλιάδων ἀδιορίστων δημοδιδασκάλων, οἵτινες φθειρονται ἐπὶ μακρὸν ἀναμένοντες τὸν διορισμὸν τῶν.

Ὅθεν, ἵνα μὴ συνεχίζεται τὸ θλιβερόν τοῦτο φαινόμενον, ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅπως, ἀν μὲν συμπτυχθῶσιν εἰς πέντε προσλαμβάνονται παρ' ἐκάστης 180 σπουδασταὶ ἐτησίως, ἤτοι $180 \times 5 = 900$ σπουδασταί. Ἐπὶ πλέον 3 ἐξωκρατικαὶ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι θηλέων $\times 40$ σπουδαστριάς ἐκάστη = 120.

Ἐπομένως: $900 + 120 = 1.020$, ἐκ τῶν ὁποίων ἂν τινες κατὰ τὴν τριετίαν ἀποχωρήσωσιν, ἂν ἄλλοι ἀπορριφθῶσι κ.τ.λ. θ' ἀπομείνωσιν ἀρκετοὶ πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν 600 ἐξερχομένων. Τὰ αὐτὰ φρονούμεν καὶ ἂν αἱ νῦν ἐν λειτουργίᾳ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι συμπτυχθῶσιν εἰς ἔξ. Ἐὰν παρ' ἐκάστης προσλαμβάνονται 150 σπουδασταὶ ἐτησίως ἔχομεν $150 \times$

(Συνέχεια στὴ σελίδα 18)

ΒΡΑΔΥΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Ὁργανωμένων εἰς Κοινότητας ἐκάστης τάξεως

ὑπὸ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ
Παιδαγωγοῦ

Πρέπει νὰ πειραματισθοῦμε μὲ τὴν προώθησιν τῆς ἰδέας «Γύρω ἀπὸ τὰ βράδια τῶν Γονέων». Μονάχα ἔτσι πραγματοποιοῦνται καὶ καινούργιες ἀπόψεις γύρω ἀπὸ τὴν Σχολικὴν Μεταρρύθμισιν.

FRANG BECK

I

Ἡ ὥς ἄνω διατύπωσις ὀφείλεται εἰς τὴν διακήρυξιν καὶ τὸν πειραματισμὸν ποὺ ἔκαμε ἓνας δάσκαλος τοιοῦτο Σχολεῖον στὴν Βιέννη (1), ὅστις προωθῶν τὴν ἰδίαν τῆς Συνεργασίας Σχολεῖον καὶ Οἰκογενείας, δὲν περιωρίσθη μονάχα εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς συγκεντρώσεως τῶν Γονέων τῶν παιδιῶν τῆς τάξεώς του, ἀλλὰ προσχώρησε καὶ πέραν τῆς Παιδαγωγικῆς αὐτῆς ἐπιτόψεως.

«Γύρω ἀπὸ τὰ βράδια τῶν Γονέων»

Ὁργάνωσε δηλαδὴ τοὺς Γονεῖς τῶν παιδιῶν τῆς τάξεώς του, ὥστε νὰ ἀποτελέσουν καὶ αὐτοί: «Κοινότητα τῆς τάξεως συνεργαζομένων παιδικὰ μὲ τὸ Σχολεῖον».

Τὰ παιδιά τῆς τάξεώς του ἦταν 30. Ἀπὸ τοὺς Γονεῖς τῶν παιδιῶν τῆς τάξεώς του τὸ 1)3 ἦταν πτωχοὶ βιοπαλαισταὶ περὶ τοὺς 10 ἦταν ὁδοκαθαρισταὶ καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἠσχολοῦντο μὲ χειροτεχνικὰς ἐργασίας.

Συμπήξαντες ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ διδασκάλου τὴν Κοινότητα τῆς τάξεώς των ἡρμήνευσαν τὴν ἀπόδοσιν τοῦ χρόνου τὴν ἀξίαν ποὺ ἐγγράφει ἡ «Ταξικὴ αὐτῆς Κοινότητος τῶν Γονέων» (1) καὶ ἐπεδόθησαν μὲ ἀγάπην καὶ ἐνθουσιασμὸν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν σχολικῶν ἀναγκῶν γύρω ἀπὸ τὴν καλύτερην μόρφωσιν τῶν παιδιῶν των.

Ὁ δάσκαλος ἀγωνιζόμενος ἐπὶ 4 χρόνια γύρω ἀπὸ τὴν ὥς ἄνω ἰδέαν, δηλαδὴ τὴν σύμπηξιν μιᾶς Ταξικῆς Κοινότητος Γονέων, μόνος κατὰ τὸ τέλος τῆς πρῆτης σχολικῆς χρονίᾳς ἐδοκίμασε μιὰ ἀνεκφραστὴ χαρὰ καὶ ἱκανοποίησιν.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος — ὅπως ἐξομολογεῖται (1) ὁ ἴδιος, εἰς σύντομον ἄρθρον του συνήντησε δυσκολίας καὶ ἐμπόδια διότι εὐρέθη ἀντιμέτωπος ἀπὸ ἀνεγκλήσεις τῶν Γονέων μεταξύ των.

Μὲ Τάξις ὅμως καὶ μὲ διαφώτισιν κατώρθωσε ὥστε

οἱ Γονεῖς ὅλοι τῶν παιδιῶν τῆς τάξεώς του — παρὰ τὰς πολιτικὰς καὶ ἄλλας διαφορὰς ποὺ τοὺς ἐχώριζον, νὰ τοὺς συνενώσῃ ὑπὸ μίαν ἐνιαίαν πνοὴν καὶ συναντίληψιν.

Ἄς ἀφίσουμε ὁμῶς τώρα καὶ τὸν ἴδιον τὸν δάσκαλον νὰ μᾶς μιλήσῃ μὲ τὴν λακωνικότητα ποὺ διακρίνει τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ ὕφος τοῦ ἄρθρου του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν παιδαγωγικόν του ἐκείνον ἐνθουσιασμὸν ὅστις ἐνεφώλευε μέσα του καὶ ὅστις ἐσάρωσε διὰ τὰ ἐμπόδια ποὺ παρουσιασθήκανε, στὴν προσπάθειάν του.

Δὲν ἐπαίρεται γιὰ τὸ κατόρθωμά του ἀλλὰ μὲ ταπεινοφροσύνην μιλάει γιὰ τὴν πειραματικὴν του προσπάθειαν.

Ἄς τὸν ἀκούσομε λοιπόν.

II

Ἐὰν Οἰκογένεια καὶ Σχολεῖον — τονίζει ὁ Συνάδελφος Franz Beck — καίτοι ἐμψυχώνονται ἀμφοτέρω ἀπὸ τὰς καλλίστας τῶν προθέσεων — μοιάζουν ὁμῶς στὴν συνεργασία τους σάν δυὸ ἄτομα τοῦ σπιτιοῦ ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι σὺμφωνοι, ἀλλὰ μεταξύ των δὲν ὑπάρχει οὐδεμία κατανόησις, καὶ συνεπῶς τίποτε τὸ ὠφέλιμον καὶ ἐποικοδομητικὸν δὲν μπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς.

Γιὰ νὰ ἀπετύχομε ὁμῶς μεταξύ Γονέων καὶ δασκάλου μίαν ἀπὸ κοινοῦ συνεργασίαν των μὲ κατανόησιν, πρέπει νὰ προσφύγομεν εἰς τὴν συνένωσιν τῶν Γονέων τῶν παιδιῶν τῆς τάξεως σὲ μιὰ Κοινότητα.

Ἐχομεν ἀνάγκην τῆς συμπαραστάσεως τῶν Γονέων γιὰ νὰ στεφθῇ ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ ἡ προσπάθεια ποὺ καταβάλλομεν ἡμεῖς ὡς διδάσκαλοι γύρω ἀπὸ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν παιδιῶν.

Συνεπῶς:

Παιδιά, δάσκαλος καὶ Γονεῖς πρέπει ὅλοι νὰ ἀποτελέσουν μιὰ μεγάλη Κοινότητα.

Τὲς δυσχέρειες ποὺ θὰ συναντήσῃ ὁ δάσκαλος γιὰ νὰ συμπήξῃ μιὰ τέτοια ταξικὴ Κοινότητα τῶν Γονέων δὲν πρέπει νὰ τὲς παρίδομε.

Ὁμιλίες κατ' ἰδίαν συνδιαλέξεις μὲ

1) Knaben Volksschule, Leystrasse 34, Wien XX

1) Klassen Elterngemeinschaft.

2) Franz Beck, Klassen-Elterngemeinschaft (πρβλ. Quelle 1949 σελ. 637).

2) Τοῦ αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 638.

τοὺς Γονεῖς εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητοι.

Αἱ πολλαπλῆς δυσκολίαι ποὺ συναντῶμεν γύρω ἀπὸ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν παιδιῶν ὡς ἐπὶ παραδείγματι:

Ἡ βραδύτης ἡ ὠδικοιολόγητος τῶν παιδιῶν κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν τῆς προσελεύσεώς των στὸ Σχολεῖον.

Ἡ μὴ παραλαβὴ πολλὰκις καὶ τῶν βιβλίων των.

Ἡ παρὰλειψις ἀνατεθείσης εἰς αὐτὰ κατ' οἶκον ἐργασίας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα τῶν παιδιῶν καὶ πληθὺς παρομοίων θὰ μποροῦν νὰ υπερνικηθοῦν μὲ τὴν μέθοδον Ἀγωγῆς τῶν Γονέων, — μὲ κάποιον Τάκτι θεαβαίως Παιδαγωγικόν — ὅποτε καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν παιδιῶν θὰ ἐλαττωθῶν σημαντικά.

Θέματα Ἀγωγῆς πρέπει νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον ὁμιλιῶν καὶ διαλέξεων τοῦ δασκάλου μὲ τοὺς Γονεῖς τῆς τάξεως.

Δὲν πρέπει δηλαδὴ νὰ ξεχνοῦμε πῶς ὑπάρχουν Γονεῖς οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν νεαράν των ἡλικίαν οὐδεμίαν ἔτυχον Ἀγωγῆς, καὶ οἱ ὅποιοι συνεπὶς οὐδεμίαν ἰδέαν ἔχουν καὶ γιὰ τίς ἀπόψεις τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης τῆς Ἀγωγῆς.

Ἐὰν δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ δάσκαλος κλείνει καὶ τὰς θύρας τῆς τάξεως, γιὰ νὰ παραστοῦν καὶ οἱ Γονεῖς εἰς τὴν διδασκαλίαν του μὲ τὰ παιδιὰ των δὲν γίνεται ἀντὶληπτὴ μονάχα ἡ μορφή τῆς ἐργασίας τοῦ δασκάλου, ἀλλὰ ἄθελα γυνᾶται καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν Γονέων πρὸς αὐτόν.

Ἐπιπλέον:

Ὅλοι οἱ Γονεῖς ἀρχίζουν νὰ κατανοοῦν ὅτι τὸ παιδί μέσα στὴν τάξιν εἶναι ἓνα μέλος τῆς Κοινότητος τῆς τάξεως, μὲ τὴν ἀνύψωσιν ἢ τὴν κατὰπτωσιν τῆς ὁποίας εἶναι ἀρκετὰ συνδεδεμένον.

Ἀπλῶς δὲ καὶ μονάχα ἡ ἀντὶληψις τὴν ὁποίαν ἀποκομίζουν, ὅτι μὲ κάθε ἀταξίαν τοῦ παιδαίου, δὲν ὑποφέρει μονάχα αὐτό, ἀλλὰ καὶ δλόκληρος ἡ τάξις, ἄθελα τοὺς φέρει ὅλους κοντὰ στὴν ἀξία τῆς ἰδέας τῆς Κοινότητος τῆς τάξεως.

Ἐτοί σιγά — σιγά, μὲ τὴν διεύθυνσιν τοῦ δασκάλου, μεταβάλλονται σὲ συμβοηθοὺς εἰς τὸ ἔργον του, γιὰτὶ ἀνεγνώρισαν πῶς μονάχα ἡ ἀπὸ κοινοῦ συνεργασία, ἐξασφαλίζει καὶ τὴν πρόδον ὁλοκληροῦ τῆς τάξεως.

Ἐτοί:

Οἱ Γονεῖς, πέραν τοῦ στενοῦ ὁρίζοντος τῆς οἰκογενείας, γίνονται συμπαρῶνται πολὺτιμοι εἰς τὸ ἔργον τοῦ δασκάλου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ δάσκαλος ἀπὸ ἀπλοῦν μεταδότῃ γνώσεων, μεταβάλλεται σὲ ἀληθινὸν καθοδηγητὴν τοῦ λαοῦ.

Franz Beck

Ἐτελειώσαμε ...

Μᾶς μίλησε ὁ ἀφανὴς αὐτὸς δάσκαλος τοῦ ΧΧ τομῆος τῆς πόλεως τῆς Βιέννης καὶ ἡ συγκίνησις ποὺ θὰ συνέχε οἰονδήποτε στὸ ἄκουσμα ἑνὸς

Βιεννέζικου χορευτικοῦ Βάλς, μεταβάλλεται ἤδη:

Σὲ καποιο Βάλς Παιδαγωγικὸν ποὺ ἐκπέμπεται ἀπὸ τὰ γαλανά κύματα τοῦ Δουνάβεω.

Καὶ ἐρωτᾶται:

Τίνος δασκάλου ἡ καρδιά δὲν θὰ ἐπαλλε ἀπὸ χορῶν γιὰ τὴν πρόδον τῶν παιδιῶν τῆς τάξεώς του;

Μὲ μιὰ μικρὴ ἐξοικονόμηση χρόνου ἀπαραιτήτῃ πάντοτε γιὰ τὴν σύμπληξη τῶν Γονέων σὲ μιὰ Κοινότητα ταξικὴ καὶ αὐτῶν — ὅπως καὶ τῶν παιδιῶν των — ἄθελα ἡ ὄψις τῆς τάξεως βελτιοῦται, καὶ εἰς τὸ βάθος διευκολύνεται καὶ ἡ ἐργασία τοῦ δασκάλου γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα Ἀγωγῆς καὶ Μορφώσεως τῶν παιδιῶν τῆς τάξεώς του.

Πάντως:

Καινούργιοι δρόμοι πρέπει νὰ τέμνονται πάντοτε γύρω ἀπὸ τὴν Σχολικὴν ἐργασίαν, οἱ δὲ πειρατισμοὶ τῶν δασκάλων μας καὶ τῶν Διδασκαλιστῶν — τῶν ἀφανῶν αὐτῶν ἡρώων καὶ ἡρωίδων τοῦ λαϊκοῦ μας πολιτισμοῦ — πρέπει νὰ ἀντικρύζονται μὲ τὴν προεπιμένη κατανόησιν καὶ ἐπιβράβευσιν ἀπὸ τὰς Προϊσταμένας Ἀρχάς των.

Ἐτοί δὲ καὶ μονάχα ἔτσι — προάγεται καὶ ἡ ἰδέα τῆς Σχολικῆς μεταρρυθμίσεως.

Καὶ γιὰ νὰ ὁλοκληρώσωμε ἤδη καὶ μὲ τῆς δικῆς μας σχολικῆς πραγματικότητος ἀπόψεις σχετικὰ μὲ τὸ ὡς ἄνω θέμα γύρω ἀπὸ τὰ Βράδυνά των Γονέων ὁργανωμένων εἰς Κοινότητες ἐκάστης τάξεως δηλαδὴ:

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ ταπεινότης μας θεωρεῖ ὅτι ἀποτελεῖ τὸ πιὸ δυσεφάρμοστο γιὰ τὴν ἰδική μας πραγματικότητα εἶναι ἡ ἐπιβεβλημένη τακτικὴ ἐπικοινωνία καὶ συνεργασία Οἰκογενείας καὶ Σχολείου — ἡ σχεδὸν ἀνύπαρκτος παρ' ἡμῖν, παρὰ τὰς σπανίας ἐξαιρέσεις καὶ παρὰ τὰς καταβαλλομένας προσπάθειας ἀπὸ τοὺς ἐμπνευσμένους Ἐπιθεωρητὰς τῆς λαϊκῆς Παιδείας μας.

Σημεῖον παρήγορον ἀποτελεῖ ἡ ἐσχάτως καταβληθεῖσα καὶ καταβαλλομένη προσπάθεια ὑπὸ τῆς ἐξαιρετικῆς Συναδέλφου Διδασκαλίσσης Δος Βασίλης Πλέσσα γιὰ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ παρ' ἡμῖν τῆς λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ: «Γύρω ἀπὸ τὰ βράδυνά των Γονέων» καὶ μάλιστα μὲ τοὺς Γονεῖς τῆς τάξεώς της χωριστά, γιὰ τὴν ἐφαρμογὴν τονίζομεν ἑνὸς θεσμοῦ ὅστις ἀποτελεῖ τὸν πιὸ ἰδεώδη Παιδαγωγικὸν δραματισμὸν σχετικὰ μὲ τὸ πρόβλημα συνεργασίας Οἰκογενείας καὶ Σχολείου.

Ἐὰν ἡ προσπάθεια αὕτη ἐπεκταθῇ καὶ σὺν τῷ χρόνῳ καλλιεργηθῇ σὲ ζηλευτὰ κλίμακία ἀπὸ τῆς δλότητος τῶν δασκάλων καὶ Διδασκαλιστῶν τῆς Πατρίδος μας, θὰ ἀποτελέσει ὄντως μίαν ἐπανάστατικὴν Παιδαγωγικὴν προοπτικὴν γιὰ τὴν Σχολικὴν μας πραγματικότητα.

Εὐρυπιδης Σούρλας
Παιδαγωγός

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ*

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝ. ΡΟΥΣΚΑ
Διευθυντού Παιδαγ. 'Ακαδημίας

Ένας νέος διδάσκαλος ούδέποτε άρχείται σέ μιάν επήλη έπαφή μέ τό παιδί και σέ μιάν καρποφόρο κατάνοηση Παλαιό Σχολείο διδασκαλία του. Ούδέποτε εισέρχεται στην τάξη μέ τό όφος ένός κυρίου ή ένός δικτάτορα, ή σάν ένας μπαμπούλας μέ τή βέργα στο χέρι. Φυσικά αυτή ή στάση του διδασκάλου έπικρατούσε σ' όλα σχεδόν τά σχολεία του παρελθόντος και έπικρατή και σέ μερικά σημερινά σχολεία, όσο κι' αν θέλωμε νά υπερηφανευώμαστε, πώς δέν υπάρχουν τέτοια σχολεία!

Τι κάμνει λοιπόν τόν διδάσκαλον πραγματικώς «ένον», ώστε νά τόν βλέπουν τά παιδιά μέ υπερηφάνεια, μέ σεβασμό και μέ άπειρη και άδοξη αγάπη, μακριά από τό φόβο και την τρεμούλα; Αδτή ή σκέψη μάς παρεκίνησε νά συνοψίσωμε στην μικρή αυτή μελέτη τά όσα πρέπει νά έχη ύπ' όψη του ο διδάσκαλος, τ ό ν ξ ε κ ά λ ο γ ο ύ τ ο υ α π έ ν α ν τ ι τ ο υ π α ι - δ ι ο υ, γιά νά είναι «ένος», νά ακολουθή τά διδάγματα του Νέου Σχολείου και τίς μεθόδους του και νά επιτυχάνη στην προσπάθειά του, χωρίς μεγάλο κόπον και πολλά νεύρα.

1. Νά έρχεται σέ άμεση έπαφή μέ τό παιδί και νά τό βλέπη πάντοτε μ' ένα βλέμμα αγάπης και δικαιοσύνης.

Αυτό άπαιτεί τό νέον πνεύμα της 'Αγωγής, αυτό επιβάλλουν οι νέοι Παιδαγωγοί και δείχνουν τόν αληθινό δρόμο, πού οδηγεί κατ' ευθείαν στην ψυχή του

παιδιού. Γι' αυτό και θέσαμε ως πρώτη βασική άρχή άκριβώς αυτή τή θαυότερη κατανόηση και αγάπη της παιδικής ψυχής μέ την άμεση και δίκαιη έπαφή.

Επιβάλλεται δέ νά πλησιάση ο διδάσκαλος τό παιδί, γιατί είναι ένα «όν», ξ ε χ ω ρ ι σ τ ό κατ' τη σημερινή ψυχολογία. Μεταξύ των παιδιών υπάρχουν τόσες βαθιές διαφορές, πού δέν τίς σκέπτονταν άλλοτε και θεωρούσαν τό παιδί σάν ένα μικρό έφηβο, ένα άταλές «όν», πού έπρεπε τό γρηγορώτερο ν' άπαλλαγή από τίς έτέλειές του. Γι' αυτό και ο παλαιός διδάσκαλος προσπαθούσε νά έκμηδενίση τά εμπόδια, πού εμπόδιζαν τό παιδί νά ενεργήση όπως ήμεις, νά θεραπεύση την άγνοιά του, μαθαίνοντάς το ό,τι έπρεπε νά γνωρίξη μιάν μέρα... 'Αλλά αυτός ο σκοπός άποδείχθηκε τόσο σφαλερός!... Είναι τό παιδί ακόμη ένα «όν» ύπερβολικά π λ ο υ σ ι ο, πού φέρει μέσα του αρκετές δυνάμεις, έπιτηδειότητες, κλίσεις, συναισθηματικές καταστάσεις. Πολλές άπ' αυτές εύρίσκονται σέ νάρκωση, άλλες τείνουν νά εξελιχθούν, ο δέ διδάσκαλος μέ την άμεση έπαφή θά τίς γνωρίση και θά βοηθήση στην καλή εξέλιξη ή στην περιστολή αυτών των δυνάμεων.

Η ψυχολογία μάς άποκαλύπτει ακόμη ότι: τό παιδί αναπτύσσεται μέ την προσωπική του ενεργητικότητα, την όποία πρέπει ο νέος διδάσκαλος νά σεβασθή. Καί θά τό επιτύχη αυτό μέ την άμεση έπαφή και τή δίκαιη αναγνώριση των αξιών του. 'Ακόμη γνωρίζομε ότι στην άνάπτυξη του παιδιού ή φυσική, ή διανοητική και ή συναισθηματική κατάσταση συμβαδίζουν και ζητούν άμεση συνεπώς κατανόηση από τόν διδάσκαλον, ώστε νά μή τραυματίζεται τό παιδί. Η δέ συναισθηματική κατάσταση επιδρά επί της νοητικής. 'Ετσι ο διδάσκαλος πού δέν γνωρίζει άμεσα τό παιδί, ούτε τό βλέπει μ' ένα βλέμμα αγάπης και δικαιοσύνης, κινδυνεύει νά τό τραυματίση θανάσιμως και στόν διανοητικό τομέα και στή φυσική άκόμη άνάπτυξη του οργανισμού του. Γι' αυτό ο νέος διδάσκαλος ευχαριστείται μέ την κανονική συναισθηματική εξέλιξη του κάθε παιδιού. Συνεπώς όπως τό φυτό έχει άνάγκη από καλή γή, νερό, άέρα, ήλιο, έτσι και τό παιδί έχει άνάγκη από την άμεση κατανόηση και δίκαιη αναγνώριση του περιβάλλοντός του και από την αγάπη του διδασκάλου του, άφού οι γονείς του είναι άμόρφωτοι και τίς περισσότερες φορές άδυνατούν νά γνωρίσουν τίς άνάγκες του και νά τό αγαπήσουν, όπως άρμόζη. Ο νέος διδάσκαλος όφείλει νά είναι πάντα έστραμμένος πρós τό παιδί, ώστε νά τό κατανόηση θαυότερα, νά τό άποκαλύψη τίς κλίσεις του, τά έλαττωματά του, νά γνωρίση τά έλατήρια των πράξεών του, τίς έλλείψεις του, τίς άνάγκες του και τό πότε πρέπει νά επέμβη εύνοϊκώς σ' όλες αυτές τίς άνάγκες, περι-

* Σχετική βιβλιογραφία. Ed. Claparède : α) L' éducation fonctionnelle. β) Le développement mental. A. Gessell : Le jeune enfant dans la civilisation moderne. M. Montessori : α) L' enfant. β) La maison des enfants. J. Dewey : α) L' école et l' enfant. β) Les écoles de demain. A. Ferrière : α) L' école active β) L' autonomie des écoliers γ) La liberté de l' enfant á l' école active δ) L' école sur mesure á la mesure du maître. R. Cousinet : α) L' éducation nouvelle. β) Une méthode de travail libre par groupe. γ) La vie sociale de l' enfant. Lambert : L' école vivante par les centres d' intérêt. M. Barker : L' éducation du milieu géographique. R. Dottens : α) Le progrès á l' école : Sélection des élèves on Changements des méthodes? β) L' enseignement individualisé. Jaklel : Le travail par équipes á l' école. F. Chatelain : Les principes de l' éducation nouvelle. J. Deschamps : L' auto-éducation á l' école. Corman : L' éducation dans la conscience. F. Foerster : L' école et le caractère. Α. Παπακωνσταντίνου : Παιδαγωγική έγκυκλοπαίδεια. Σπ. Καλλιφω : Πώς πρέπει νά προπαρασκευάζεται τις εις τό διδασκαλόν. Η. Σηροτύρη. Πειραματική Παιδαγωγική. Ν. 'Εξαρχοπούλου : Γενική Διδακτική. Γ. Παλαιολόγου : Γενική Παιδαγωγική. Α. Τακά : Η προπαρασκευή του διδασκάλου στή διδακτική του έργο. Γ. Τομπανάκη : Τά άγροτικά τάξια σχολεία. Γ. Ρούσκα : α) Η μέθοδος Decroly τήν άμεσικήν β) Τά καθυστερημένα και δύσκολα παιδιά τήν άμεσικήν και στή σχολεία. γ) Διάγνωση και τοπαρέ- ρηση των καθυστερημένων και δύσκολων παιδιών.

μένοντες την εσωτερική μορφήν, κάμνε επιτηδειότητες.

Να γιατί ο διδάσκαλος θά είναι ο διδάσκαλος κριτής του παιδιού και θά τό άρχισον, εσώτερικα γιατί θά εύρη τον αληθινόν δρόμον του γιατί θά συμβόσασθ, τις εσωτερικές αντιθέσεις των κλίσεων του και να τους ε ποδείξη, την αληθινή διεξοδόν γιατί θά δοθήςθ, να πραγματοποιήσθ, ή εσωτερική άρμονία, να κατακτηθθ, και να διατηρηθθ, ή εσωτερική ισορροπία...

2. Να γνωρίζη ότι δεν είναι ένας «διδάσκαλος», αλλά ένας καθοδηγητής και βοηθός του παιδιού.

Τό παιδί ζητά βοήθεια για τη σύνταξη, εξέλιξη, των δυνάμεών του και των επιτηδειότητων του. Αυτό πρέπει να τείνη ή προσπάθεια του νέου διδασκάλου και όχι στο να διδάξ, έτοιμες γνώσεις. Δικαίως λέγει ο Ferrière: «Τό σχολείο πού ικανοποιεί μόνο τις γνώσεις, πρέπει να εξαρτισθθ». (École active p. 310).

Κατά την έκφραση, επίσης του Balouin τό παιδί δεν είναι ένα δοχείο πού γεμίζομε, αλλά μία φωτιά πού ανάπτομε... Τό σφάλμα της Παλαιάς Παιδαγωγικής είναι ότι ζητούσε από τον διδάσκαλον να γεμίση τις μικρές κεφαλές των παιδιών μ' ένα σύνολο γνώσεων άφηρημένων και συστηματικών από καθέδρας και με πλήρη παθητικότητα του παιδιού. Ο διδάσκαλος στο παθητικό αυτό σχολείο εξέθετε, έρμήνευε, διδασκαλε και ο μαθητής ήταν καταδικασμένος ν' ακούη μόνον, να προσπαθθ, να κατανοήσθ, να συγκρατήσθ, να επαναλάβη...

Στό Νέο Σχολείο όμως γνωρίζομε τις ικανότητες έκαστου μαθητού, τις εσωτερικές δυνάμεις του και ως καθοδηγητής και βοηθός ο νέος διδάσκαλος προσπαθεί να εξέλιξη όλες αυτές τις ικανότητες, αλλά κάθε μία στην ώρα της. Κάθε μία από τις επιτηδειότητες του παιδιού θά εύρη την κατάλληλη στιγμή να εκδηλωθθ, Γι' αυτό πρέπει ο διδάσκαλος να κάνει τό παιδί να ενεργήσθ, μόνο του, να κινηθθ, έχοντας υπ' όψει του τον στοιχειώδη ψυχολογικό νόμο: «Μία επιτηδευσίότητα, μία λειτουργία δεν αποκαλύπτεται παρά διά της ενεργείας». Με τη βοήθεια του διδασκάλου και την καθοδήγησθ, του ο μαθητής θ' άρχισθ, με τά κατάλληλα θέματα, θά συλλέξθ, τό υλικό, θά τό εισηγηθθ, στο σχολείο, θά τό επεξεργασθθ, με τη μαθητική συζήτηση και θά έκφράσθ, όλες τις σκέψεις του και τις ψυχικές δεξιότητές του. Η πείρα μας δείχνει ότι οι γνώσεις πού αποκτώνται με την παιδική αυτή ενεργητικότητα είναι άρκετά έκτεταμένες και δεν λησμονούνται ποτέ. Επί πλέον τό παιδί μαθαίνει να σκέπτεται, να ενεργθ, δραστηρίως, να ζητά μόνο του λύσεις. Έτσι τό πνεύμα του ικανοποιείται άπόλυτα και ολοκληρώνει και συγκρατεί τις γνώσεις. Ο νέος διδάσκαλος επίσης προσέχει την εσωτερική και εξωτερική δράσθ, του μαθητού. Κι' εδώ ή σύγχρονη ψυχολογία μας λέγει πως τό παιδί εργάζεται με κέρδος, όταν είναι χαρούμενο κι' άσχοληται μόνο του. Τότε δίνει όλες τις δυνάμεις του και ο διδάσκαλος είναι ένας ενοχλητής, που δημιουργεί τό κατάλληλο ενοχικό περιβάλλον. Η στάσθ, του εύχαριστεί τό παιδί.

Σκοπίζει την κατανόηση, την ήρεμία, την εμπιστοσύνη, μία εδωται χαρά. Κάθε μαθητής ήξεύρει ότι θά ήμπορέσθ, να του ζητήσθ, εύκολα τη βοήθειά του σε περίπτωση ανάγκης. Είναι ο διδάσκαλος αυτός πάντοτε προετοιμασμένος και καλώς μορφωμένος. Στην εργασία επαγρυπνά, βοηθεί, προσανατολίζει, διεγείρει, ελέγχει, προτείνει, υπογραμμίζει, συντροφεύει τους μαθητές και ύστερα τους αφήνει να εξερευνηήσουν την άγνωστη ύλη. Τους ακολουθεί για να μη περιπλανηθούν, αλλά ποτέ δεν προπορεύεται. Τους χαρίζει την εύχαρίστηση της έρευνας και τη χαρά της αποκαλύψεως... Τά παιδιά προσπαθούν με όλη τη δύναμή τους και ένθουσιάζονται, αντί να κάθονται τιωπηλά και σε κάθε άναζητήσθ, πού τίθενται προβλήματα άπρόβλεπτα, ζητούν την προσωπική βοήθειά του.

3. Να ρίξη τό «τείχος» πού χωρίζει την τάξη του από τη ζωή...

Ένα «τείχος» παρεμβάλλεται μεταξύ του παιδιού και της ζωής. Πρέπει να πέσθ, για να εισορητήσθ, ή ζωή στην τάξη και τό παιδί να ζήσθ, την πραγματικότητα της ζωής. Αυτοί οι δύο διαφορετικοί κόσμοι, έκείνος του σχολείου με τις δικές του ενεργητικότητες και ο κόσμος της ζωής με τό παιγνίδι, τό δρόμο, την οικογένεια, πρέπει ν' άδελφωθούν και να συνυάρχουν στην ψυχή του παιδιού. Γιατί, όπως έχομε υποστηρίξθ, (πρόλ. τό βιβλίο μας): «Τά καθυστερημένα και δύσκολα παιδιά» Τό παιδί ύφίσταται τη βαθεία επίδραση του περιβάλλοντος. Τό φυσικό περιβάλλον δέ είναι τό σημείο της άρχής της μορφώσεώς του. Ο Derroly τό έχει θέσει αυτό σε εφαρμογή. (Par la vie, par la vie) (Πρόλ. τό βιβλίο μας: Η μέθοδος Decroly στο Δημοτικό).

Τό Νέο Σχολείο λοιπόν άνοίγει τις πόρτες του στη ζωή. Γι' αυτό τά παιδιά διδάσκονται τις περισσότερες φορές έξω, κοντά στη ζωή, όλα όσα είναι δυνατόν ή έφρονεμε ότι είναι αδύνατον να ιδούν μέσα στην τάξη. Τό παιδί ενδιαφέρεται για ό,τι είναι πραγματικό και έτσι οι γνώσεις του γίνονται πραγματικές.

Η χρυσός κανόνας της εργασίας: «Να μην έξαντλούμεθα ποτέ σ' ένα βιβλίο, ένώ αυτό ο μαθητής ήμπορεί να τό εύρη εύκολα στο περιβάλλον του». Ισχύει πάντοτε σ' έναν νέον διδάσκαλον. Ο διδάσκαλος αυτός, ρίχνοντας τό «τείχος» ανάμεσα στο σχολείο του και στη ζωή, αφήνει πλήρη έλευθερία στο παιδί να έναγκαλισθ, τη ζωή. Από τη ζωή δέ αφήνει να εισέλθθ, στην τάξη ό,τι ανταποκρίνεται προς τις πνευματικές του δυνάμεις και ό,τι είναι κατάλληλον. Είναι γνώσθ, όλων των συγχρόνων συστημάτων και μεθόδων, όπως του Derroly, Gousinet, Montessorilp. κι' άρχίζει τό μάθημά του από μία άμεση παρατήρησθ, πού εύρνε τό πνεύμα, ώθει την περιέργεια του παιδιού, την έκνοποιεί και δίνει μία αληθινή προσωπική χαρά. Αυτό ή ύαθειά και άκριβής παρατήρησθ, μας ενδιαφέρει γιατί γεννά τό διαφέρον, από τό όποϊον προέρχεται ή καθημερινή άνετη σχολική εργασία. Έδώ ο νέος διδάσκαλος παίζει ένα ρόλο έξυπνο και δύσκολο: το καθοδηγητού. Οι μαθητές είναι έλεύθεροι να έρωτθ, και να συζητούν τις γνώσεις τους με τον διδάσκαλο.

Χρειάζεται μόνο προσοχή σ' ένα σημείο: Είπαμε ότι ή πραγματικότητα της ζωής δεν εισέρχεται σ

παιδί, ἀκριδῶς ὅπως εἶναι. Σέ μερικές περιπτώσεις ἐπιβάλλεται προφύλαξη τοῦ παιδιοῦ, γιὰ νὰ ἐξελιχθῇ σωστά ἡ ὠριμότητά του. Ὁ νέος διδάσκαλος ἐπιδραμεῖ τὴν κρίση τοῦ μαθητοῦ καὶ τὸ χριστικὸ πνεῦμα μὲ τὴν ἐλευθέρη καὶ εὐρεῖα ἐκλογῇ, μὲ μιὰ προσωπικὴ καὶ υπεύθυνη ἐργασία, μὲ δημοκρατικούς τρόπους, πού ποτὲ ἐπίσης τὰ θεμέλια μιᾶς ἀληθινῆς δημοκρατίας.

4. Νὰ μετατρέψῃ τὴν τάξη σὲ μιὰ αὐτοδιοικουμένη σχολικὴ κοινότητα (ἢ τὸ σχολεῖο).

Τὸ Παλαιὸ Σχολεῖο διακρίνονταν γιὰ τὴν ἀκίνητη, τὴν μαθητῶν στὴν τάξη, πού βλέπουν μόνον τὸν διδάσκαλο, ἀδυνατοῦν νὰ ἴδῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ συνδιαλέγονται. Εἶναι ἓνα σχολεῖο πού τὰ παιδιά ἀκούουν ἀπὸ τὴν φωνή τοῦ διδασκάλου!.. Τὰ παιδιά καταδικασμένα ἀπαγορεύεται ἡ ὁμιλία, ἡ ἀλληλοδοχία, ἡ κίνησις... Ἡ ποιὴ εἶναι τὸ μόνο μέσον συγκρατήσεως καὶ τέτοιας τάξεως, πού δὲν λαμβάνεται καθόλου ὑπ' ὄψιν ἡ ἱκανότητα τοῦ μαθητοῦ, ἡ κληρονομικότητά του, ἡ οἰκογενειακὴ του ζωὴ, ἡ διανοητικότητά του...

Ἡ συνείδησις, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Πιαγιέ λέγει, εἶναι «συντελεῖ στὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν καὶ εἶναι ἓνας παράγοντας ἀναντικατάστατος» ἀπαγορεύεται!...

Ὁ νέος διδάσκαλος θὰ προσπαθῇ νὰ κἀνῃ μιὰ ἀληθινὴ σχολικὴ αὐτοδιοικουμένη κοινότητα. Θὰ δεδωδῇ τοὺς φυσικοὺς δεσμοὺς αὐτῆς τῆς παιδικῆς κοινωνίας. Καὶ θὰ μεταχειρισθῇ τὸ κάθε παιδί ὡς ἓνα μέλος ζωντανό, υπεύθυνο αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Γιὰ νὰ ἐκπαιδευθῇ ὡς αὐτοῦ θὰ τροποποιήσῃ τὸ ὕλικο τῆς τάξεως. Θὰ ἐπιτρέψῃ στὰ παιδιά νὰ συνεργάζωνται μεταξύ τους, νὰ ἀπαρτίζουν ομάδες συνεργασίας καὶ ξεχωριστῶν δεξιότητων. Νὰ ἐρευνοῦν μαζί γιὰ τὴν ἀνεύρεση ἱκανοποιητικῆς ἀπαντήσεως, νὰ παρουσιάζουν τὴν προσωπικὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν τους. Νὰ συνεργάζονται σὲ στολισμὸ τῆς τάξεως, στὴ δημιουργίαν σχολικοῦ κήπου καὶ νὰ σέδωνται διὰ αὐτά, ἀφοῦ θὰ εἶναι δικὰ τους δημιουργήματα. Θὰ καταργηθοῦν οἱ ταξινόμεισις τῶν μαθητῶν κατὰ οἰκογενειακὰς θέσεις ἢ κατὰ ἐπαγγελματικὰς διακρίσεις, οἱ βαθμοί, γιὰτὶ κάθε παιδί θὰ ἀποδίδῃ στὴν κοινωνίαν αὐτὴ τὸ κατὰ δύναμιν παντοῦ. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας του θὰ ἐνδιαφέρουν αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ παιδί, ἀφοῦ ἡ ἐργασία θὰ εἶναι καὶ κάπως ἐξατομικευμένη, ὥστε νὰ φθάσῃ σὲ σημείον νὰ ἐξελεῖται ὅλες τὶς πνευματικὰς του δυνάμεις.

Οἱ γονεῖς θὰ διδασκοῦν νὰ υἱοθετοῦν τὴ στάση τοῦ διδασκάλου καὶ νὰ τὴν ἐπεκτείνουν καὶ σὲ σπῆν. Θὰ τοὺς μάθῃ ὁ διδάσκαλος νὰ βοηθήσουν στὴ γένεσιν καὶ νὰ προστατέψουν αὐτὴ τὴν κοινωνίαν.

5. Ν' ἀνυψώσῃ τὴ χειροτεχνικὴ ἐνεργητικότητά σὲ ὕψος τῆς ἀληθινῆς πνευματικῆς ἐργασίας.

Αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἡ Παιδαγωγικὴ ἐπανάστασις τοῦ Νέου Σχολείου. Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι νέο. Οἱ Tolstoi, Dewey, Pestalozzi, Kerschensteiner κ. ἐρεῦνησαν τὴ συνένωση τῆς ἐνεργητικότητος τῆς χειρὸς μὲ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν.

Οἱ χειροτεχνικὲς ἐργασίαι ἀποτελοῦν σήμερον τὴν ἑστὴν τοῦ Νέου Σχολείου, γιὰτὶ μ' αὐτὰς ἀναπτύσσονται

καὶ τὰ ὄργανα τῆς κινήσεως γιὰ μιὰ πρὸς λεπτή καὶ πλούσια παρατήρησιν, γιὰτὶ συντελοῦν στὴ δημιουργίαν τοῦ χαρακτῆρα τοῦ παιδιοῦ, ἐπειδὴ τοῦ ἐκισχύουν τὴν ὑπομονή, τὸ γούστο πρὸς τὴν ἐργασία καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἀπασχόλησιν. Ἀπὸ συναισθηματικῆς ἀπόψεως, ἡ ἱκανοποίησις τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιτυχίας, ἡ χαρὰ νὰ κἀνῃ ἓνα ἔργο καὶ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ, ἓνα αἰσθηματικὴ ἐλευθερίας, πού συνδέεται αὐτὴ τὴν κατασκευὴν, προάγουν τὸ παιδί. «Κάθε χειροτεχνικὴ ἐργασία — λέγει ὁ Cousinet — πού καταλήγει σ' ἓνα συμπέρασμα, εἶναι καὶ μιὰ πνευματικὴ ἐνεργητικότης» χωρὶς τὸ πνεῦμα θὰ ἦταν κἀνὶ τὸ μάταιον». Ἀκριδῶς ὁ νέος διδάσκαλος θέτει τὴ χειροτεχνικὴ ἐργασία στὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πνεύματος. Μεταξύ τους ὑπάρχει μιὰ μυστηριώδης σύνδεσις: σ κ ἔ ψ ε ω ς, π ρ ᾶ ξ ε ω ς καὶ ἄ ν τ ἰ θ ἔ σ ε ω ς.

Ἔτσι μὲ τὴ βοήθειαν τῶν χειρῶν ἀποκτώνται, ἐκφράζονται ἢ ταξινομοῦνται νέες γνώσεις, πού γίνονται πῶς ὁπρακτικὲς καὶ δὲν λησμονοῦνται εὐκολά. Συγχρόνως καλλιεργεῖται ὁλόκληρος ὁ ψυχικὸς κόσμος καὶ ἰδίως ἡ προσοχή. Καλλιεργεῖται ἐπίσης τὸ πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης, τὸ κοινωνικὸ πνεῦμα, ἀφοῦ φθάνουν τὰ παιδιά νὰ ἀξιοποιήσουν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ τεχνίτου. Ἐὰν ὁ διδάσκαλος ἀναγνωρίσῃ καὶ χρησιμοποιοῦσιν αὐτὴν τὴν ὁρμή πρὸς πρᾶξιν καὶ τὴν ἐργασίαν, αὐτὸ τὸ ὄρωρ πρὸς δημιουργίαν, θὰ ἐπιτύχῃ σὲ τὸ σχολεῖο του πλήρως καὶ θὰ εἶναι πραγματικῶς ν ἔ ο ς.

6. Ν' ἀναπτύξῃ τὸ κάθε παιδί σύμφωνα μὲ τὰ «μέτρα του».

Αὐτὸ θὰ πῇ νὰ προσέξῃ ὁ νέος διδάσκαλος ἰδιαίτερώς τὸ κάθε παιδί. Νὰ κατανοήσῃ ὅτι εἶναι ἓνα μοναδικὸ «ὄν», ὅτι ἔχει τὰ προτερήματα καὶ ἐλαττώματά του, πού εἶναι ἐντελῶς προσωπικά. Ὅτι ἔχει τὴ δική του νοημοσύνη, πού εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴ φυσικὴ του ἀνάπτυξιν, μὲ τὸν χαρακτῆρα του, μὲ ὅλη τὴ συναισθηματικὴ του κατάσταση. Ὅτι ἡ διανοητικὴ του ζωὴ ἔχει μιὰ πρωτότυπὴ μορφή, ὅτι ἔχει τὸ δικό του τρόπο κατανοήσεως, πρὸς τὸν καὶ ἀπασχολήσεως. Ὅτι ἔχει τὸ δικό του ρυθμὸν ἐργασίας, πού τοῦ εἶναι προσωπικός, ὅπως ὁ ρυθμὸς τῆς ἀναπνοῆς του.

Νὰ γιὰτὶ καὶ κάθε καθυστερημένο παιδί ἔχει τοὺς δικούς του λόγους, πού πρέπει νὰ γνωρίσῃ ἀποτελεσματικῶς ὁ νέος διδάσκαλος καὶ νὰ βοηθήσῃ στὴν ἐργασίαν του καὶ στὴν πρόσδόν του. Θὰ τὸν βοηθήσουν ἐδῶ τὰ ἐξατομικευμένα συστήματα Montessori, Winnetka, Dalton plan κλπ. Θὰ τὸν βοηθήσουν ἐπίσης τὰ νέα προγράμματα, τὰ προσαρμοσμένα ἀπὸ τὴν παιδικὴν δυναμικότητα, πού πρέπει νὰ τὰ συντάξουν οἱ ἴδιοι ἐκπαιδευτικοὶ κάθε περιφερείας καὶ ἂν πενταετίαν τοῦλάχιστον. Θὰ προσέξῃ τὶς ἀτομικὰς ἐργασίας ὅλων τῶν παιδιῶν, πού συμπληρῶνουν τὴν ὁμαδικὴν ἐργασία. Θὰ εἰσάγῃ. (Βλ. καρτέλλες Dottrenstø Περαιματικὸ σχολεῖο χρησιμοποίησιν τῆς καρτέλλας ἐξατομικευμένης ἐργασίας Mail) Ἔτσι στὴν Ἀριθμητικὴν, στὴν ὀρθογραφίαν, στὴν ἀνάγνωσιν, στὴ γραμματικὴν, κάθε παιδί θ' ἀποδώσῃ ὅσο ἡμπορεῖ καὶ θὰ προσαρμόζεται καὶ ὁ διδάσκαλος πρὸς κάθε ἰδιαίτερη περίπτωσιν.

Ἡ ἐργασία τοῦ νέου διδασκάλου συνεπῶς θὰ λάβῃ μιὰ ἐξατομικευμένη κατεύθυνσιν, χωρὶς νὰ λησμονῇται ὁμοῦ καὶ ἡ ὁμαδικὴ ἐργασία, γιὰτὶ συμβάλλει

και το αναλυτικό πρόγραμμα να του ντα-
... και να το πονέει από το ύψος της θέ-
... και ύστερα η κεντρική υπηρέσια να δι-
... γενική κατεύθυνση, σύμφωνα με τον σκοπό της

Την καλλιέργεια της ιδιοφυ-
... Επειδή το κάθε παιδί είναι και μια ιδιοφυΐα
... να προσέχεται ιδιαίτερα. Να γιατί ο διδά-
... πρέπει να ρυθμίσει καταλλήλως το πρόγραμμα
... να εξυπηρετούνται όλα τα παιδιά. Να απογο-
... τα προγράμματα αυτά πολυμερώς τα παιδιά. Ν'
... έχουν ακόμη, αυτά από την παρακολούθηση οι-
... μαθημάτων. Να εισάγουν προαιρετικά μαθη-
... (άνωτερες τάξεις). Να δίνουν την ευκαιρία απο-
... και διαζυγίων εργασιών, ελευθέρων άνακινώ-
... ελευθέρων απογοματών, εργαστηριακών μορφών
... κλπ.

10. Να προσπαθήσει να προέλθει ή εξωτερική
πειθαρχία ύστερα από μια έσωτερική πει-
θαρχία και ώριμότητα και αντικειμενικό
αυτοέλεγχο του παιδιού.

Ο Παλιός Σχολείο ήταν πειστικό και αποκτούσε έ-
... τική τάξη, υπακοή, επαγρύπνηση, ποινές διάφορες.
... και επιτύχανε φαινομενικώς τους σκοπούς του.
... δλγ. μια τάξη σωπής, κάποια προσεκτική
... εργασία, μια εξωτερική πειθαρχία. Αλλά τ' απο-
... τα γνωρίζουμε όλοι: Καλλιεργούνταν ο ή-
... και τ' είς βάρος της κοινωνικής Αγωγής.

Πάνω έλλειψη ή ήθική άγωγή, που κατέληγε πάντα
... ένα έγωϊσμό, που είχε ως επακόλουθο το ψέμα, την
... και το όλο. Η ανεξαρτησία και η ελευθερία
... και όλα αυτά εξημιώναν την ύμνη έξέλιξη
... προσωπικότητάς.

Οι ανεπάρκειες και τα σφάλματα συνεπώς του σχο-
... αυτού ώθησαν τους Παιδαγωγούς να αναζητήσουν
... λύσεις και να επιτύχουν νέους πειραματισμούς. Έ-
... έχουν την άρχη τους όλα τα νεώτερα συστήματα
... Winaetka Γενεύης. Τέννης, Cousinet Χαρακτι,
... είναι και οι «Commanautés scolaires» του
... Combourg.

μετά τον πόλεμο του 1914, που
... στους μαθητές 4 Δημοτικών Σχολείων (από
... μαθητές το καθένα) μια απόλυτη ελευθερία. Κά-
... παρόμοιο έπραξε και ο Bethhold Otto στο ιδιωτι-
... του σχολείου, στα πρόατια του Βερολίνου. Συγκέν-
... μαθητές όλων των τάξεων από ηλικίας 6-16
... σε ώρισμένες ώρες για έλ ε ύ θ ε ρ η σ υ-
... τ η σ η σε θέματα άμέσου διαφέροντος. Ο Otto
... την κόρη του άφηναν τα παιδιά όχι μόνο να εκλέ-
... το θέμα, αλλά και τον τρόπο εργασίας κατάργη-
... κάθε πρόγραμμα και το παιδί οδηγούνταν από τις
... του.

Αλλά ή άποτυχία παρομοίων προσπάθειών είχαν
... αποτέλεσμα την έπίσημη και τελειωτική καταδίκη
... από ο λ ύ τ ο υ ελευθέρης Παιδαγωγικής. Άπο-
... ήλθε ότι το παιδί πρέπει να βοηθηθεί, να οδηγηθεί,
... υποστηριχθεί, να κατευθυνθεί κλπ.

Η άληθινά Νέα Αγωγή άκολουθεί τη φράση του
... : «Αρετή είναι το μέσον των δύο άκρων».
... δέ και χωρίς π ε ι θ α ρ χ ι α, όπως
... ήθικες και θρησκευτικές ιδέες.

(1) νέος διδάσκαλος όμως θα προσπαθήσει να ενε-
... το παιδί με έσωτερική πειθαρχία. Να αισθάνεται
... ανάγκη της. Να είναι υπεύθυνος το παιδί για την
... της ζωής του και για τις ιδέες του, που
... είναι σεβαστές. Να αισθάνεται υπεύθυνος τον έαυ-
... του για τις πράξεις του. Να υπολογίζει σωστά, χω-
... ρίς φόβο και υπηρέσια. Αυτό όμως πρέπει να επιδιω-
... από της πρώτης παιδικής ηλικίας και στην οικο-
... αλλά και ο νέος διδάσκαλος στη σχολική ή-
... να το βοηθήσει να φθάσει στο σημείο αυτό με την
... των πράξεών του, με την επαγρύπνη, συ-
... των, που συντελούν σε τούτο. Έτσι το παιδί θα
... στην τάξη και σε όλα όσα απαιτούν μια
... προσωπικότητα σεβαστή και άγερη π.χ. να
... χαμηλότερων να μη στενοχωρηθεί τους συμμαθη-
... του, να δάξει σε τάξη τα πράγματα, να τελειώνει
... εργασία που άρχισε κλπ. Αυτά στις πρώτες τά-
... Όταν όμως τα παιδιά φθάνουν στις μεγάλες τά-
... εκεί ήμπορεί ο νέος διδάσκαλος να δημιουργήσει
... παιδική κοινωνία. Αυτή την κοινωνία θα την έμ-
... στα παιδιά σιγά - σιγά και θα τα οδηγήσει
... να την οργανώσουν εξ ολοκλήρου. Ό-
... μόνοι τους, αλλά με τη βοήθεια του νέου διδασκά-
... θα επιτύχουν την τάξη, την καθαριότητα, τη σι-
... της τάξεως κλπ. Θα παρακολουθήσουν την εκτέ-
... και θα ελέγξουν τις πράξεις τους. Θα καθιερώ-
... νόμους της κοινωνίας τους, που θα διεγείρουν τις
... της αλληλοδοθείας, της πρωτοβουλίας, των
... και διαφερόντων και θα πλουτίσουν έτσι την
... τους.

Η θέση του νέου διδασκάλου είναι λεπτή. Θα εί-
... παντο παρών, έτοιμος να βοηθήσει, χωρίς όμως
... να επιβάλλεται. Θα είναι συγχρόνως διακριτικός και
... συνετός. Η παιδική κοινωνία θα είναι πάντοτε ή δική
... του πνοή. Και θα είναι ή δική του πνοή, όταν ο ίδιος
... ήθικος και αξιοπρεπής, ώστε να χαράξει στα παι-
... τις άρετές της καρδιάς του. Όταν πλέον συνηθί-
... τα παιδιά να εργάζονται έτσι, τότε φθάνουν στο
... να εργάζονται και χωρίς διδάσκαλο, όχι μόνο
... ώρες, αλλά και ολόκληρες ήμέρες. Ποτέ ο νέος
... δέν πρέπει να δίνει μια ελευθερία, που δέν
... την ά ε ι ο υ ν τα παιδιά. Θα ενεργή ανάλογα με
... πνευματικό, κοινωνικό επίπεδό τους. Θα έχη υπ'
... του ότι όσον ή σχολική εργασία είναι ενεργητική,
... τόσο ευκολώτερη είναι ή προσωπική πειθαρχία. Γι'
... αυτό νέες μέθοδοι διδασκαλίας και ενεργητική πειθα-
... είναι άχώριστες.

Για τον άληθινό διδάσκαλο, για κείνον που αισθά-
... πραγματική κλήση στην άποστολή του, τα παι-
... της τάξεώς του είναι τα παιδιά του. Άν πρὸς
... στιγμή υποφέρει από τα σφάλματά τους, όμως ποτέ
... δέν άργίζεται. Άν και καθοδηγή χωρίς άδυναμία,
... όμως ή σταθερότητά του έμπνέει το σεβασμό. Οι έπιτυ-
... τους, ή πρόδοός τους τον ευχαριστούν, σαν να πρό-
... για την οικογένειά του. Μ' αυτούς τους όρους
... ή πειθαρχία, αυτή ή άνησυχία πολλών διδασκάλων,
... χωρίς κόπον και είναι αυτή που επιβάλ-
... να είναι, μια σταθερή διαδίσωση ενός ανθρώπου,
... των συνομηλικών του, χωρίς καμμία εκδήλωση
... άνησυχίας.

Γ. Α. ΡΟΥΣΚΑΣ

Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ

ΤΟΥ Κ. Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗ

Ο έκλεκτος δάσκαλος, επίτιμος Πρόεδρος του Α. Διδακτικού Συλλόγου της Αθήνας και άλλοτε Διευθυντής του Περιοδικού ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ κ. Τέλης Πακλάρης μου κάνει την τιμή να αποσταλή, σε επιστολή του που δημοσιεύτηκε στο ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟ ΒΗΜΑ της 30/3/64 με όσα είπα ως συζητήσης στο «Συμπόσιο» του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου για τις Κατακτήσεις και τα προβλήματα της Εθνικής Γλώσσας».

Στην επιστολή του αυτή, που έγραψε, γιατί δεν ήταν δυνατό να πάρη μέρος στη συζήτηση, υποστηρίζει, ούτε λίγο ούτε πολύ, πως όσα ανέφερα στην ελιγόμενη παρέμβασή μου μετά την εισήγηση του κ. Μάνου για τις «Κατακτήσεις και τα προβλήματα της Εθνικής Γλώσσας στην Παιδεία» δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Συγκεκριμένα και αναλυτικά υποστηρίζει, όπως:

1. Η παρέμβασή μου μπορεί να συνοψιστεί με την πρόταση: «Εκπαιδευτικός δημοτικισμός δεν υπάρχει σήμερα, γιατί οι δάσκαλοι μιλούν στις Γενικές Συνελεύσεις του Κλάδου τους καθαρευουσιάνικα, γράφουν το κλαδικό τους όργανο στην καθαρεύουσα και διδάσκουν τα παιδιά τους στο σχολείο με την καθαρεύουσα».

2. Περιορίζω στη γλώσσα τον εκπαιδευτικό δημοτικισμό, ενώ αυτός είναι αναγεννητικό κίνημα και επανάσταση.

3. Οι αντιπρόσωποι του κλάδου στις όμιλίες τους χρησιμοποιούν την καθαρεύουσα «όχι, γιατί πιστεύουν στη νεκρή αυτή γλώσσα, αλλά από σκοπιμότητα».

4. Υπάρχουν αποφάσεις, όπως η απόφαση της ΑΔ Γενικής Συνέλευσης των Δασκάλων στα 1962 για την επικράτηση της Δημοτικής στο Δημοτικό.

5. Έκατοντάδες δάσκαλοι έγραψαν άρθρα και μελέτες στη δημοτική.

6. Τα 80% από τα παιδαγωγικά διδλία «που τα περισσότερα είναι γραμμένα από δασκάλους, γράφονται στη δημοτική».

7. Έπειδή έχω κόψει κάθε δεσμό με το σχολείο «άγνοω πως 100% η διδασκαλία γίνεται στη δημοτική κι ως είναι τα δοκηθικά γραμμένα στην καθαρεύουσα».

8. Παρ' όλα αυτά πρέπει να γίνει έργασία επίμονη, προγραμματισμένη και με συνέπεια. Να σταλή το γράμμα του μεγάλου μας Τριανταφυλλίδη πάλι στους δασκάλους μας, για να διδάξη τους ανίδεους, να τονώσει τους μνημένους, να πυκνώσει τις φάλαγγες και να σκορπίσει παντού ένθουςισμο για την επικράτηση της εθνικής μας γλώσσας, της δημοτικής.

Έπειδή πιστεύω πως ο λόγος πρέπει να συμπληρώνεται πάντοτε με τον αντίλογο, γιατί έτσι προκύπτει ο γόνιμος διάλογος, που οδηγεί στην αναζήτηση και εφαρμογή του όρθου κ' έπειδή ακόμα είμαι κ' εγώ αυχίσθητος στις «δυομενείς έντυπώσεις» που μπορεί ν' αποκομίσουν οι αναγνώστες του «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ», επιθυμώ να μ'ήν αφήσω αναπάντητη την επιστο-

λή του κ. Πακλάρη, και ν' αντιπαραθέσω τις δικές μου απόψεις:

1. Ο κ. Πακλάρης δεν απόδωσε πιστά όσα είπα κατά την ελιγόμενη παρέμβασή μου μετά την εισήγηση του κ. Μάνου. Στήριχτηκε μ'ήπως σε όσα πολύ περιληπτικά έγραψαν οι έφημερίδες; Γιατί όλοι οι εκπαιδευτικοί που ήταν ανάμεσα στο ακροατήριο, έδειντη τη βραδιά, μπορούν ν' απομνημονεύουν πως άκουσαν τα παρακάτω:

«Μιλούμε για τις κατακτήσεις και τα προβλήματα της Εθνικής Γλώσσας σήμερα στην Παιδεία. Είδα κά το Δημοτικό Σχολείο, για το οποίο είμαι αρμόδιος να μιλήσω. Σήμερα ο Εκπαιδευτικός Δημοτικός που σημαίνει: η εθνική γλώσσα να γίνει όργανο της διδασκαλίας σε όλες τις τάξεις, εκπαιδευτικό όργανο των μαθητών και γλώσσα των διδασκικών διδλίων, δεν έχει να παρουσιάσει μεγάλες κατακτήσεις. Γιατί από χρόνια επικρατεί ένα γλωσσολογικό καθεστώς που πολλές φορές δέχτηκε τις κατακραυγές της φωτισμένης Κοινής Γνώμης και που τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι: περιορισμός της διδασκαλίας της Κοινής Δημοτικής στις τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού με αναγνωστικά, όπου (όπως τόνισε άμέσως κατόπι ο ψυχολόγος και παιδαγωγός κ. Θ. Γέρου) η θεωρία του συμπλησιασμού της Κοινής Δημοτικής και της Καθαρεύουσας επέβαλε μ'έν αφύσικη φθογγολογική αλλοίωση των λέξεων, διγλωσσία στις υπόλοιπες τάξεις και σχολικά διδλία γραμμένα στην καθαρεύουσα. Όσο για τους δασκάλους, οι περισσότεροι απ' αυτούς δεν τηρούν φιλική στάση απέναντι στον Εκπαιδευτικό Δημοτικισμό, ίσως γιατί ο Εκπαιδευτικός Δημοτικισμός, εξαιτίας παρασμένων συνταρχτικών γεγονότων σε ή χώρα μας, φορέστηκε με πλήθος παρεξηγήσεις, από πιθανό όμως, από άγνοια, και γι' αυτό στις γενικές Συνελεύσεις οι πιο πολλοί αντιπρόσωποι μιλούν στην καθαρεύουσα και γι' αυτό τα κλαδικά τους όργανα γράφονται στην καθαρεύουσα».

Τι πρέπει να γίνει; Σήμερα που διαμορφώθηκαν εννοϊκές πολιτικές συνθήκες, σήμερα που κορυφαίο πνευματικοί άνθρωποι, ένθερμοι υπέρμαχοι της Εθνικής Γλώσσας, έχουν καταλάβει ήγετικές θέσεις στην Παιδεία, να ρυθμιστή νομοθετικά η εισαγωγή της Δημοτικής, όπως κωδικοποιήθηκε στη «Νεοελληνική Γραμματική», σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού και να συνταχτούν Νέα Αναγνωστικά και νέα σχολικά διδλία, γραμμένα στη Δημοτική. Παράλληλα, πρέπει να καταβληθ προσπάθεια, για να κατακτηθ ή συνείδηση της πλευ φηφίας των δασκάλων. Οι κορυφαίοι πνευματικοί άνθρωποι που συμμετέχουν στο «Συμπόσιο» δε στείλουν να γράμμα στους δασκάλους, εάν αυτό που έστειλε έλτε, σε παρόμοιες περιστάσεις, ο αξέχαστος Μανώλης Τριανταφυλλίδης. Γιατί κύρια προσπάθεια για την πτυχία κάθε εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης είναι οι δάσκαλοι».

Αυτά περίπου είπα. Ο χρόνος που μου όριστηκε γ

α μιλήσω δέ μου επέτρεπε να επεκταθώ στην αναζήτηση των αιτίων για τη στάση αυτή της πλειοψηφίας των δασκάλων απέναντι στον Εκπαιδευτικό Δημοτικισμό.

Έδωσα όμως άφορμή — κι όχι μόνο εγώ, μα και ο κ. Γέρου με τις ευστοχές παρατηρήσεις του στην όμιλία του — σε άλλους διακεκριμένους ομιλητές, όπως οι κ.κ. Άγαπητός Τσομπανάκης, Δ. Λουκάκος, Χρ. Ευσταθίου, να αναζητήσουν αυτά τα αίτια και να καταλήξουν στο ερώτημα: Πώς να αγαπήσουν την Έθνική Γλώσσα οι δασκάλοι, αφού δεν την ξέρουν, αφού δεν τη διδάχτηκαν στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες; Για τη λύση του προβλήματος αυτού πρότειναν:

1. Η «Νεοελληνική Γραμματική» του Τριανταφυλλίδη, και των συνεργατών του να διδάσκεται ως ιδιαίτερο μάθημα στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες.

2. Σε συνέδρια και σε τεμνάρια οι δασκάλοι που υπηρετούν να μεταεκπαιδεύουν και να σπουδάζουν τη Νεοελληνική Γραμματική.

Ο κ. Δημ. Λουκάκος μάλιστα πρότεινε να ιδρυθεί και Σχολή Έθνικής Γλώσσας.

Όστε, δεν υποστήριξα πως «η κυριαρχία της καθαρρεύουσας είναι απόλυτη στους λειτουργούς της εκκλησίας μας παιδείας», όπως ισχυρίζεται ο κ. Πεκλάρης στην επιστολή του.

Όταν έλεγα, πως η πλειοψηφία (και όχι η ολότητα) των δασκάλων δεν αντικρίνει φιλικά τον Εκπαιδευτικό Δημοτικισμό, θεωρούσα αυτόνοτο, πως υπάρχει μία μειοψηφία (κατά τους πολύ αιρεδούς υπολογισμούς του κ. Πεκλάρη να την ανάδαυσε ως το 49%) φωτισμένων δασκάλων που και οι παδοί του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού είναι και άφορα χειρίζονται τον προφορικό και γραπτό τους λόγο την Έθνική μας Γλώσσα και με συνέπεια αγωνίζονται για την αλλαγή του ίσαμε σήμερα γλωσσεκπαιδευτικού καθεστώτος.

Άρα, δεν υποστήριξα πως είναι «σχηματικές όλες οι φωνές οι πλάστρες μας στη χώρα». Γιατί σε όλους είναι γνωστό, πως πως μαζί και σκοτάδι συνθέτουν το πρόσωπο της πραγματικότητας. Το ζήτημα συνίσταται στον να θρίσκουμε, σε μία συγκεκριμένη ιστορική στιγμή, μακριά από κάθε αυταπάτη, πόσο είναι το φως και πόσο το σκοτάδι.

2. Στη σύντομη όμιλία μου το θέμα μου ήταν η Έθνική Γλώσσα μέσα στο Δημοτικό Σχολείο, οι κατακτήσεις της και τα προβλήματά της μέσα στο Δημοτικό Σχολείο σ ή μ ε ρ α. Γιατί αυτό ήταν το θέμα του Συμποσίου και γι' αυτό με κάλεσαν να μιλήσω. Ούτε ο Εκπαιδευτικός Δημοτικισμός ήταν το θέμα του «Συμποσίου» ούτε χρόνο είχα για να επεκταθώ σε θέματα, όπως η Ιστορία του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού και η σημασία του για την Έθνική μας Αναγέννηση. Παρ' όλα αυτά δεν παράλειψα να αναφέρω τον όρο «Εκπαιδευτικός Δημοτικισμός» και το όνομα του σοφού γιατρού της Πόλης Φώτη Φωτιάδη, που με το διδίο του «Το γλωσσικό ζήτημα και η εκπαιδευτική μας αναγέννηση» έθετε τις βάσεις για την ανάπτυξη αυτού του πνευματικού κινήματος.

Όλα αυτά και κάποιο έργο, που μαρτυρεί τη μακρόχρονη θητεία μου και την πίστη μου προσήλωτη στον Εκπαιδευτικό Δημοτικισμό, έπρεπε να είχαν πα-

σει τον κ. Πεκλάρη, πως κάτι ξέρω κι εγώ απ' αυτά τα ζητήματα. Περιττή, λοιπόν, η προσπάθειά του να με «οιδήσει» τί είναι Εκπαιδευτικός Δημοτικισμός, μέσα στο εύρο πνευματικό κίνημα του γλωσσικού δημοτικισμού, παρουσιάστηκε σε μία περίοδο ανόδου των προοδευτικών κοινωνικών δυνάμεων του Έθνους, για να λυτρώσει το ελληνικό σχολείο από τα δεσμά του δερμπαλισμού και της προγονοπληξίας. στρέφοντας την προσοχή του στη νεοελληνική πραγματικότητα και στις ζωντανές αξίες του νεοελληνικού πολιτισμού. Όπου πρωτόθρονη δεσπόζει η ζωντανή Έθνική μας Γλώσσα. Ξέρω ακόμα, πως, κατασυκοφαντημένος πολλές φορές, μέσ' από πολλές περιπέτειες, πραγματικοποίησε πολλά άλματα, μη υποχρεώθηκε και σε πολλά πισωγυρίσματα. Σήμερα ήρθε η ώρα του τελικού άλματος, που θα σημάνη την ελπίσμενη, αναγέννηση της Παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της. Εύχομαι το νικητήριο τουτοζήμα να γίνει γρήγορα.

3. Δεν είναι διόλου τιμητικός, μα πολύ μειωτικός, πολύ ταπεινωτικός ο ισχυρισμός του κ. Πεκλάρη πως πολλοί δασκάλοι «μιλούν (και γράφουν) στην καθαρεύουσα από σκοπιμότητα». Άλλοι, αν συνέβαινε σε μεγάλη κλίμακα κάτι τέτοιο, δηλαδή άλλα να πιστεύουν οι δασκάλοι και άλλα να λένε και να πράττουν, να είναι κρυπτοδημοτικιστές και να παρουσιάζονται με καθαρευουσιάνικο προσώπιο. Δικαιολογημένα θα έδιναν τότε το δικαίωμα στους γονείς και στην Κοινή Γνώμη να τους κρίνουν αυστηρά και να τους ρωτήσουν: Πώς έ- ταις, θα διαπλάσετε το χαρακτήρα των παιδιών, θα σφυρηλατήσετε το ήθος τους πάνω στη γραμμή της ελλικρινείας και της παρρησίας;

Εύτυχως για το δασκαλικό κλάδο αυτή η ομάδα των δασκάλων που μιλούν και γράφουν στην καθαρεύουσα από σκοπιμότητα είναι πολύ ελιγάρθμη και αποτελείται από εκείνους τους «πολύ ξεπνους» που, ξέροντας να μιλούν και να γράφουν καλά και στη δημοτική και στη καθαρεύουσα, είναι έτοιμοι, από αχάλινωτο αριετισμό κινημένοι, ν' αλλάζουν, όπως αλλάζουν τα ρούχα, την καθαρεύουσα με τη δημοτική ή τη δημοτική με την καθαρεύουσα, μόλις ψυχήει νέος πολιτικός άνεμος.

Οι άλλοι δασκάλοι μπορούν, κατά τη γνώμη μου, να διαιρεθούν σε τρεις κατηγορίες:

1. Στους δασκάλους που πιστεύουν ελλικρινά στην καθαρεύουσα, που είναι από πεποίθηση καθαρευουσιάνοι και που, μη διστάζοντας να όμολογούν πάντα αυτή την πίστη τους, έμπνέουν σε όλους το σεβασμό και την εκτίμηση.

2. Στους δασκάλους — κι αυτοί είναι οι πιο πολλοί, που, χωρίς να δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση ούτε στην καθαρεύουσα ούτε στη δημοτική, συμμορφώνονται κάθε φορά προς το επίσημο γλωσσεκπαιδευτικό κα- εκπαιδευτικό καθεστώς, έξω από το σχολείο μιλούν γράφουν στην καθαρεύουσα, γιατί διδάχτηκαν στο Γυμνάσιο και στην Παιδαγωγική Ακαδημία ή χρησιμο- ποιούν μία γλωσσική μορφή, όπου συμφύρονται οι γλωσ- σικοί τύποι της καθαρεύουσας και της δημοτικής, και που μπορούν, μία που δε δεσμεύονται από καμιά σκο- πιμότητα, να γίνουν όπαδοί του Εκπαιδευτικού Δημο- τικισμού, όταν διαφωτιστούν.

3. Στους δασκάλους — κι οι πιο πολλοί απ' αυτούς

είναι σήμερα άσπρομάλληδες, κ' εγώ πιστεύω πώς απο-
τελούν τή μειοψηφία — πού είναι συνειδητοί φορείς του
Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού. Αύτοί, άν και συμμορ-
φώνονται μέσα στο σχολείο προς τό επίσημο γλωσσολο-
γικό καθεστώς, έξω από τό σχολείο μιλούν
και γράφουν στην Κοινή Δημοτική, σύμφωνα μέ τούς
κανόνες της «Νεοελληνικής Γραμματικής» και σύμφωνα
μέ τά παραδομένα πρότυπα του δημοτικού επιστημονι-
κού λόγου (του Δελμούζου, του Τριανταφυλλίδη, κ.ά.
από τούς παλιότερους, του Παπανούτσου, της Μυρσίνης
Κλεάνθους-Παπαδημητρίου, της Παϊδούση, του Άν-
δριώτη, του Κριαρά, του Κακριδή, του Ι. Μ. Παναγιω-
τόπουλου κ.ά. από τούς νεώτερους). Παράλληλα, άγνω-
νίζονται γιά τήν άλλαγή του ίσχυε σήμερα γλωσσολο-
γικού καθεστώτος, γιατί αυτό έρχεται σέ σύγ-
κρουση μέ τή σημερινή Νεοελληνική Πραγματικότητα
όπου ή Κοινή Δημοτική έχει κατακτήσει όλους τούς το-
μείς της κοινωνικής και της πνευματικής ζωής, και τή
λογοτεχνία, και τό θέατρο, και τήν επιστήμη, και τις
περισσότερες σελίδες των εφημερίδων και των περιοδι-
κών, και τις περισσότερες ραδιοφωνικές εκπομπές, και
τή διαφήμιση, και τά λογής-λογής κηρύγματα, και τά
έξωσχολικά παιδικά βιβλία και τά εκλαϊκευτικά δημο-
σιεύματα. Σ' αυτή τήν πραγματικότητα παραπέμπουν
μέ παρηγορία. Και στα βιβλία (τά γραμμένα στη Δημο-
τική) κορυφαίων ήγετών της Δεξιάς, όπως οί κ. κ. Π.
Κανελλόπουλος, Κ. Τσάτσος κ.ά., «Ακαδημαϊκών». Κα-
θηγητήρων του Πανεπιστημίου — και όχι μόνο της
Θεσσαλονίκης — Και στις σελίδες των πιο συντηρητι-
κών εφημερίδων, που είναι γεμάτες μέ δημοσιεύματα
(χρονολογήματα, επιφυλλίδες, κριτικές, κτλ.) γραμ-
μένα στη δημοτική. Και σέ μία πρόσφατη συζήτηση,
όπου, άν και μέ διαφορετική διατύπωση, όλοι οί ζωντα-
νοί πνευματικοί άνθρωποι της χώρας μας, είτε συντη-
ρητικοί είτε προοδευτικοί, μακριά από παλιές προκατα-
λήψεις, πέρα από άλλες ιδεολογικές διαμάχες, σέ μιάν
ατμόσφαιρα γλωσσικής όμοψυχίας, καταλήγουν στο
συμπέρασμα, πώς ήρθε ο καιρός, γιά νά ύψωθεί ή κοινή
όμιλούμενη και γραφομένη εθνική μας γλώσσα σέ μο-
ναδικό όργανο διδασκαλίας και έκφρασης σέ όλες τις
βαθμίδες της Παιδείας μας γιά νά γίνη τό μοναδικό
γλωσσικό όργανο σέ όλες τις εκδηλώσεις της εθνικής
μας ζωής. Πότε; Όταν κάποιος, άμφισβητώντας ή απο-
τιμώντας μέ τά δικά του κριτήρια τήν καθαρότητα της
εθνικής τους συνείδησης, θελήσει νά ταυτίσει τό δημο-
τικισμό τους μέ δρισμένη κοινωνική ιδεολογία.

4. Το 1962 θα μείνη στη Νεοελληνική Ιστορία ως
ή χρονιά του παλλαϊκού συναγερμού γιά τήν Παιδεία.
Τό σύνολο του σπουδαστικού κόσμου μέ αποφάσεις σέ
συνέδρια, μέ πορείες, ζητούσε νά δοθούν περισσότερα
χρήματα στην Παιδεία και νά παρθούν μέτρα γιά τό
συγχρονισμό της. Συμπαραστάτες στον άγώνα αυτόν
της έλληνικής νεολαίας, που διατύπωνε και τό αίτημα
της εισαγωγής της Δημοτικής Γλώσσας σέ όλες τις βα-
θμίδες της Παιδείας, οί γονείς, ο πνευματικός κόσμος,
ο Τύπος και, γενικά, όλόκληρος ο έλληνικός Λαός. Μέ-
σα σ' ένα τέτοιο κλίμα και μάλιστα ύστερα από τήν ά-
πόφαση του Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου
στην Κύπρο, πώς ήταν δυνατό ή ΑΔ' Γενική Συνέλευ-
ση νά μ'ήν πάρη μέρος σ' αυτό τον παλλαϊκό συναγε-
ρισμό γιά τήν Παιδεία και νά μην μολλεται, μέ άπόφαση,

της τήν πρόταση δημοτικιστών αντιπροσώπων γιά τήν
εισαγωγή της Δημοτικής Γλώσσας στο Δημοτικό Σχο-
λείο; Ποιές, όμως, ενέργειες έκανε ύστερα ή Διδασκα-
λική Όμοσπονδία γιά τήν έκτέλεση αυτής της άπόφα-
σης; Τόσο γρήγορα λησμονήθηκε αυτή ή άπόφαση, ώ-
στε τήν άλλη χρονιά ή ΑΕ' Γενική Συνέλευση παρα-
λείπει νά τήν παραθέσει ως αίτημα ανάμεσα στα άλλα
αίτήματα γιά τούς βαθμούς, τά επιδόματα και τήν κα-
θιέρωση της όχτάχρονης φοίτησης στο Δημοτικό. Η
παραλείψη αυτή προκάλεσε τις διαμαρτυρίες του άλλο-
τε Γενικού Γραμματέα της Διδασκαλικής Όμοσπονδίας
— πολύ γνωτού γιά τήν πλούσια συνδικαλιστική και
συγγραφική του δράση και γιά τή φλογερή του πίστη
στον Εκπαιδευτικό Δημοτικισμό — κ. Κώστα Λαζαρί-
δη, που έγραψε στο περιοδικό «ΕΠΟΧΕΣ» «Τεύχος 5 —
Σεπτέμβριος 1963 σελ. 82): «...Θεωρώ τον έαυτό μου
υποχρεωμένο νά διατυπώσω τήν έκπληξή μου, γιατί
παραλείφθηκαν νά συζητηθούν και νά παρθούν σχετι-
κές αποφάσεις πάνω σέ δυο πολύ σπουδαία θέματα:
Α' Τήν τροποποίηση και τό συγχρονισμό του Έπιση-
μου Αναλυτικού Προγράμματος γιά τά Δημοτικά Σχο-
λεία... Β' Τή διγλωσσία που επικρατεί σήμερα στην
εκπαίδευσή μας και ιδιαίτερα στο Δημοτικό μας Σχο-
λείο... Είναι, γιά νά άπορη κανένας γιατί δέ συζητή-
θηκε καθόλου στη Γενική Συνέλευση τό θέμα αυτό...
Διατηρούν τή γνώμη οί δάσκαλοι της χώρας μας πώς
πρέπει νά ύψιστάται ή διγλωσσία;... Η φωνή του όρ-
γανωμένου δασκαλικού κόσμου πρέπει νά άκουστή τί
συντομότερο γιά τήν επικράτηση της δημοτικής γλώ-
σσας πέρα — πέρα στο δημοτικό σχολείο. Τό μέτρο αυτό
άποτελεί σημαντικό στοιχείο, γιά τήν προκοπή τής
παιδείας μας και, κατά συνέπεια, γιά τήν άνοδο κα-
προκοπή της πατρίδας μας...»

«Ελπίζω, μαζί μέ τον κ. Κ. Λαζαρίδη, πώς τούτο
τή φορά, ή φωνή του οργανωμένου δασκαλικού κόσμου
γιά τή γρήγορη έκανοποίηση του αίτήματος αυτού θί-
 ήταν στεντόρεια.

5. Τό ζήτημα δέν είναι, άν εκατοντάδες δάσκαλοι
μέσα σέ σύνολο είκοσι χιλιάδων, όπαδοί, κι αύτοί, το
Εκπαιδευτικό Δημοτικισμό, γράφουν άρθρα και με-
λέτες στη Δημοτική και τις δημοσιεύουν σέ διάφορα
εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά περιοδικά. Τό ζήτη-
μα είναι: 1) Άν αυτές όλες οί μελέτες είναι γραμμέ-
νες σύμφωνα μέ τούς κανόνες της «Νεοελληνικής Γραμ-
ματικής» και σύμφωνα μέ τά πρότυπα του δημοτικού
επιστημονικού λόγου. 2) Άν οί δάσκαλοι στο σύνολο
τους είναι σ ή μ ε ρ α ίκανοί νά γράφουν άρθρα
και μελέτες σέ τέτοια Δημοτική, αφού δέν τήν έχου
διδάχτῃ και αφού δέ δέχτηκαν καμιά παρότρυνση
γιά νά τή σπουδάσουν μόνοι τους, και 3) Πώς μπορού
νά γίνουν ίκανοί όλοι οί δάσκαλοι νά γράφουν άφογ
στην Κοινή Δημοτική.

Η πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική άπ-
τόν εικόνα που δίνει γιά τόν τομέα αυτό, ο κ. Πεκλέ-
ρης, ως άλλοτε διευθυντής — γιά μεγαλύτερη άκρίβει-
ως άλλοτε συνδιευθυντής της «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ» και συνεργάτης του δευτέρου του Έ-
κπαιδευτικού Δημοτικισμού κ. Γ. Ντεγιάννη. Έχω
έγώ άμεση αντίληψη αυτής της πραγματικότητας κ
οί διαπιστώσεις μου είναι πολύ διαφορετικές. Έργασ-
τα και έργαζομαι ως έμπειλῃς και συνετάς π

δημοτικών περιοδικών. Δεκατέσσερα χρόνια σκόδω πά-
ρα άρθρα και μελέτες που στέλνουν για δημοσίευση
οι δασκάλοι. Έπιθεωρητές Δημοτικών Σχολείων και
παιδαγωγοί. Είμαι σέ θέση γι' αυτό να δεβαιώσω πως
αρχίζεις από αυτές τις μελέτες - δημοσιευμένες και
δημοσιεύσιμες - είναι γραμμένες σε γνήσια Κοινή Δη-
μοτική, που θυμίζει τα γραφτά των δημοτικιστών παι-
δαγωγών Α. Δελμούζου, Μ. Κουντουρά, Ε. Παπα-
γιάννη, Μυροσίνης Κλεάνθους - Παπαδημητρίου, Είρ-
μ. Ζαρούση, Σοφ. Γεδεών, Αϊκ. Στριφτού - Κριαρά, Ίω.
Σταυρού, κ.λ. ή τα γραφτά των κορυφαίων δασκάλων
που τις παρασημένες γενιές Π. Δημητράκου, Γ. Ντε-
λαπόλη, Α. Ρουχωτά κ.λ. Οι πιο πολλές από αυτές εί-
ναι γραμμένες ή στην καθαρεύουσα ή στη μιχτή, όπου
αρχίζει ή γλωσσική αναρχία και ή ορθογραφική πο-
τασία. Τα κείμενα υπάρχουν και ή ισχυρισμός μου
μπορεί να τεκμηριωθεί.

6. Για να δεβαιώνη ό κ. Πεκλάρης τόσο κατηγο-
ρηματικά, κι μάλιστα, με αριθμούς, πως τα περισ-
σότερα παιδαγωγικά διδλία που γράφονται από δασκά-
λους είναι γραμμένα στη Δημοτική, πρέπει να έχη ή
θέση του κάποια στατιστική έρευνα. Δεν έχω υπό-
ψη μου μια τέτοια στατιστική έρευνα σχετική με ή
θέση, στην οποία γράφονται τα παιδαγωγικά δι-
δλία των δασκάλων. Γι' αυτό ρωτάω τον κ. Πεκλάρη:
Μπορείς να κάνη αυτή την έρευνα; Ο ίδιος ή άλλοι;

Από τη συστηματική παρακολούθησή της παιδα-
γωγικής διδλιογραφίας στον τόπο μας πού, εξαιτίας
της καθημερινών μου απασχολήσεων, κάνω, χρόνια
και έχω ξέρω μόνο τούτοι: Άρκετά διδλία παιδα-
γωγικά (μεταφράσεις και πρωτότυπα του δημοτικού
παιδαγωγικού λόγου, από δημοτικιστές παιδαγωγούς,
Έπιθεωρητές Δημοτικών Σχολείων και δασκάλους,
Αποστολόν σημαντική συμβολή στον άγώνα της Έ-
πανάστασής γλώσσας για την κατάκτησή της Έπιστή-
μης με το ποσοστό τους είναι πολύ μικρότερο από 80%.
Για πού πολλά παιδαγωγικά διδλία γράφονται στην
καθαρεύουσα και σε μια μιχτή, όπου δεσπόζουν οι
αποστολικοί τύποι της καθαρεύουσας. Για να επαληθεύ-
ω τον ισχυρισμό μου αυτό ό κ. Πεκλάρης, ως περάση
στο ένα κεντρικό διδλιοπωλείο της Αθήνας και ως κοι-
νός, μόνο τους τίτλους των νεόεγγατων παιδαγωγικών
βιβλίων.

7. Πολύ ιδεατίστικα έγραφε ό κ. Πεκλάρης πως
έχει κόψει κάθε δεσμό με το σχολείο. Δεσμός δέν
έχει μονάχα το να βρίσκεσαι μέσα σε μια τάξη Δη-
μοτικού Σχολείου και να διδάσκη, και γι' αυτό δέν
καταφέρναι, ό κ. Πεκλάρης, τώρα πού έγινε συνταξι-
όχος να έχη κόψει κ α θ ε δεσμό με το σχολείο.
Παράγουν κι άλλοι δεσμοί, πιο πνευματικοί, πιο στέ-
ρεοι με το σχολείο. Πώς άγνοεί ό κ. Πεκλάρης πως
έχει κόψει αυτούς τους δεσμούς με το σχολείο; Πώς
μπορεί μόνο αυτός αυτό πού ξέρουν βλοι σχεδόν οι
όλοι δασκάλοι; Πώς, δηλαδή, στο κέντρο των καθημε-
ρινών απασχολήσεων, από το πρωί ως το βράδυ,
κάποια πώς, βρίσκεται το Έλληνικό Δημοτικό Σχο-
λείο, τα Έλληνόπουλα και ό Έλληνας Δάσκαλος;

Εξάσκη, λοιπόν, αυτούς τους στενούς δεσμούς με
το Έλληνικό Δημοτικό Σχολείο, ξέρω, κι ως ισχυρί-
σες ότι θέλει ό κ. Πεκλάρης, πως με αναγνωστι-
κά βιβλία ή διδλία γραμμένα στην καθαρεύουσα

είναι αδύνατο να γίνη 100% διδασκαλία στη Δημοτι-
κή, όσοδήποτε καλές προθέσεις κι αν έχη ό δάσκαλος.

Όταν ό δάσκαλος κάνει Άνάγνωση από το Άνα-
γνωστικό της Καθαρεύουσας, όταν υπαγορεύη ένα ά-
ριθμητικό πρόβλημα διατυπωμένο στην καθαρεύουσα,
όταν διδάσκη Γραμματική της Καθαρεύουσας, όταν οι
μαθητές ανοίγουν το σχολικό βιβλίο της Ιστορίας ή
άλλου μαθήματος, για να διαδώσουν στην Καθαρεύου-
σα αυτό πού ό δάσκαλος άφηγήθηκε στη Δημοτική, γί-
νεται 100% διδασκαλία στη Δημοτική; Έξόν αν δι-
δασκαλία έ κ. Πεκλάρης έννοη, το πλαίσιο και όχι το
περιεχόμενο, δηλαδή τις συστάσεις, τις έντολές, τις
συμβουλές του διδασκάλου προς το μαθητή, πού και
από τούς καθαρολόγους δασκάλους δίνονται στη Δη-
μοτική, γιατί διαφορετικά - αν δίνονται στην καθαρεύου-
σα πού, έξω από τα Δικαστήρια και τη Βουλή, ου-
τε μιλήθηκε ουτε μιλιέται, ακόμα και από τούς πιο
φαντατικούς γλωσσικόντορες - θα προκαλούσαν την αλ-
σθηση του γελούου.

8. Το τελευταίο μέρος της έπιστολής του κ.Πεκλάρ-
ρη άναίρει όλα τα προηγούμενα μέρη της. Στο μέρος
αυτό, συμφωνώντας μαζί μου, ό κ. Πεκλάρης παραδέ-
χεται πως «πρέπει να γίνη έργασία επίμονη, προγραμ-
ματισμένη και με συνέπεια». Προτείνει να σταλή το
γράμμα του μεγάλου μας Τριανταφυλλίδη πάλι στους
δασκάλους μας - και στο σημείο αυτό ό κ. Πεκλάρης
παρανόησε την όμιλία μου, γιατί έχω υποστήριξη πως
το γράμμα αυτό πρέπει να σταλή από τούς ισάξιους
με τον Τριανταφυλλίδη σημερινούς πνευματικούς άν-
θρώπους - για να διδάξη τούς άνίδεους - άρα υπάρχουν
άνιδεοι - να πυκνώση τις φάλαγγες - άρα μπορεί να
είναι και άρκετες οι φάλαγγες των δημοτικιστών δα-
σκάλων - και να σκορπίση παντού ένθουσιασμό - άρα
μπορεί να είναι πεσμένος ό ένθουσιασμός - για την έ-
πικράτηση της έθνικής μας γλώσσας, της Δημοτικής.

Έπειδή νομίζω πως, για την έπιτυχία του σκοπού
αυτού, δέν φτάνει μόνο ή άνάγνωσή του γράμματος του
Τριανταφυλλίδη - άναδημοσιεύεται στον Ε' Τόμο των
«Απάντων Μανόλη Τριανταφυλλίδη», πού έκδίδει το
Ίνστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης - ως μου επιτρέψη ό κ. Πεκλάρης να
αναπτύξω έχω τα θετικά σημεία της έπιστολής του,
διατυπώνοντας τις ακόλουθες προτάσεις:

α) Η Διδασκαλική Όμοσπονδία και οι Διδασκα-
λικοί Σύλλογοι να εκφράσουν τη χαρά τους με άρθρα
και ψηφίσματα για την πραγματικά ιστορική απόφα-
ση της σημερινής Κυβερνήσεως να καθιερώση νομοθε-
τικά τη Δημοτική ως γλώσσα σε όλες τις τάξεις του
Δημοτικού Σχολείου και ως γλώσσα των σχολικών δι-
δλίων.

β) Στο Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο πού πρόκειται να
ίδρυθη να μελετηθούν από έπιστήμονες παιδαγωγούς
— πού υπηρέτησαν στο Δημοτικό Σχολείο και μετεκ-
παιδεύτηκαν στο έξωτερικό — τα προβλήματα πού πα-
ρουσιάζει: σ ή μ ε ρ α ό Έκπαιδευτικός Δημοτικισμός
στο Δημοτικό Σχολείο.

γ) Στις στήλες του «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΒΗΜΑ-
ΤΟΣ», πού άρχισε σε όλες τις σελίδες του να αναρριπί-
ζεται από την πνοή του Δημοτικισμού, να δημοσιευτούν
άρθρα και μελέτες σχετικές με τα προβλήματα αυτά.

δ) Η Διδασκαλική Όμοσπονδία και οι Διδασκαλ-

καὶ Σύλλογοι, σὲ συνεργασία με τοὺς Ἐπιθεωρητὲς Δημοτικῶν Σχολείων, νὰ πᾶρουν πρωτοβουλίας γιὰ τὸ δια-
φωτισμὸ τῶν δασκάλων πᾶνω στὰ προβλήματα ποὺ πα-
ρουσιάζει ἡ διδασκαλία τῆς Κοινῆς Δημοτικῆς στὸ Δη-
μοτικὸ Σχολεῖο καὶ γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς «Νεοελληνικῆς
Γραμματικῆς».

ε) Ἡ Διδασκαλικὴ Ὁμοσπονδία νὰ ἀναθέσῃ σὲ
εἰδικὸ ἐπιστήμονα τὴ σύνταξιν σύντομων οδηγιῶν γιὰ
τὴν ὀρθή χρῆσιν ἀπὸ τοὺς δασκάλους τῆς Κοινῆς Δημο-
τικῆς, σὺν τίς σύντομες οδηγίαις τοῦ κ. Θρ. Σπύρου —
συντοῦ συνεργάτη τοῦ Τριανταφυλλίδη — ποὺ δημοσι-
εύτηκαν σὲ περιοδικὸ ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. Οἱ οδη-
γίαι αὐτὲς νὰ δημοσιευτοῦν στὸ «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟ ΒΗ-
ΜΑ» καὶ νὰ ἐκδοθοῦν ὕστερα σὲ φυλλάδιον, ποὺ θὰ μοι-
ραστῇ δωρεάν σὲ ὅλους τοὺς δασκάλους.

στ) Ἡ Διδασκαλικὴ Ὁμοσπονδία καὶ οἱ Διδασκαλι-
καὶ Σύλλογοι νὰ ζητήσουν τὴν εἰσαγωγὴ τῆς «Νεοελλη-
νικῆς Γραμματικῆς» ὡς ἰδιαίτερον μαθήματος στὶς Παι-
δαγωγικὰς Ἀκαδημίας.

Ἔτσι μόνον οἱ δασκάλοι θὰ συνειδητοποιήσουν τὸ
χρέος ποὺ ἔχουν νὰ πιστέψουν «ὡς ὁ δημοτικισμὸς ἔ-
χει κ α τ' ἔ ξ ο γ ἡ ν ἔ θ ν : κ ἡ κ α ἰ ἔ κ π ο λ ῖ -
τ ι σ τ ι κ ἡ σ ἡ κ α σ ἰ α. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι χωρὶς γόνιμος διάλογος ποὺ μπορεῖ νὰ καταλήξῃ σὲ πολὺτι-
μη σημασία γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν προκοπὴ ἑνὸς ἔθνους πορίσματα. Καὶ ταυτόχρονα δικαίῳ τὸ «Συμπόσιον γ
τὴ ποιὰ γλῶσσα ἐκφράζεται ἡ λογοτεχνία του, τὴν Ἑθνικὴ μας Γλῶσσαν» ποὺ, μετὰ τὴν ἐπαναπροβο-
δὴ παιδείας του, ἡ ἐπιστήμη. Ἄν δὲν εἶναι ἡ λαϊκὴ, μετὰ τὴν γλωσσικὴν ὑπερτάσιν, τῆς σημερινῆς του διασ-
φαρισμένη τὸν ἐαυτό, νοθεύει καὶ διχάζει τὴν ἀτομικότητα, ἐπιταχύνει τὴ νίκη τοῦ Δημοτικισμοῦ σὲ ὅλες
τὰς τὰς του, παρεμποδίζεται στὸν εἰρηνικὸ πνευματικὸν συν-βαθμίδες τῆς Παιδείας μας.

ἀγωνισμὸς μετ' ἄλλα ἔθνη καὶ ἀκόμα ἐξηκονταετησίᾳ

σχέσιν του με τοὺς γειτονικοὺς λαοὺς καὶ δημιουργί-
γιὰ τὸν ἐαυτό του θέσιν πολιτικὴ μειονεχτικὴ. Ἐπὶ
εἶναι ὁ ἀγὼνας γιὰ τὴ γλῶσσαν, ἀγὼνας γιὰ τὸ ἔθνος κα-
τὰ τὴν ἔθνικὴ ἀτομικότητα, προσπάθεια γιὰ τὴν πνευ-
μικὴ ἀναζωογόνησιν, χειραφέτησιν καὶ δημιουργίαν, πε-
θὰ κινήσῃ σὲ ζωὴ πρὸ ἐλευθέρων τῶν κρυμμένων λαϊκῶν
δυνάμεων καὶ θὰ τίς συντόνισῃ. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει
νὰ ὑποτιμήσωμε καὶ τὴ σημασίαν μιᾶς γλωσσικῆς μὲ
ἀλλαγῆς. (Μανόλη Τριανταφυλλίδης: Δημοτικισμὸς
Ἐνα γράμμα τῶν δασκάλων μας. Ἀθήνα 1926. σελ
65).

Ἡ ἀντιπαράθεσις τῶν ἀπόψεών μου τελείωσεν. Πρὸς
πάθησα, μετὰ καλὴν προαίρεσιν, μετὰ νηφαλιότητα, νὰ δι-
λύσω τίς πολλὰς παρανοήσεις ποὺ ὑπῆρχαν στὴν ἐπι-
λή τοῦ κ. Πεκκάρη.

Τελειώνοντας, πρέπει νὰ ἀναγνωρίσω, πῶς, ἀνεξάρ-
τητα ἀπὸ τὰ ἐλατήρια ποὺ ὤθησαν τὸν κ. Πεκκάρη
γρᾶψῃ ὅσα ἔγραψε, ἡ ἐπιστολὴ του μπορεῖ νὰ ἀποδο-
χτῇ πολὺ ὠφέλιμη. Δίνει τὴν ἀφορμὴν γ' ἀνοίξῃ ἀπὸ-
στήλες τοῦ «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟῦ ΒΗΜΑΤΟΣ» μιὰ πλ-
τὰ συζήτησιν γιὰ τὰ προβλήματα τοῦ Ἑκπαιδευτικ-
Δημοτικισμοῦ στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο καὶ νὰ ἀρχίσῃ
Δημοτικισμοῦ στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο καὶ νὰ ἀρχίσῃ
τὴν ἐπιστολὴν του, νοθεύει καὶ διχάζει τὴν ἀτομικότητα, ἐπιταχύνει τὴ νίκη τοῦ Δημοτικισμοῦ σὲ ὅλες
τὰς τὰς του, παρεμποδίζεται στὸν εἰρηνικὸ πνευματικὸν συν-βαθμίδες τῆς Παιδείας μας.

Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 6)

6=900 σπουδασταὶ — 120 τῶν Π. Ἀκαδημιῶν
θηλέων=1.020, χωρὶς ἐπαύξησιν ἐξ ἐπιλαχόν-
των ἢ ὑποψηφίων ἐτέρων εὐνοουμένων κατη-
γοριῶν.

Τέλος παραμένει ἀνοικτὸν τὸ ζήτημα, ὅπερ
θέλει ρυθμίσει ἡ Πολιτεία. Ἄν δηλαδὴ θὰ προσ-
λαμβάνωνται οἱ μέλλοντες σπουδασταὶ τῶν
Παιδ. Ἀκαδημιῶν ἐκ τῶν ἐχόντων τὸ λεγόμε-
νον «Ἀκαδημαϊκὸν Ἀπολυτήριον» ἀνευ ἐξε-
τάσεων ἢ ἐκ τῶν ἐχόντων ἀπολυτήριον Γυμνα-
σίου, ὑφισταμένων εἰσιτηρίους ἐξετάσεις, ὡς
μέχρι τοῦδε.

5. Περί τοῦ προγράμματος τῶν νέων Παιδαγωγικῶν
Ἀκαδημιῶν

Μετὰ τὴν σύμπτυσιν τῶν κρατικῶν Παιδα-
γωγικῶν Ἀκαδημιῶν, τὴν ὁργάνωσιν αὐτῶν
εἰς αὐτονόμους Ἀνωτάτας Σχολὰς καὶ τὴν ἐν
αὐταῖς ἐπέκτασιν τῶν σπουδῶν εἰς τριετείς
φροντισμοὺς, ὅτι, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς χρο-
νικῆς διαρκείας τῶν σπουδῶν ἐπὶ τριετίαν, καὶ
ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς βραδύτερον πιθανῆς αὐ-
ξήσεως τῶν ἐτῶν φοιτήσεως εἰς τὸ δημοτικὸν
σχολεῖον ἀπὸ 6 εἰς 8, ἐνδείκνυνται ἡ παρακο-
λούθησις καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐμβάθυνσις εἰς
ἐκαστέραν τῶν δύο ὁμάδων τοῦ πνευματικοῦ
πολιτισμοῦ, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ περιεχομε-

νον τῆς καθ' ὅλου μορφώσεως, ἡτοι: ἀφ' ἑ-
τὴν ἱστορικὴν — λογοτεχνικὴν καὶ ἀ-
ἐτέρου τὴν φυσικομαθηματικὴν.

Κατὰ τὴν πρόσληψιν τοῦ εἰς τὴν Παιδαγ-
γικὴν Ἀκαδημίαν, ὁ σπουδαστὴς θὰ κληθῇ
ἐκλέξῃ τὴν ὁμάδα εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιθυμῇ
ἐγγραφῇ ἀναλόγως τῶν κλίσεων καὶ διαφε-
ρων του καὶ μετ' ἐνεργητικότητος παρακολο-
θήσῃ, χωρὶς πλήρη ἀποκοπὴν ἀπὸ τῆς ἐτέ-
ρας ὁμάδος, εἴτε διὰ συμμετοχῆς του εἰς ὅρι-
νον ἢ ὁρισμένα φροντιστήρια, εἴτε διὰ πα-
κολουθήσεως τῶν παραδόσεων ἑνὸς κυρίου
θήματος τῆς ἐτέρας ὁμάδος, δι' ὅπερ ἔχει ἰ-
αίτερον ἐνδιαφέρον.

Τὰ μαθήματα, ἅτινα θὰ ὑπαχθῶσιν εἰς ἑ-
τέραν ὁμάδα, ὡς καὶ τὸ ὠρολόγιον καὶ ἀνα-
τικὸν πρόγραμμα τῶν μαθημάτων ἀφίεται
τὴν κατάλληλον ὥραν, μετὰ τὴν πραγματο-
ποίησιν τῶν προηγουμένως ἐκτεθεισῶν προῦπο-
σεων, αἵτινες ἐλπίζω ὅτι θὰ πραγματοποιηθῶ-
σιν ὑπὸ τῆς παρούσης Κυβερνήσεως τοῦ Κ-
τρου, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ ἐνθέρμου Ὑ-
στηρικτοῦ καὶ προστάτου τῆς Ἑθνικῆς Παι-
δας καὶ τῶν λειτουργῶν τῆς κ. Γεωργίου Ι
πανδρέου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ἐπίτιμος Γενικός Διευθυντὴς Μαρσὺ
Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας

Ἡμήμερησία ἢ ἡμερησία λειτουργία τῶν Σχολείων

ΚΩΝ. ΧΑΝΙΩΤΟΥ Ἐπιθ)τοῦ Παιονίως

Ἦσαν ἀναιδέως τὰς διαφόρους ἀποφάσεις καὶ προτάσεις ἐπὶ τοῦ ἐπιμαχον θέματος, θὰ παρεκάλουν τὴν ἐπιτροπὴν νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τὸ Λοιζητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐνώσεως τὰς ἐνδομηχοὺς ἐγκλισίαις καὶ ἀπὸ τοῦ θέματος τοῦτον διὰ τὴν τιμητικὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀντισημειώσεως εἰς ἐμὲ.

I. Ἡ σημασία καὶ ἡ θέσις τοῦ προβλήματος

Τὰ ὑπὸ συζήτησιν πρόβλημα ἀπαιτεῖ, ὡς ἐκόλλως τοῦθ' ἐκπεριεχόμενον, τὴν συνεξέτασιν ἐνὸς συμπλέκοντος περιεχομένου. Ἀφοῦ εἰς τὴν συνεχὴ ἢ διακεκομμένην ἡμερησίαν λειτουργίαν τῶν σχολείων καὶ τοιαύτων σχετίζεται ἀπολύτως μὲ τὴν ὑγίαν, τὴν ὑγιανὴ καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν μαθητῶν μὲ τὴν ποσότητα τῆς διδασκαλίας ὅλης, μὲ τὴν ὁργανικότητα τῶν μαθητῶν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν, μὲ τὰς κοινωνικοπολιτικὰς συνθήκας καὶ τὴν διδασκαλικὴν κατάρτησιν, μὲ τὰς συνθήκας ἀπασχολήσεως καὶ διαβίωσης τῶν κατοικοῦν τῶν ἀστικῶν κέντρων καὶ τὸν ἀστικὸν περιουσιασμὸν, καὶ, ἀκόμη, μὲ τὰς ἀποστάσεις, τὰς ὁποίας ὑποχρεοῦνται οἱ μαθηταὶ νὰ διανύουν δι' ἐκμάστιν διὰ τὴν μετάβασιν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρικὴν τῶν οἰκίαν. Ἐν συνόψει ἔχει τοῦτο ἅμωσον σχέσιν καὶ μὲ τὴν ὑγιεινὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ὑψηλὴν μορφωτικὴν ἐργασίαν τῶν μαθητῶν, μὲ τὸν ἀριότερον θεωρητικὸν τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ μὲ τὴν ἐκπλήρωσιν διαφόρων οἰκογενειακῶν ἀνταρτίων καὶ κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων παρὰ τῶν μαθητῶν.

Κατόπιν ὅλων αὐτῶν φρονῶ, ὅτι ἔχει θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὴν ἁγίαν καὶ ἀποδοτικὴν λειτουργίαν τῶν εκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς βασικῆς γενικῆς παιδείας καὶ ὅτι εἶναι λίαν ἐπίκαιρον τὸ θέμα, ἂν ἀρθῇ ἐπ' αὐτῇ, ὅτι ἐξ ἀντιζημιῶν εἶναι ἀσφαλὲς ὁδοδεμένον μὲ τὴν ἀξιομακρύνειν πρὸ πολλοῦ ἀναμνηστικὸν τοῦ ἐπισήμου Ἀνακτινοῦ Προφραϊμάτου ἀντιπρύτανη.

Καὶ ἐνῶ οἱ ἀνωτέρω συσχετιζοὶ συντελεστικὰ προσδιορίζουν ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τὴν σημασίαν, προσθέτον σοβαρότητα καὶ ἰδιάζουσαν δυσχέριαν προσκίδει εἰς αὐτὸ καὶ ἡ ὑπὸ διαλεκτικὴν μορφήν θέσις τοῦ προβλήματος «Ἡμήμερησία ἢ ἡμερησία λειτουργία τῶν σχολείων», ἥτις κατ' ἐμὲ ἀποκλείει ἕνα τῶν διαλεκτικῶν συγχερασμῶν τῶν ἀντιθέτων ἀποφάσεων. Κατὰ ταῦτα ἡ δοθησάμενη λύσις θὰ πρέπει νὰ ἐκτιμηθῇ ἐπὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ἐκτιμήσεως τῆς ὑφιστάμενης καταστάσεως καὶ ἐπὶ τῆς παροδοχῆς τῶν ἐκπαιδευτικῶν πορισμάτων τῶν παιδολογικῶν ἐπιστημῶν, καὶ νὰ ἔχῃ καὶ προοπτικὴν ἀναγωγῆς τοῦ ὅραριον τῆς κατηρηματοποιτικῆς ἀποφάνσεως ὑπὲρ τῆς διατηρητικῆς τῆς ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους ἐφαρμοζομένης διακεκομμένης ἢ ὑπὲρ τῆς καθημερινῆς αὐτῆς καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς συνεχοῦς ἢ ἡμερησίας τῶν σχολείων ἐκείνης.

Ἐπισημαίνω δὲ τὴν ἀποκρίσιν τῆς ἀποφάνσεως

τιτρώσεως δογματικῶν ἀφαιρημάτων καὶ ἀναποδείκτων — ἀποφθεγματικῶν συμπερασμάτων, καὶ διὰ τὴν συναναγωγὴν, ἐν συνεχείᾳ τῶν ὁμοθετῶν τοιοῦτων ἀπὸ ἀποφάσεως ἐπαρκοῦς ἐπιστημονικῆς αἰτιολογίας καὶ πλήρους ἀνταποκρίσεως αὐτῶν εἰς τὰς ἀνάγκας ἐνὸς συγχρόνου εκπαιδευτικοῦ ἔργου γενικῆς κατευθύνσεως ὑψηλῆς ποιτικῆς στάθμης, θὰ προῶν ἐνθὺς ἀμέσως ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐμπειρικῶν δεδομένων, ὑπὸ μορφὴν κοινῶν διεισδυτικῶν ὑμῶν καὶ ὁλῶν τῶν λειτουργῶν τῆς Στοιχ)δοῦς Ἐκπ)σεως, τῶν ὁποίων ἀποκρουστικὰ ἔστιν ἡ ἀπόφασις τῆς τελευταίας γενικῆς τῶν συνελεύσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ὑπόληψιν τῶν ἐπιστημονικῶν τοιοῦτων, ὡς ἀκαταμαχῶν θεωρητικῶν ἐρεισμάτων καὶ ὡς αἰτημάτων γενικῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἀναντιρροῦν ἀποδοχῆς.

II. Τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα

1. Δεδομένα ἀφορῶντα εἰς τοὺς μαθητάς

Ὡς εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας ὑμᾶς ἐξ ἡμέσου ἀντιλήψεως ἢ σήμερον χρητοῦσα κατάστασις ἐπιδρᾷ λίαν δυσμενῶς εἰς τὴν ὑγίαν τῶν μαθητῶν ὅλων τῶν χωρίων, τῶν κομποπόλεων καὶ τῶν περισσότερων πόλεων τῆς πατρίδος μας, οἱ ὁποῖοι ἐξαναγκάζονται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ἐπὶ 4 ἢ 5 ἀπογεύματα καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα ἀνεῦ ἐπαυροῦ, καὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης ἀναπαύσεως, μετὰ τὴν λήξιν τῆς προμεσημβρινῆς ἐργασίας, καὶ ἐπὶ πλέον στεροῦνται τοῦ ἀναγκαίου ὕπνου κατὰ τοὺς φθινοπωρινούς, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μῆνας τῆς ἀνοιξέως, διατρέχοντες συνάμα, οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν καὶ μεγάλας ἀποστάσεις.

Θεωρῶ περὶ τοῦτο νὰ ἀναφερθῶ διὰ μακρῶν εἰς τὴν μεγίστην σημασίαν τοῦ ὕπνου διὰ τὴν φυσιολογικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καὶ τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῶν ἡνυχτικῶν λειτουργιῶν τοῦ παιδιοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὴν δυσμενῆ ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἀσχετὴ ἢ ἀτέλης πέψις τοῦ μεσημβρινοῦ γεύματος, ἡ ὁποία, κατὰ τοὺς φυσιολόγους, διὰ νὰ γίνῃ πλήρως, ἔχει ἀνάγκην βώρου ἀναπαύσεως μετ' αὐτό.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω δεδομένων ἐρμηνεύεται ἱκανοποιητικῶς, ὡς πιστεύω, ἡ μειωμένη ἐπίδοσις τῶν μαθητῶν εἰς τὰ διδασκόμενα μαθήματα κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας, ἡ πρόωρος κόπωση αὐτῶν καὶ ἡ γενικὴ αἰσθημάτων ἀποστροφῆς πρὸς τὸ σχολεῖον καὶ τὴν μάθαιν γενικώτερον.

Πλὴν τοῦτου ἡ μεταμεσημβρινὴ ἀπασχόλησις νησταλέων καὶ ἀδιαφόρων μαθητῶν περιορίζει εἰς τὸ ἐλάχιστον καὶ τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον διὰ τὰς ἐμπειρικὰς καὶ προπαινευομενιστικὰς κατ' οἶκον ἐργασίας, τοῦτο δὲ ὅσοιον συντελεῖ εἰς τὴν ἡλαττωμένην ἐτήσιον τῶν ἐπιδόσεων εἰς ὅλα τὰ θεωρητικὰ μαθήματα.

Ἀλλὰ πέραν τῆς κακοποιήσεως τῆς ὑγείας καὶ τῆς μειωμένης ἐπίδοσεως αὐτῶν πρέπει νὰ σημειωθῇ καὶ τὸ ὅτι τὰς ἐπιδόσεις τῶν ἐκπαιδευτῶν, κυρίως, εἰς τὰς ἐπιδόσεις αὐτῶν ἀποκρίσιν ὅπως διὰ λόγους κα-

χομολογίας, επιπορευτική απασχόλησής αὐτῶν εἰς τὰς γυμνασιακὰς ἐργασίας τῶν γονέων τῶν καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις διὰ τοιοῦτους ὀφειλόμενοι εἰς τὴν μὴ ἀμεσον παρακολούθησιν τῶν ἐπὶ τῶν ἐνταύτων, ἐπιπορευμένων μακρὰν τῆς οἰκίας τῶν, εἰς τοὺς ἀγρούς ἢ ἄλλαχοῦ.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω δεόν νὰ προστεθῇ καὶ οἱ πολλοὶ κίνδυνοι, τοὺς ὁποίους διατρέχουν οἱ μαθηταί, τετριμνίσαι δαίνοντες, ἀνεύρουν τοὺς τὰς ὁδοὺς τὰς ἀγρούς εἰς τῆς οἰκίας τῶν εἰς τὸ σχολεῖον κατ' ἡμέραν, κίνδυνοι προερχόμενοι ἐκ τῶν μεταφορικῶν μέσων καὶ τῶν διεφθαρμένων στοιχείων εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, καὶ τοιοῦτοι ὀφειλόμενοι εἰς τὰς δυσμενεῖς καὶ σκληρὰς συνθήκας, ὡς εἰς τὸν ἀφροῦτον καισῶνα, τὸ ὑπερβολικὸν ψύχος, τὰς καρδιακὰς βρογχιτιδίας καὶ μερῶς ζωονοσήσεις εἰς τὰ χωρία τῆς πατρίδος μας.

2. δεδομένα ἀφορῶντα εἰς τὰς διδακτηρικὰς συνθήκας τῆς χώρας μας

Ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶν αἰθουσῶν διδ(λ)ίας, οὐχὶ μόνον εἰς τὰς μεγαλοπόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς τοιαύτας, ἡ ὁποία ἐπέβαλε τὴν ἀνάγκην τῆς συντελείσεως 2 ἢ 3 ἡμ. Σχολείων ἢ τοιούτων μετὰ Γυμνασίου ἐνίστε, κατηγόρησεν ἐκ τῶν πραγμάτων τὴν διακεκομμένην ἡμερησίαν ἐργασίαν αὐτῶν. Τέτλη τῆς καταγορησῆς τῆς, ἐξ ἄλλου, εἰς ἀποκλήρον τὴν ἑπιπορευμένην ἀνυπαρξίαν καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν ἀπαρατήτων στεγαστικῶν ὅρων παρομοίως τῶν μαθητῶν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις, ὅμοια τῇ ἀρξίει τῶν εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ τὴν μεταμεσημβρινήν ἐργασίαν, κατὰ τὰς βρογχίτιδας καὶ ψυχρὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους, καθὼς καὶ ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶς θερμάνσεως τῶν αἰθουσῶν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

3. δεδομένα ἀφορῶντα εἰς τὸ διδακτικὸν προσωπικόν

Εἰς τὰ σχολεῖα εἰς τὰ ὅποια ἡ ἡμερησία ἐργασία διεξάγεται μὲ βραχείαν διακοπὴν κατὰ τὴν μεσημβρινὰν οἱ διδ(λ)οὶ στεροῦνται τοῦ ἀπαιτούμενου χρόνου δι' ἀνάπτυξιν καὶ ὕπνου, διὰ τὴν προσήκουσαν προπαιδευτικὴν εἰς τὸ διδακτικὸν τῶν ἔργων, διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν γριπτῶν ἐργασιῶν τῶν μαθητῶν, διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς τῶν κατωρίσεως, διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν προσθέτων ἐξωσχολικῶν καθηκόντων (ὡς εἶναι ἡ διδ(λ)ία εἰς Νεοτεχνικὰ Σχολεῖα, εἰς Κ. Α.Ε. κ.λπ.), διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν διαφόρων κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων καὶ τὴν θεορατέαν οἰκογενειακὴν ἀνάγκην, διὰ τὴν στοιχειώδη ψυχολογίαν τῶν, καὶ, τέλος, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνδερέστες κοινωνικῆς δραστηριότητος. Ἐπὶ πλέον οἱ μακρὰν τοῦ σχολείου διαμένοντες ἐπιβαρύνονται μὲ προσθετὰ ἔξοδα κινήσεως διὰ τῆς ἐξ δευτέρου ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας μεταβάσεως εἰς αὐτὸ μετὰ μεσημβριαν καὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὰς οἰκίας τῶν αὐθημερόν. Καὶ συμβαίνει πάντα ταῦτα ἐπὶ ζῆμιν οὐχὶ μόνον τοῦ ἔργου τοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων, κατ' ἣν στερητὴν οἱ δημόσιοι ἐπαλλήλοὶ διαφύονται αὐτῶν κατωτέρων ἐπιφορῶν ἔργων προμεσημβρινῶν αἰθουσῶν ἐν αὐτοῖς τὰς προεσσομέναις ἡμέραις τῆς ἐπομένης καὶ τῆς ἐπόμενης ἡμέρας καὶ προσθέτου χρόνου καὶ ἀποδοχῆς.

4. Δεδομένα ἀφορῶντα εἰς τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν

Καὶ οἱ πλείστοι ἐκ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, τὸς τῶν πόλεων ὅσον καὶ τῶν χωρίων, ἐπιθυμοῦν τὴν κατωρίσιν τῆς μεταμεσημβρινῆς λειτουργίας τῶν σχολείων διὰ τοὺς κατωτέρους λόγους: Οἱ μὲν πρῶτοι (οἱ τῶν πόλεων) διὰ νὰ προλαμβάνωνται τὰ ἐκ τῶν τροχαφῶν προερχόμενα ἀτυχήματα, νὰ ἀπαφεργωντὰ τὰ ἔξοδα κινήσεως ἐκ τῆς ἀπογενεατικῆς μεταβάσεως εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐπιστροφῆς τῶν τέκνων τῶν εἰς τὴν πατρικὴν ἐστίαν, νὰ ἀποκλεισθῇ τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἀναστορέως αὐτῶν μετὰ δυσστασιμῶν στοιχείων κατὰ τὴν μεταμεσημβρινήν περιπλάνησιν τῶν εἰς τὰς ὁδοὺς, μακρὰν τῆς ἐπιβλέψεως αὐτῶν καὶ τῶν διδ(λ)ων, νὰ ἔχουν τὴν ἐνκαιρίαν νὰ προετοιμασθῶν ἐπαρκῶς κατ' οἶκον διὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν, νὰ παρέχεται εἰς αὐτοὺς ἡ δυνατότης ἀπὸ ἀποφύγεως χρόνον νὰ ἀσχοληθῶν ἐπὶ πλεον καὶ μετὰ τὴν ἐκμάθησιν ξένης γλώσσης καὶ μουσικῆς καὶ, ἀκόμη, νὰ διατεθῇ ὁ προσήκουσ χρόνος διὰ τὸν ὕπνον, τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ψυχολογίαν αὐτῶν. Οἱ δὲ δεῦτεροι (οἱ τῶν χωρίων), διότι μισθάνονται ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνισχυτικῆς ἀπασχολήσεως τῶν τέκνων τῶν εἰς διαφόρους ἀγροτικάς ἐργασίας καὶ τὴν διαφύλαξιν τῶν ποιμνίων ἐκ' ὥρισμένων ὥρας, τῆς ἐπιτηρήσεως τῶν μισθῶν ἀδελφῶν τῶν κατ' οἶκον ἢ εἰς τοὺς ἀγρούς, τῆς προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν εἰς ἀσθενοῦντα πρόσωπα τῆς οἰκογενείας ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τῶν, καὶ τῆς ἀποφυγῆς τῶν πάλαι ποτὶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑποβάλλονται οὗτοι ὁδοιποροῦντες, ἵνα μεταβῶσιν ἐν μέσω τοῦ καισῶνος, ἐπὶ βροχὴν καὶ ἐπὶ δριμύτατον ψύχος ἐκ δευτέρου εἰς τὸ σχολεῖον ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας, στερούμενοι, ἐπιπροσθέτως, καὶ τῆς δεούσης ἐπενδύσεως καὶ ἐποδῆσεως.

5. Δεδομένα ἀφορῶντα εἰς τὸ διδακτικὸν καὶ μορφωτικὸν ἔργον γενικῶς

Τὸ ἐπιτελούμενον διδακτικὸν καὶ μορφωτικὸν ἔργον ἐπὶ τὰς ἐκτεθείσας, ὡς ἀνωτέρω, διαμενεῖς συνθήκας φοιτήσεως, ὑγείας καὶ ἐργασίας τῶν μαθητῶν καὶ τῶν διδ(λ)ων κατὰ τὰς ἀπογενεατικὰς ὥρας, εἰς τὰ σχολεῖα μας, οὐχὶ μόνον ὑστερεῖ κατωτέρω τῶν τοιούτων τῆς προμεσημβρινῆς λειτουργίας τῶν σχολείων, ἀλλὰ καὶ οἱ προσδοκώμενοι πενήκτοι ὠφέλειαι οὐδόλως ἰσοσταθμίζονται μὲ τὰς προκαταμέναις ζημίας, τὰς ὁποίας διὰ βραχείων ἔθιξα ἀνωτέρω.

Ἐπομένως οἱ μορφωτικαὶ ἀνάγκαι καὶ ἐπιδιώξεις τῶν σχολείων θεωρεῦνται κατὰ τὸς τῶν λίαν ἱκανοποιητικὸν διὰ τῆς προμεσημβρινῆς μόνον λειτουργίας αὐτῶν. Τοῦτο, ὡστόσο, ἀποδεικνύεται ἐπιπορευτικὸν μὲ τὸ συντελούμενον γόνιμον ἔργον εἰς τὰ πειραματικά, τὰ πρῶτα καὶ τὰ κοινὰ ὡς ἡμερήσιον καὶ π.μ. λειτουργοῦντα σχολεῖα (διὰ λόγους διδ(λ)ικῆς στενότητος ἢ ἐξ αἰτίας εἰδικῶν τοπικῶν συνθηκῶν), εἰς τὰ ὅποια σὺν τοῖς ἄλλοις, περαιοῦνται ἡ διδ(λ)ία ἀποκλήρον τῆς ἐπὶ τοῦ Ε.Α.Π. προβλεπομένης διδακτικῆς ὥρας μὲ ἰσάνει.

Συμπέρασμα

Ἀποκρίνεται ἡ προαναφερθεῖσα διαπίστωσις ἀνεπάρκειαν εἰς τὸν παροδοχὸν τοῦ γενικοῦ ἀπαιτήματος, ὅτι οἱ μαθηταὶ τῶν ἐπιστημονικῶν σχολείων τῶν ἐπομένων ἡμερῶν.

προσφέρεται δι' αποδοτικών διδ)κόν και μορφωτικών έργων, και προς τούτοις καταπονεί υπερμέτρως τούς μαθητάς και τούς διδ)λους, αφαιρεί πολύτιμον χρόνον απ' ενός μὲν διὰ τὴν ἀνάπαισιν, τὴν πέψιν, τὸν ὕπνον και τὴν ἐτοιμασίαν τῶν μαθητῶν εἰς τὰ μαθήματα τῆς ἐπομένης ἡμέρας, απ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν ἀνάπαισιν, τὴν διδ)κὴν προπαρασκευὴν, τὴν ἱκανοποίησιν τῶν μορφωτικῶν ἀναγκῶν, τὴν ἐκτλήρῳσιν τῶν κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων ὑπὸ τῶν διδ)λων, καθῶς και τὴν ἀνάπτυξιν παρ' αὐτῶν τῆς δεούσης ἐξωσχολικῆς δραστηριότητος, και τέλος, δημιουργεῖ κινδύνους δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ζῳὴν τῶν μαθητῶν, δι' ὃ και εἶναι ἀνεπιθύμητος εἰς τούς γονεῖς τῶν. Ἡ πρὸ πολλοῦ συντελεσθεῖσα κατάργησίς της, ὡς εἴπωμεν εἰς ὠρισμένα σχολεῖα (πειραματικά, πρότυπα, συστηματικά) συνηγορεῖ πειστικῶς ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης και ἐπιβεβαιῶθαι θετικῶς και εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν ἀλήθειαν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν.

III. Τὰ ἐπιστημονικά δεδομένα

Εἰς ἐπίρρῳσιν τῶν προεκτεθέντων, τὰ ὁποῖα ἐπειδὴ ἔχουν ἐμπειρικὴν προέλευσιν, εἶναι πιθανόν νὰ ἐγγείρουν εἰς ἐνίους ἐξ ἡμῶν ἀμφισβητουμένην ἀξιοπιστίαν, θὰ ἐπικαλεσθῶ κατωτέρω και τὰ ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασῶν ξένων ἐρευνητῶν συνταχθέντα και παρ' ἰδικῶν μας παιδολόγων υἰοθετηθέντα και δημοσιευθέντα συναφῇ πορίσματα, και ἰδία ἐκείνα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν κόπῳσιν τῶν μαθητῶν και τὴν ὑγιεινὴν τῆς σχολικῆς ἐργασίας αὐτῶν.

Πιστεύω δέ, ὅτι ἡ ἐν πολλοῖς παρ' αὐτῶν ἐναντίληψις τῶν ἀνωτέρω ἀπόψεων δὲν θὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀνιμῶ κοινωτυπία, ἐφ' ὅσον και ἡ χρησιμοποιοθεῖσα ἐρεῦνα ξένων ἐπιστημόνων ὑπόκειται εἰς τὴν βάσανον τῆς πείρας ἐπὶ τῶν ἔθνικῶν μας δεδομένων, διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, και ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκικύρῳσις αὐτῶν, περαιτέρω, θεωρεῖται ὡς ἀναγκασιότατη. Κατ' ἀρχὴν διὰ τὸ φαινόμενον τῆς σχολικῆς κοπῳσεως ἐδόθησαν παρ' εἰδικῶν ἐν περιλήψει αἱ κάτωθι ἐμπεριστατωμένα ἐρμηνευτικά περιγραφαί:

Ἐκ τῆς φυσιολογίας γνωρίζομεν, ὅτι μετὰ πᾶσαν μυϊκὴν ἐργασίαν ἀκολουθεῖ ἐλάττωσις τῆς συσταλτικῆς ἱκανότητος τῶν μυῶν διαφόρου βαθμοῦ ἀναλόγως τῆς ἐκτελεσθεῖσης μυϊκῆς ἐργασίας. Μετ' ἀνάπαισιν παρέρχεται αὕτη και ὁ μῦς ἡ οἱ μῦες ἐπανακτοῦν πλήρως τὴν ὑπὸ τῆς ἐργασίας κατὰ φύσιν κατάστασιν. Ἡ κόπῳσις, ἡ ὁ σωματικὸς κάματος ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον, προκαλεῖται, διότι κατὰ τὰς μυϊκὰς συστολὰς παράγονται προϊόντα καύσεως (αἱ λεγόμενοι καματογόνοι οὐσίαι), τὰ ὁποῖα συσσωρεύονται ἐντὸς τοῦ μυϊκοῦ παρεγχύματος και ἡ δὲν ἀπομακρύνονται διὰ τῆς κυκλοφορίας ἡ ἀπομακρύνονται μερικῶς ἐκ τοῦ ὁργανισμοῦ. Σημειωτέον, ὅτι μετὰ τὴν μυϊκὴν ἐργασίαν και τὴν ἀκολουθοῦσαν ἀνάπαισιν αἱ καματογόνοι οὐσίαι ἀπεκκρίνονται ἐκ τοῦ ὁργανισμοῦ διὰ τῶν γνωστῶν ὁδῶν ἀπεκκρίσεως, ἥτοι: διὰ τοῦ δέρματος, τῶν πνευμόνων και τῶν νεφρῶν.

Ἐάν εἰς τὸ γεγονός τοῦτο προστεθῇ και ἡ προσηγορία διὰ τῆς κυκλοφορίας νέων θρεπτικῶν οὐσιῶν, τότε ἀποκαθίσταται πλήρως ἡ πρὸ τῆς ἐργασίας φρεσυχὴ κατὰστασις.

Πλὴν τῆς σωματικῆς και πᾶσα διανοητικὴ ἐργασία ἐπιφέρει βαθμὸν τινα κοπῳσεως, διότι και εἰς τὰ ἐργασιακά κύτταρα κατὰ πᾶσαν διανοητικὴν ἐργασίαν λαμβάνουν χώραν καύσεις και τὰ προϊόντα αὐτῶν συσσωρεύονται εἰς τὸν ἐγκέφαλον προκαλοῦν τὴν διανοητικὴν κόπῳσιν. Μετ' ἀνάλογον, ὁμως ἀνάπαισιν παρέρχεται αὕτη, ἀπεκκρινομένων ἐν τῷ μεταξύ τῶν καματογόνων οὐσιῶν. Ἄρα τόσον ἡ σωματικὴ ὅσον και ἡ διανοητικὴ κόπῳσις εἶναι φαινόμενον καθαρῶς φυσιολογικὸν και παρέρχεται μετὰ πᾶσαν διακοπὴν ἐργασίας και ἐπαρκὴ ἀνάπαισιν.

Ἡ διανοητικὴ ἐργασία, εἰδικώτερον, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, δύναται νὰ προκαλέσῃ διαταραχὰς και εἰς τὴν ψυχικὴν ἰσορροπίαν τοῦ μαθητοῦ μεθυσμενεστάτας ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς σχολικῆς του ἐκδόσεως.

Τὰ φυσιολογικά ἀποτελέσματα τῆς διανοητικῆς ἐργασίας παρατηροῦνται:

α) Ἐπὶ τῆς καρδίας και τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος. Παρουσιάζεται αὐξήσις τῶν συστολῶν τῆς καρδίας και τῆς ταχυκύνου κυκλοφορίας, ἐνεκα τῶν ὁποῶν ὁ ἐγκέφαλος διευρύνεται και αὐξάνει ἡ πίεσις τοῦ αἵματος και τῆς θερμοκρασίας.

β) Ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς: Ὁ ρυθμὸς τῶν ἀναπνοῶν γίνεται συχνότερος, ἡ εἰσπνοὴ περισσότερὸν βαθεῖα και ἡ ἐκπνοὴ βραχυτέρα.

γ) Ἐπὶ τῶν τροφικῶν ἐναλλαγῶν. Μεταβάλλονται αἱ τροφικαὶ ἀνάγκαι ἐπὶ ἐλαττον.

δ) Ἐπὶ τῆς μυϊκῆς δυνάμεως: Ἀπὸ τῆς διανοητικῆς ἐργασίας ἐπὶ τῆς μυϊκῆς ἀντανταλαστικῆς δραστηριότητος και ἐπὶ τῆς ἐκουσίας τοιαύτης. Διὰ τοῦ δυναμομέτρου παρετηρήθη ἐλάττωσις αὐτῆς κατὰ τὴν διάρκειαν ἐντόνου και παρατεταμένης ἐγκεφαλικῆς ἐργασίας. Καὶ

ε) Ἐπὶ τῶν αἰσθητηρίων ὁργάνων: Ἐν πρώτοις τὸ μυϊκὸν σύστημα τοῦ ὀφθαλμοῦ παρουσιάζει διαφόρους μεταβολὰς, ὡς διευρύνσιν τῆς κόρης και μεταβολὴν τοῦ χυσταλοειδοῦς φακοῦ και τῶν βολβῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἐκδηλοῦται ἡ κόπῳσις και διὰ τῆς μειώσεως τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀφῆς και τῆς εἰσισθησίας πρὸς τὸν πόνον.

Οἱ εἰδικοί ἐρευνηταί, περαιτέρω, διαστέλλουν τὰ αἷτια τῆς διανοητικῆς κοπῳσεως: α) εἰς ἀτομικά (ὀφειλόμενα εἰς βεβαρημένας κληρονομικὰς καταβολὰς, εἰς λόγους ὑγείας και εἰς τὰς ἀθλίας συνθήκας διαβιώσεως κατ' οἶκον, ὡς εἶναι ὁ ὑποσιτισμὸς, ὁ ἀνεπαρκὴς ὕπνος, ἡ ἀδιαφορία και ἀνικανότης τῶν γονέων πρὸς παροχὴν παντὸς εἶδους ἐπικουρίας εἰς τὰ τέκνα τῶν και ἡ συζυγικὴ δυσαρμονία, ἥτις ἐπισκιάζει τὴν διάθεσιν πρὸς ἐργασίαν και μάθησιν και συνετείνει εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς κοπῳσεως. Καὶ β) εἰς ἐνδοσχολικά. Εἰς τὰ τελευταῖα καταλέγονται: τὸ ἀκατάλληλον ὥραριον διδ)λίας, τὰ ἐλεεινὰ διδ)ρία, ἡ ἑλληψις τῶν ἀπαιτουμένων μέσων διδ)λίας, αἱ τὰς ποσὶς ἀλλοιῶν δυσχερείας εἰς τὴν μάθησιν τῶν μαθητῶν, ὁ ἀνεπαρκὴς ἀφρισμὸς, ἡ ἀνεπαρκὴς θερμανσις, ἡ ἐλλειψις ἐπαρκῶς γώρου δι' ἐλευθέρας κινήσεις, ἡ ἀκατάλληλος ποιοτικῶς και ποσοτικῶς διδασκτέα ὁλη και ἡ ἀμεθοδία τοῦ διδασκόντος. Ὅταν δὲ ἡ διανοητικὴ κόπῳσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἡ ἀνάπαισις μετὰ τὴν

προηγηθείσαν εργασίαν να μη επαρκή δια να ἀλλάγῃ ὁ παιδικὸς ὁργανισμὸς ἐξ αὐτῆς, τότε ἐκδηλοῦται τὸ φαινόμενον τῆς ὀξείας ὑπερχωπώσεως, ἥτις βαθμηδὸν δύναται νὰ ἐξελιχθῇ εἰς χρονίαν. Αὕτη, ὡς γνωστὸν, προπαρασκευάζει τὸ ἔδαφος διὰ πλείστας ὁσας σωματικὰς καὶ ψυχικὰς παθήσεις καὶ συναντᾶται κυρίως εἰς ἐφήβους μαθητὰς τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως.

Εἴτα θὰ πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ ὡς γενικὸς καθοριστικὸς παράγων τῆς σχολικῆς κοπώσεως καὶ τὸ ἐξῆς γεγονός: Ἡ φοίτησις τῶν μαθητῶν εἰς τὸ σχολεῖον δημιουργεῖ κατὰ κανόνα δυσμενεῖς προϋποθέσεις διὴ τὴν πρέπουσαν σωματικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν, δημιουργεῖ δὴλ. κατάστασιν, ἥτις δύναται νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἀνάπτυξιν, νὰ μειώσῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀντιστάσεως κατ' ἐπαβλαβὸν ἐπιδράσεων τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ νὰ προκαλέσῃ ποικίλα νόσους. Κύριον αἷτιον τούτου εἶναι ἡ ἀναγκαστικὴ ἐργασία εἰς τὴν ὁποίαν ὑποβάλλονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ αἱ ἀνθυγιειναὶ συνήθως, συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας διατελοῦν ἐν αὐτῷ.

Κατ' ἐξοχὴν κρίσιμος θεωρεῖται ἡ ἐναρξὶς τῆς φοιτήσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν γίνεται αἰσθητὴ ἡ ἀπότομος μεταβολὴ τοῦ βίου των. Ἀπὸ τῆς ἀφροντηρίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ἐτέλουν, καὶ ἀπὸ τῆς πλήρους ἐλευθερίας, τῆς ὁποίας ἀπῆλθον, μεταφέρονται ἀποτόμως εἰς νέον περιβάλλον, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ φροντίδας καὶ ἐργασίας, πού ἀντιτίθενται εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν.

Εἰς τὸ σχολεῖον, συγκεκριμένως, εἶναι ἡναγκασμένοι οἱ μαθηταὶ νὰ ἐντείνουν ἰσχυρῶς τὰς διανοητικὰς δυνάμεις καὶ νὰ συγκεντροῦν τὴν προσοχὴν των ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, δὲν καθορίζουν αὐτοὶ τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, τὴν ἐναρξιν, τὴν διακοπὴν καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν ἐνασχολήσεων. Ὑφίστανται δεσμεύσεις διὰ τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐκοσμίας, πειθαρχοῦν εἰς ὁδηγίας καὶ παραγγέλματα, ἐργάζονται ὑποχρεωτικῶς καθ' ὃν τρόπον προσήκει, ὑποβάλλονται εἰς συνεχεῖς παρατηρήσεις καὶ ἐλέγχους καὶ καθελώνονται ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους εἰς τὴν αἰθουσαν διδ)λίας. Πάντα ταῦτα ἀνασταλτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν σωματικὴν των, κυρίως, ἀνάπτυξιν καὶ εἰς ὠρισμένας δὲ περιπτώσεις προκαλοῦν καὶ ποικίλα νοσήματα, ὡς νευρασθένειαν, ἀναιμίαν, αἱμοραγίαν, σχολιώσεις καὶ παθήσεις τῶν αἰσθητηρίων, ἰδίᾳ τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς.

Ὡς ἀπόδειξις δὲ τούτου ἀναφέρεται παρὰ τῶν Γερμανῶν, Γάλλων, Δανῶν καὶ Σουηδῶν ἐρευνητῶν παιδολόγων Quirsfeld, S. Monnard, Adersen, Hertel καὶ Alex Key τὸ γεγονός, ὅτι παιδιὰ ἡλικίας ἐπὶ τὰ ἑτῶν μὴ φοιτῶντα εἰς τὸ σχολεῖον ἀναπτύσσονται σωματικῶς κατὰ κανονικώτερον τρόπον καὶ εἰς γοργότερον ρυθμὸν ἐκείνου τῶν δημικῶν μαθητῶν.

Ἡ τοιαύτη δὲ ἀνατροπὴ τῆς ἁρμονικῆς ἐξελιξεως τοῦ σώματος ἔχει δυσμενὴ ἐπίπτωσιν καὶ ἐπὶ τῆς ἐξελιξεως τῶν ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν των λειτουργιῶν κατὰ τὸν Mosso.

Τούτου δοθέντος δύναται πᾶς τις νὰ ἀντιληφθῇ ποία εἶναι ἡ σημασία (διὰ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν μάθησιν) τῆς μυικῆς καὶ νευρικῆς κοπώσεως τῶν μαθητῶν, τῆς προκαλουμένης καὶ ὑπὸ τῆς διακεκομμένης ἐργα-

σίας τῶν σχολείων, περὶ τῆς ὁποίας οἱ ἀσχολούμενοι εἰδικώτερον μὲ αὐτὴν ἰσχυρίζονται τὰ ἀκόλουθα, προσφεύγοντες καὶ εἰς τὴν μαρτυρίαν ξένων πορισμάτων καὶ στατιστικῶν στοιχείων:

Ἐν πρώτοις θεμελιωτῆς τῆς Ἑλληνικῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης Ἐξαρχάπουλος ὑποστηρίζει, εἰς τὴν Γενικὴν Διδακτικὴν του καὶ εἰς τὸ οἰκτεῖον κεφάλαιον, ὅτι, «ἡ ἐργασία τῆς πρωίας, ἢ μετὰ τὸν ὕπνον (ὁ δὲ ποῖος, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ Σουηδοῦ Alex Key διὰ παιδιὰ ἡλικίας 7 - 9 ἐτῶν θὰ πρέπει νὰ εἶναι διαρκείας 11 ὥρων καὶ διὰ παιδιὰ ἡλικίας 13 - 18 ἐτῶν 10 ὥρων ἐντὸς 24 ὥρων) τῆς νυκτὸς τελουμένη εἶναι ζωηροτέρα καὶ περισσότερον καρποφόρος ἐκείνης, πού τελεῖται κατὰ τὰς λοιπὰς ὥρας τῆς ἡμέρας. Δι' αὐτὸ ὁρθῶς ὁ ἀπὸ τῆς πρωίας μέχρι τῆς μεσημβρίας χρόνος θεωρεῖται ὡς ἄριστος πρὸς διδασκαλίαν ἐν τῷ σχολείῳ». Καὶ προσθέτει ἐν συνεχείᾳ: «Γεννάται ὁμως τὸ ἐρώτημα, ἐὰν πρέπει νὰ τελέτῃται ἡ διδ)λία καὶ μετὰ μεσημβρίαν ἢ εἶναι ὁρθὸν νὰ καταργηθῇ αὕτη, ἐπιμηκανομένης τῆς πρωϊνῆς (διδ)λίας) ἐπὶ 5 ὥρας καὶ πλέον, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ σχολείου. Ἦτοι τὸ πρόβλημα τίθεται οὕτω: Δύναται ὁ παῖς νὰ ὑποβληθῇ εἰς διδ)λίαν 5 ὥρων καὶ ἀνὰ ἄνεν κινδύνου τῆς ἐξελιξεως τοῦ ἐγκεφάλου του καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ εὐρισκομένων εἰς συνάφειαν λειτουργιῶν; Ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, ὅπερ ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν φλεγόντων τῆς παιδαγωγικῆς, αἱ γνώμαι διίστανται. Οἱ παλαιότεροι ἱατροὶ κατεδίδακον τὸ μέτρον τῆς συσσερεύσεως τῆς ὅλης διδ)λίας εἰς τὰς πρωϊνὰς ὥρας, στήριζόμενοι κυρίως ἐπὶ θεωρητικῶν προϋποθέσεων.

Ἄλλ' ἐκ τῶν μεταγενεστέρων μελετητῶν, τῶν ἐπιχειροσάντων νὰ παράσχουν λύσιν ἐπὶ τῇ βάσει πειραματικῶν ἐρευνῶν, οἱ Friedrich καὶ Vashide διαφωνοῦσι πρὸς αὐτούς. Οὕτω ὁ μὲν πρῶτος ἐξ αὐτῶν προβάς εἰς σχετικὰς ἐρεῦνας διὰ τῆς μεθόδου τῆς ὑπαγορεύσεως καὶ τῆς τῶν ἀριθμητικῶν πράξεων, εὗρεν ὅτι οἱ μαθηταὶ περιπίπτουν εἰς περισσότερα σφάλματα μετὰ μεσημβρίαν καὶ ὅτι ἀνάπαισις 2 ὥρων μεταξὺ τῶν πρὸ μεσημβρίας καὶ τῶν μετὰ μεσημβρίας μαθημάτων εἶναι ἀνεπαρκὴς πρὸς ἄρσιν τῆς κοπώσεως, τῆς γεννηθείσης διὰ τῆς πρωϊνῆς ἐργασίας. Ὁ δὲ δευτέρος διὰ τῆς αἰσθησιομετρικῆς μεθόδου συνήγαγεν ὡσαύτως, ὅτι ἡ μ.μ. διδ)λία καταπονεῖ ἰσχυρῶς.

Καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐρευνῆται θεωροῦν, ὅτι ἡ μ.μ. διδ)λία προξενεῖ ἰσχυροτάτην κόπωσιν καὶ προτείνουν τὴν κατάργησιν αὐτῆς. Ἐπὶ βάσει τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν, καταλήγει ὁ Ἐξαρχάπουλος εἰς τὰ ἐπόμενα συμπεράσματα:

α) Οἱ μαθηταὶ διὰ τῆς πρωϊνῆς διδ)λίας καταπονοῦνται εἰς ἰσχυρὸν βαθμὸν καὶ ἔχουν ἀνάγκην μακρᾶς ἀναπαύσεως, διὰ νὰ ἀναλάβουν. Πλὴν τούτου ἡ λήψις τῆς τροφῆς τὴν μεσημβρίαν καθιστᾷ τοὺς μαθητὰς ἀνικάνους πρὸς ἐργασίαν, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ λειτουργία τῆς πέψεως, ἥτις ἐπὶ τρώγων καὶ πλέον ἀπασχολεῖ ὅλον τὸν ὁργανισμὸν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε οἰαδήποτε ἐργασία, διαρκούσης αὐτῆς, δύναται νὰ ἐκθέσῃ αὐτοὺς εἰς σοβαροὺς κινδύνους. Διὰ τοῦτο εὐκταία εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τῆς διδ)λίας μ.μ., ἥτις θὰ εἶναι ἐλευθέρᾳ δι' ἐκδρομὰς καὶ λοιπὰς ἄλλας τῆς προτιμήσεως τῶν παιδιῶν ἀσχολίας. Εἰς τὰ σχολεῖα πολ-

των κρατών έχει ήδη εισαχθῇ τὸ μέτρον τοῦτο καὶ καθ' ἑκάστην τυγχάνει εὐρυτέρας ἐφαρμογῆς.

6) Καταργουμένης τῆς μ.μ. διδ)λίας προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς 5ώρου συνεχούς π.μ. ἐργασίας. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τῶν ἐξ αὐτῆς δυσαρέστων ἀποτελεσμάτων ἐνδείκνυται ἡ λήψις τῶν ἐπομένων μέτρων: Νὰ παρέχεται χρόνος ἱκανὸς μ.μ. πρὸς πλήρη ἀνάπαυσιν καὶ νὰ ἐπιβραχύνεται ἡ διάρκεια τῆς διδ)λίας τῶν μαθημάτων δὲ πρὸς τοὺς 20 λεπτά, δηλ. νὰ ἐφαρμοζήται τὸ μέτρον τῆς βραχείας διαρκείας τῶν μαθημάτων καὶ τῶν συχνωτέρων καὶ μικροτέρων διαλειμμάτων.

Παρομοίας καὶ πλέον ἐκτεταμέναις ἀτόψεις ἀναπτύσσεται καὶ ὁ θεμελιωτής τῆς Ἑλληνικῆς Σχολικῆς Γερμανίας ἐν τῷ ὁμωνύμῳ συγγράμματί του, Ἐμ. Λαμπιδάριος: «Αἱ ἐρευναι, λέγει, ἀπέδειξαν καταφανέστατα ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸ σχολεῖον κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας, μετὰ τὸν ζωογόνον ὕπνον τῆς νυκτός, εἶναι πλέον ἐνεργητικὴ καὶ παραγωγικὴ τῆς ἐκτελουμένης κατὰ τὸ λοιπὸν διάστημα τῆς ἡμέρας. Ἡ προσοχή, ἡ εὐπαθὴς αὐτῇ διανοητικὴ λειτουργία, εἶναι λίαν ἐκτεταμένη κατὰ τὴν πρωϊάν. Δὲν δύναται τις νὰ ἀπαριθμήσῃ πάσας τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γινόμενας ἐργασίας. Αἱ ὑπὸ τοῦ Friedrich καταδεικνύουσιν ἐναργῶς, ὅτι ὁ μαθητὴς εἶναι μᾶλλον ἀπρόσεκτος μ.μ. ἢ κατὰ τὴν πρωϊάν καὶ ὅτι ἡ 2)ωρος μεσημβρινὴ ἀνάπαυσις παρεντιθεμένη μεταξὺ τῆς πρωϊνῆς καὶ τῆς ἀπογευματινῆς διδ)λίας εἶναι ἀνεπαρκής. Ὁ S. Monnard ἐν Χάλλῃ ἀπέδειξε χαρακτηριστικῶς, ὅτι ἡ νοσηρότης τῶν μαθητῶν εἰς τὰ μετ' ἀπογευματινὴν ἐργασίαν σχολεῖα εἶναι μεγαλυτέρα ἢ εἰς τὰ ἀνευ ἀπογευματινῆς διδ)λίας τοιαῦτα. Εὗρε δηλ. οὗτος εἰς σχολεῖα ἀνευ μ.μ. διδ)λίας: εἰς μαθητὰς ἄρρενας νοσηρότητα 13 - 25% καὶ εἰς θήλειους 21 - 40% καὶ εἰς σχολεῖα μετὰ μ.μ. διδ)λίας: νοσηρότητα εἰς ἄρρενας 26 - 37% καὶ εἰς θήλειους 30 - 45%. Συνάγει, περαιτέρω, τὰ πορίσματα του διὰ τὴν ὀριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, ὡς ἑξῆς: 1) Εἶναι πρόδηλον ὅτι ὁ μαθητὴς, μετὰ τὸ τέλος τῆς πρωϊνῆς διδ)λίας, μεταβαίνων εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ γευματίζων κατὰ τὴν μεσημβρίαν δὲν ἔχει ἐπαρκῆ χρόνον, κατὰ τὰ σημερινὰ προγράμματα, καθ' ὃ ἡ μεσημβρινὴ διακοπὴ τῆς ἐργασίας τοῦ σχολείου δὲν ὑπερβαίνει ἐν συνόλῳ τὰς 2-3 ὥρας, πρὸς περάτωσιν τῆς πέψεώς του, καὶ μάλιστα ὅταν πρωτεύον γεῦμα τῆς ἡμέρας εἶναι τὴν μεσημβρίαν, ὅποτε ἡ ἐν τῷ πεπτικῷ συστήματι αὐτοῦ ὑπεραιμία φέρει ἐγκεφαλικὴν ἀναιμίαν καὶ παντελῆ παράλυσιν πρὸς διανοητικὴν ἐργασίαν. 2) Αἱ ἐνεργηθεῖσαι πειραματικαὶ ἐρευναι ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ διανοητικὴ κόπωση τοῦ μαθητοῦ ἐκ τῆς πρωϊνῆς διδ)λίας, ὑφίσταται ἀμείωτος μετὰ μεσημβρινὴν διακοπὴν 2-3 ὥρων. 3) Ἐπίσης αἱ ἐρευναι αὗται προσεκόμισαν τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἱκανότης τοῦ μαθητοῦ πρὸς ἐργασίαν κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς μ.μ. διδ)λίας εἶναι ἀσημάντως ἐν ὁρίσει μετ' τὴν πρωϊνήν. 4) Εἶναι ἀληθὲς ὅτι θὰ ἡδυνάτο τις τὴν ἐναρξιν τῆς ἀπογευματινῆς ἐργασίας νὰ ἡρτίσῃ ἀργότερον, ἀλλὰ θὰ ἦτο ἡναγκασμένος εἰς μέγιστον μέρος τοῦ ἔτους, λόγω ἐλλείψεως ἐπαρκούς φωτὸς τῆς ἡμέρας νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν χρῆσιν τεχνητοῦ φωτισμοῦ, μὴ ὑπάρχοντος τοῦ καταλλήλου εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ ἐκτὸς τοῦ ἐπαίθρου. 5) Οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῇ ἀναμονῇ ἀ-

πογευματινῆς διδ)λίας παρασκευαζόμενοι διὰ τὰ μ.μ. μαθήματα, δὲν ἀπολαμβάνουν τῶν ἀγαθῶν τῆς ἀναπαύσεως κατὰ τὴν μεσημβρινὴν διακοπὴν. Καὶ ἐν περὶ τούτοις βραδυτέρας ἐνάρξεως τῆς μ.μ. διδ)λίας ἡ παύσις δὲν ἐπαρκῇ δι' οἰκιακὴν μελέτην. 6) Οἱ μαθηταὶ, οἱ μακρὰν τοῦ σχολείου κατοικοῦντες, εἶναι ἡναγκασμένοι, ὅταν ὑπάρχῃ μ.μ. διδ)λία νὰ ἐπιστρέφουν ἀργὰ εἰς τὴν οἰκίαν των. Εἰς τοὺς ἰδίους μόλις δύσκολη μένει διὰ νὰ γευματίσουν. 7) Κατὰ τὸ θέρος καὶ τὰς βραχείας χειμερινὰς ἡμέρας, ὅταν ὑπάρχῃ μ.μ. διδ)λία, εἶναι δυσάρεστον, θλαβερὸν καὶ δαπανηρὸν εἰς τοὺς μαθητὰς τὸ τετράκις τῆς ἡμέρας πορεύεσθαι. Καὶ 8) Ὅταν μόνον ἡ πρωϊνὴ διδ)λία γίνεται οἱ μαθηταὶ ἔχουν ἀρκετὸν χρόνον πρὸς ἀνετον οἰακὴν μελέτην, κίνησιν ἐν ὑπαίθρῳ (παιδιάς, περίπατον κλπ.) καὶ ἀσχολίας ἀναλόγους διὰ τὰς κλίσεις των. Προσέτι δέ, δύναται νὰ ἀναπαυθῇ καὶ ἐπὶ τέλος νὰ ἐκτελῇ τὰς ἀξιώσεις, τὰς ὁποίας οἱ γονεῖς ἔχουσιν ἀπὸ τὰ τέκνα των, καὶ μάλιστα οἱ ἀπορώτεροι, νὰ βοηθῇ αὐτοὺς ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεων των εἰς τὴν οἰκιακὴν ἐργασίαν. Καὶ καταλήγει μετὰ ταῦτα οὕτως: «Ἄν ἡ σχολικὴ ἐργασία τῆς πρωϊνῆς εἶναι διὰ τοὺς λόγους τούτους προτιμωτέρα, ἔρχεται τὸ ἐρώτημα, ἂν εἶναι δυνατόν νὰ συγκεντρωθῇ κατὰ τὰς πρωϊνὰς μόνον, ὥρας ἅπασα ἡ διδ)λία, μετὰ τῶν ἀπαραίτητων διαλειμμάτων μεθ' ἑκάστον μάθημα. Τὸ πρᾶγμα φαίνεται οὐχὶ δύσκολον ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν διαφόρων προγραμμάτων, τῶν ἤδη πρὸ πολλοῦ εἰς τὰς περισσότερας χώρας ἐφαρμοζομένων, ἀποτελουμένων ἐκ τῆς πρωϊνῆς μόνον διδ)λίας, παρατενομένης μέχρι τῆς 1 ἢ 2 μ.μ. ὥρας. Παρόμοια προγράμματα λειτουργοῦν εἰς τὰ πλείστα κράτη μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας, πόσον ὡς πρὸς τὸ ποσὸν δασκ. καὶ ὡς πρὸς τὸ ποιὸν τῆς παρεχόμενης ἐργασίας».

Λισθάνομαι, μετὰ ταῦτα, τὴν ἀνάγκην, λόγω τοσοδαρότητος τοῦ θέματος, νὰ ἐπικαλεσθῶ πλὴν των ὡς ἀνωτέρω πρὸ 20ετίας περὶ τοῦ διατυπωθέντων ἀλλ' ἐχόντων ζέουσαν ἐπικαιρότητα, πορισμάτων ὑπὸ τῶν προαναφερθέντων Διευθυντῶν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, λογικῆς Ἐπιστήμης, τὰς αὐτὰς, ἀλλὰ περιεκτικωτέρας ὁμῶς, ἀτόψεις, παλαιότερας καὶ νεωτέρας αὐτῶν, καὶ κατωθὶ βετεράνων παιδαγωγῶν μας:

Προτάσω τὸν ἄλλοτε Δ)ντὴν τοῦ Διδασκαλικοῦ Θεσ)νίκης Νικ. Σπηλιωτόπουλον, ὁ ὁποῖος διατελεῖ εἰς τὴν Γεν. Διδακτικὴν τοῦ 1933, ὅτι ἐπὶ τῇ μόνον κατὰ τὰς π.μ. ὥρας εἰσήχθη εἰς πολλὰς πόλεις ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μεγαλύτεροι πᾶσι δὲς διδάσκονταὶ ἐβδομαδιαίως 32 ὥρας, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀνωτέρω συστήματος, ἔχομεν 5 ὥρας καθ' ἡμέραν διὰ τὰς 4 ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος καὶ 6 ὥρας διὰ τὰς ὑπολοίπους δύο. Τοῦτο ὁμῶς εἶναι ἐπιζήμιον καὶ ἐν ἀκρόμῃ παρεμβάλλονται μεγάλα διαλείμματα. Ὁ πατήρ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ 12 καὶ 1, τὸ δὲ πᾶσι μόλις μετὰ τὴν 1 μ.μ., τὰ ἐλαττώματα τῆς διδ)λίας κατὰ τὰς μ.μ. ὥρας εἶναι γνωστά, ἡ χώνευσις δύσκολη γίνεται, ὁ δρόμος πρὸς τὸ σχολεῖον διανύεται τεταρτίως, διὰ παιδίαν καὶ ἐργασίαν κατ' οἶκον ὑπολείπεται ἐλάχιστος χρόνος κλπ. Ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐλάττωσις τῶν ὥρων τῆς διδ)λίας, καὶ τὰ δύο συστήματα παρέχουν πλῆθος ἐλαττωμάτων. Προτιμωτέρα δὲν φαίνεται ἡ διδ)λία μόνον κατὰ τὰς π.μ. ὥρας τῆς ἡμέ-

ρας. Ἐν Χάλλῃ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις οἱ ἱατροὶ διεπίστωσαν καλυτέραν ὑγιεινὴν κατάστασιν τῶν μαθητῶν, διδασκομένων μόνον π.μ., ὡς καὶ κανονικώτεραν τὴν φοίτησιν. Ἀπὸ ὧν αὐτὰ συνάγεται, ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ὀλιγώτερον ἐπιβλαβές. Εἰς ἀγροτικά σχολεῖα τὸ σύστημα τῶν π.μ. ὥρων παρέχει καὶ τὴν εὐκολίαν, ὅτι οἱ παῖδες βοηθοῦν τοὺς γονεῖς εἰς οἰκιακὰς ἀσχολίας».

Περαιτέρω, ὁ νῦν Γενικὸς Δ)ντὴς τῆς Μαρασλείου Ἀκαδημίας κ. Α. Τσίριμπας εἰς τὴν Γενικὴν, ὡσαύτως, Διδακτικὴν του συμφωνεῖ, ὅτι ἐφ' ὅσον συνεχὴς διδακτικὴ ἡμέρα εἶναι προτιμότερα τῆς διακεκομμένης, καθ' ὅσον:

α) Ἡ μετὰ πρῶνις καὶ ἀπογευματινῆς διδ)λίας παρατιθεμένη δώρος μεσημβρινῇ παύσει εἶναι ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν πέψιν τῶν μαθητῶν.

β) Ἡ δώρος μεσημβρινῇ διακοπὴ τῆς σχολικῆς ἐργασίας εἶναι ἀνεπαρκὴς πρὸς ἀπόσεισιν τῆς διανοητικῆς κοπώσεως τῶν μαθητῶν, τὴν ὅποιαν δημιουργεῖ ἡ πρῶνις σχολικὴ ἐργασία.

γ) Ἡ πρῶνις σχολικὴ ἐργασία εἶναι ἐνεργητικώτερα καὶ παραγωγικώτερα πάσης μετὰ μεσημβρινῆς τοιαύτης καὶ

δ) Ἡ μ.μ. ἐργασία τοῦ σχολείου στερεῖ τοὺς μαθητὰς τοῦ απαιτουμένου χρόνου διὰ τὴν κατ' οἶκον μελέτην, τὰς παιδιὰς, τοὺς περιπάτους, τὰς ἀτομικὰς ἀσχολίας, τὴν ἀνάπαυσιν κλπ. Ἐνας τοιοῦτος καθορισμὸς τῆς διάρκειας τῆς διδακτικῆς ἡμέρας δύναται νὰ μετριάσῃ τὴν δυσμενὴ ἐπίδρασιν, τὴν ὅποιαν ἀσχεῖ ἐκ τῆς ψυχολογικῆς ἐξελίξεως τοῦ παιδὸς ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνθυγιεινὴ ἐργασία τῶν σχολείων, καὶ νὰ καταστήσῃ καρποφόρον καὶ ἐπωφελὴ τὸν διατιθέμενον χρόνον διὰ τὸ διδακτικὸν ἔργον τοῦ σχολείου».

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Δ)ντὴς τῆς Π. Ἀκαδημίας Τριτόλεως κ. Ἀν. Ἰσηγόνης παραδέχεται εἰς τὸ δμῶνυμον ἔγχειριδίον του τὰ αὐτά, ὅτι δηλ. ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἀπογεύματος διὰ σχολικὰ μαθήματα κατεκρίθη διὰ λόγους ὑγείας καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς. Ἡ κατὰ τὴν πέψιν γενομένη ἐργασία, ἔνεκα τῆς συσσωρεύσεως τοῦ αἵματος εἰς τὸν στομάχον, κωλύει σοβαρὰν ἀπασχόλησιν τῶν μαθητῶν. Ἐξ ἄλλου τὰ ἀπογευματινὰ μαθήματα, ἐξαναγκάζοντα αὐτοὺς τετράκις τῆς ἡμέρας νὰ διατρέχουν τὴν μετὰ οἰκίας καὶ σχολείου διαδρομήν, τοὺς καταπονοῦν καὶ τοὺς ἐκθέτουν εἰς τοὺς κινδύνους καὶ τὴν ἀσχημίαν τῶν ἀγνιῶν εἰς τὰς μεγάλας ἰδίαι πόλεις. Διὰ τοὺς λόγους τούτους προτιμᾶται ἀντὶ τῆς διακοπτομένης κατὰ τὴν μεσημβρίαν σχολικῆς ἐργασίας ἡ συνεχὴς ὥρος πρῶνις, λαμβανομένων ὅμως τῶν καταλλήλων μέτρων πρὸς πρόληψιν τῆς κοπώσεως τῶν μαθητῶν διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς δυσχερῶν καὶ εὐχερῶν μαθημάτων καὶ διὰ συχνῶν διαλειμμάτων μετὰ αὐτῶν.

Τέλος, ὁ τῶς Δ)ντὴς τοῦ Πειραματικοῦ σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ)νίκης κ. Ἰωάννης Σηροτύρης, τονεῖ εἰς τὴν διδακτικὴν του μονογραφίαν «Γενικὴς προϋποθέσεις Μεθοδικῆς διδ)λίας», ὅτι ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν διδ)λίαν ἂν αὕτη γίνεταί καθ' ὅλοκληρίαν πρὸ ἢ μετὰ μεσημβρίαν ἢ ἂν γίνεταί πρὸ καὶ μετὰ. Γιά τὴν ἀπογευματινὴν ἐργασία, λέγει ἐπὶ λέξει, προβάλλονται πολλὲς ἀντιρρήσεις, κυρίως δταν μεσολαβῇ μόνον ἓνα μικρὸ μεσημβρινὸ διάστημα χρό-

νου. Δὲν ἀφήνεται ἀρκετὸς ἐλεύθερος χρόνος στὸν μαθητὴ γὰ ἀνάπαυσιν, γὰ κίνησιν καὶ γὰ προετοιμασίαν τὰ καθήκοντά του γὰ τὴν ἐπομένη. Πρέπει τέσσαρες φορὲς τὴν ἡμέραν νὰ πᾶν καὶ νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖον».

Συμπέρασμα

Ἐκ τῆς περιληπτικῆς ὑπομνήσεως τῶν ἀνωτέρω ποροσμάτων καὶ ἀποφύων τεκμαίρεται κατὰ τρόπον ἀνεπίδεκτον πάσης ἀμφισβήτησεως, ὅτι ἡ φοίτησις τῶν μαθητῶν εἰς τὸ σχολεῖον δημιουργεῖ δυσχερὴ προβλήματα προσαρμογῆς καὶ ἐργασίας καὶ δις τοιαύτη προκαλεῖ ἀνασταλτικὰς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς σωματικῆς, κυρίως, ἀναπτύξεως αὐτῶν ὅτι ἡ π.μ. ἐργασία εἶναι ἀποδοτικώτερα τῆς μ.μ. τοιαύτης καὶ ἡ κόπωση τῆς π.μ. ἐργασίας αἰρεται μὲ τὴν μ.μ. ἀνάπαυσιν ὅτι ἡ δώρος μεσημβρινῇ διακοπὴ εἶναι ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν πέψιν τῶν μαθητῶν καὶ τὴν ἀπόσεισιν τῆς διανοητικῆς κοπώσεως τῆς π.μ. ἐργασίας καὶ ἡ νοσηρότης εἰς μαθητὰς φοιτῶντας εἰς σχολεῖα λειτουργοῦντα καὶ μ.μ. εἶναι μεγαλότερα ἐκείνης ἢ ὅποια παρατηρεῖται εἰς σχολεῖα π.μ. ἐργασίας μόνον ὅτι ἡ ἀπογευματινὴ ἐργασία καταπονεῖ ἰσχυρότερον τοὺς μαθητὰς, καὶ δὴ ὅταν αὕτη διεξάγεται ὑπὸ τεχνητὸν φῶς (δι' ὃ καὶ εἰς πολλὰ κράτη ἐφαρμόζεται ἀπὸ 30ετίας καὶ πλέον ὁ θεσμός τῆς π.μ. λειτουργίας τῶν σχολείων) ὅτι εἰς λειτουργοῦντα π.μ. σχολεῖα οἱ μαθηταὶ διαθέτουν τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας δι' ὕπνον, παιδιὰς, παντὸς εἶδους ψυχαγωγίαν, οἰκιακὰς ἀσχολίας καὶ δι' ἐμπειρησιακὰς ἐργασίας ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ ἀποφεύγεται ἡ πλήρης κινδύνων περιτλάνησις των εἰς τὰς ὁδοὺς διὰ τῆς καταργήσεως τῆς μ.μ. ἐργασίας καὶ τέλος, ὅτι εἶναι ἐπαρκὴς ὁ π.μ. χρόνος διὰ τὴν ἐξάντλησιν τῆς διδακτέας ὕλης, δταν παραταθῇ οὗτος ἕως τῆς 1 ἢ 2 μ.μ. ὥραν.

IV. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος

Ἦδη, ἐν ὅψει τῶν ἐκτεθέντων ἐμπειριῶν καὶ ἐπιστημονικῶν δεδομένων, δύναται νὰ προτείνῃται, διὰ τὴν δριστικὴν λύσιν τοῦ προβλήματος, ἐν πλήρει πεποιθήσει, τὴν καθιέρωσιν τῆς συνεχοῦς π.μ. λειτουργίας ἀπάντων τῶν Δημ. Σχολείων τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τὰς ἀκολουθοῦσας προϋποθέσεις:

1. Νὰ γίνωνται ἀποδεκτὰ παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους τὰ πορίσματα τῆς Διεθνούς Διασκεψῆς τῆς Γενεῖς τοῦ ἔτους 1958 περὶ Προγραμμάτων Μαθημάτων τῶν Δημ. Σχολείων, καὶ, συγκεκριμένως, νὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ συστάσεις τῆς περὶ τῆς ἀπογευματινῆς ὥρας τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος κατὰ τὴν αὐτὴν τὴν ὁδόν, ὥστε νὰ γίνῃ ἡ ἐπιλογὴ τῶν οὐσιαστικῶν γνώσεων διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἐπιδιωκομένων σκοπῶν, ἀπολειφθησομένων ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπικουρικῶν στοιχείων τοιοῦτοτρόπως θὰ παρασχεθῇ ἡ εὐχέρεια, ὅπως ἐνὸς μὲν νὰ γίνηται πλήρως ἡ διδακτικὴ ἀξιοποίησις τῆς ἐπιλεγχομένης μορφωτικῆς ὕλης, ἀπ' ἧς ἕπειτα δὲ νὰ περιορισθῇ κατὰ τίς ὁδομαδιαίας διδασκτέας χρόνος εἰς τὰ πολυθῶσια, κυρίως, σχολεῖα κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς σχολικῆς Ὑγιεινῆς, διότι ἐν τῇ αὐτοῦ διδ)λίᾳ, ὁ μαθητὴς ὑποχρεοῖται ὡς γνωστὸν πρὸς

π.ε. να τελή εν ακινησία και, προς τούτοις, να υποστή ημιμέριαν δηλητηρίασιν εκ της εισπνοής ηύξημένης ποσότητος ανθρακικού οξέος, με αποτέλεσμα την εξάντλησιν της προσοχής, την ανεπάρκειαν της αιματώσεως του εγκεφάλου και την χαλάρωσιν της διανοητικής του δραστηριότητος. Η προϋπόθεσις αυτή αποτελεί την αδρανείαν, θα έλεγον, βάσιν ούχι μόνον δια των γενικώτερον εκσυγχρονισμόν της θεμελιώδους γενικής παιδείας, αλλά και δια την προτεινομένην μετορρύθμισιν του Ώρολογίου Προγράμματος αυτής.

2. Να καθιερωθή εν ελεύθερον απόγευμα καθ' εβδομάδα διαρκείας 2 ωρών δι' όλα τα σχολεία, δια των εξωδιδασκικών σχολικών βίων των μαθητών, ήτοι δια την συστηματικώτερον καλλιέργειαν του σχολικού κήπου, δια την διοργάνωσιν σχολικών έορτών, δια τους περιπάτους, δια την παρακολούθησιν κινηματογραφικών ταινιών και θεατρικών παραστάσεων, μορφωτικού και ψυχαγωγικού περιεχομένου, δια την συγκρότησιν προσκοπικών ομάδων και τοιούτων του Ε. Σ.Ν. κ.λπ.

3. Η μ.μ. λειτουργία θα πρέπει, τό γε νυν έχον, να διατηρηθή ως κατάστασις απολύτου ανάγκης εις εκείνα τα όλιγοθέσια και πολυθέσια σχολεία, εις τα όποια ή στεγαστική στενότης και ή έλλειψις επαρκούς διδακτικού προσωπικού επιβάλλουν ταύτην, μέχρις ικανοποιητικής θεραπείας των διδακτηριακών των αναγκών και του διορισμού διδ)λων ισαριθμών προς τας ύφισταμένας οργανικάς των θέσεις, με την προσωπικήν της ταχείας αύξήσεως αυτών εις βαθμόν, ώστε εις έκαστον έκτ)κόν να αναλογούν οι υπό του Ν.Δ)τος 3970)59 προβλεπόμενοι 40 κατ' ανώτατον όριον, μαθηταί. Τουτ' αυτό θα συμβή υποχρεωτικώς και εις πληθωρικά 1)θέσια, τα έχοντα άνω των 60 μαθητών και μη διαθέτοντα δευτέραν επικουρικήν αίθουσαν διδ)λίας, δια την σιωπηράν άπασχόλησιν των τοιούτων των ανωτέρων τάξεων κατά τον χρόνον της διδακτικής εργασίας εις τό συνδιδασκόμενον τμήμα της Α' και Β' τάξεως, ήτοι τας πρώτας πρωινάς ώρας, και, εν συνεχεία την άπασχόλησιν των μαθητών του ίδιου τμήματος, καθ' όν χρόνον εις την κυρίαν αίθουσαν θα άπασχολούνται διδακτικώς τα υπόλοιπα δύο συνδιδασκόμενα τμήματα εκ των μαθητών των Γ' και Δ' και Ε' και Στ' τάξεων.

4. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω θα αποτεολμήσων άπροτείνω, με όλας τας δεδικαιολογημένας επιφυλάξεις, γενικόν διάγραμμα έβδομαδιαίου ωραρίου διδακτικής άπασχολήσεως των μαθητών και διδακτικής εργασίας του εκπαιδευτικού προσωπικού ως ακολούθως:

Εις τα 1/θέσια σχολεία

Διδακτικά ώραι:

Δια τας Α' και Β' τάξεις 12' εναντι 12.30'
Δια τας Γ' και Δ' τάξεις 10.30' εναντι 10.30'
Δια τας Ε' και Στ' τάξεις 11.30' εναντι 11.30'
ήτοι σύνολον προτεινομένων ωρών 34 εναντι 34.30' του ισχύοντος Ώρολογίου Προγράμματος.

Κατανομή ωρών: 6)ωρον επί 5 ήμέρας
και 4)ωρον καθ' έκαστον Σάββατον.

Εις τα 2/θέσια σχολεία

Διδακτικά ώραι:

Δια τας Α' και Β' τάξεις 25 εναντι 25
Δια τας Γ' και Δ' τάξεις 19 εναντι 20
Δια τας Ε' και Στ' τάξεις 20 εναντι 20
ήτοι σύνολον προτεινομένων ωρών 64 εναντι 65 του ισχύοντος Προγράμματος.

Κατανομή ωρών: 6)ωρον επί 4 ήμέρας και 5)ωρον επί 2 τοιαύτας.

Ώράριον διδακτικού προσωπικού

Διευθυντής ώραι 30
Ό έτερος ώραι 34
σύνολον 64

Εις τα 3/θέσια σχολεία

Διδακτικά ώραι:

Δια τας Α' και Β' τάξεις 26 εναντι 29
Δια τας Γ' και Δ' τάξεις 30 εναντι 31
Δια τας Ε' και Στ' τάξεις 30 εναντι 32
ήτοι σύνολον προτεινομένων ωρών 86 εναντι 92 του ισχύοντος Προγράμματος.

Κατανομή ωρών: 5)ωρον καθ' έκαστην.

Ώράριον διδακτικού προσωπικού

Διευθυντής ώραι 26
Οι έτεροι ανά 30Χ2
σύνολον 86

Εις τα 4/θέσια σχολεία

Διδακτικά ώραι:

Δια την Α' τάξιν 24 εναντι 22
Δια την Β' τάξιν 24 εναντι 25
Δια τας Γ' - Δ' τάξεις 38 εναντι 40
Δια τας Ε' - Στ' τάξεις 30 εναντι 32
ήτοι σύνολον προτεινομένων ωρών 116 εναντι 119 του ισχύοντος Προγράμματος.

Κατανομή ωρών: 5)ωρον καθ' έκαστην.

Ώράριον διδακτικού προσωπικού

Διευθυντής ώραι 26
Οι υπόλοιποι ανά 30Χ3
σύνολον 116

Εις τα 5/θέσια σχολεία

Διδακτικά ώραι:

Δια την Α' τάξιν 24 εναντι 25
Δια την Β' τάξιν 24 εναντι 25
Δια την Γ' τάξιν 30 εναντι 30
Δια την Δ' τάξιν 30 εναντι 31
Δια τας Ε' - Στ' τάξεις 38 εναντι 41
ήτοι σύνολον προτεινομένων ωρών 146 εναντι 149 του ισχύοντος Προγράμματος.

Κατανομή ωρών: 5)ωρον καθ' έκαστην.

Ωράριον διδακτικού προσωπικού

Διευθυντής	ώραι 26
οί υπόλοιποι ανά	30X4
σύνολον	146

Και εις τὰ 6/θέσια σχολεία

Διδακτικά ώραι:

Διὰ τὴν Α'	τάξιν 24	έναντι 22
Διὰ τὴν Β'	τάξιν 24	έναντι 23
Διὰ τὴν Γ'	τάξιν 30	έναντι 30
Διὰ τὴν Δ'	τάξιν 30	έναντι 31
Διὰ τὴν Ε'	τάξιν 30	έναντι 32
Διὰ τὴν Στ'	τάξιν 30	έναντι 32

ἤτοι σύνολον προτεινομένων ὥρων 168 ἔναντι 172 τοῦ ἰσχύοντος Προγράμματος.

Κατανομή ὥρων) 5) ὥρον καθ' ἑκάστην.

Ωράριον διδακτικού προσωπικού

Διευθυντής	ώραι 23
οί υπόλοιποι ανά	29X5
σύνολον	168

Προσθετέον, ὅτι τὸ ὥράριον τῶν 6) θεσίων θὰ ἰσχύῃ καὶ διὰ τὰ ἀνωτέρας ὀργανικότητος σχολεία, ἐφόσον εἰς ταῦτα κατανέμονται ἀπλῶς οἱ μαθηταὶ τῶν πληθωρικῶν τάξεων εἰς δύο παράλληλα διδακτικά τμήματα.

Ἐπὶ τοῦ προτεινομένου, ὡσαύτως ὥραριον ἐργασίας π.μ., ἤτοι ἐπὶ τοῦ διαγραμματικοῦ σκελετοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ λεπτομερὴς κατὰ μαθήματα περισάρκωσις δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καὶ ἐκφεύγει τῆς ἀρμοδιότητος ἐμοῦ, διακρίνει τις ἐπὶ τὸ σαφέστερον τὰς ἀκολουθούσας μεταβολὰς ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἰσχύον Πρόγραμμα.

Εἰς τὰ 1) θέσια: ἐλάττωσιν διδ)κῶν ὥρων κατὰ 30'.

6) ὥρον συνεχῆ ἐργασίαν ἐπὶ 5 ἡμέρας καὶ 4) ὥρον ἐπὶ μίαν καὶ 34 ὥρας διδ. ἐργασίας τοῦ διδ. καὶ Δ) τοῦ συγχρόνως.

Εἰς τὰ 2) θέσια: ἐλάττωσιν κατὰ μίαν διδακτικὴν ὥραν.

6) ὥρον συνεχῆ ἐργασίαν ἐπὶ 4 ἡμέρας καὶ 5) ὥρον ἐπὶ 2.30 ὥρας ἐργασίας τοῦ Δ) ντοῦ καὶ 34 τοῦ δευτέρου διδ)λου, ἔναντι ἀκαθορίστων εἰς τὸ ἰσχύον πρόγραμμα.

Εἰς τὰ 3) θέσια: ἐλάττωσιν κατὰ 6 διδακτικὰς ὥρας. 5) ὥρον συνεχῆ ἐργασίαν καθ' ἑκάστην. 26 ὥρας ἐργασίας Δ) ντοῦ ἔναντι 28 καὶ ἀνὰ 30 τῶν ὑπολοίπων διδ)λων ἔναντι τῶν 32, κατ' ἀνώτατον ὄριον, ἀναγραφόμενων εἰς τὸ ἰσχύον πρόγραμμα.

Εἰς τὰ 4) θέσια: ἐλάττωσιν κατὰ 3 διδακτικὰς ὥρας. 5) ὥρον συνεχῆ ἐργασίαν. 26 ὥρας ἐργασίας τοῦ Δ) ντοῦ ἔναντι 28. 30 τῶν ὑπολοίπων διδ)λων ἔναντι 32, κατ' ἀνώτατον ὄριον, ἀναγραφόμενων εἰς τὸ ἰσχύον πρόγραμμα.

Εἰς τὰ 5) θέσια: ἐλάττωσιν κατὰ 4 διδακτικὰς ὥρας. 5) ὥρον συνεχῆ ἐργασίαν. 26 ὥρας ἐργασίας τοῦ Δ) ντοῦ ἔναντι 28. 30 τῶν ὑπολοίπων διδ)λων ἔναντι 32, κατ' ἀνώτατον ὄριον, ἀναγραφόμενων εἰς τὸ ἰσχύον πρόγραμμα.

Εἰς τὰ 6) θέσια: ἐλάττωσιν κατὰ 4 διδ)

κὰς ὥρας. 5) ὥρον συνεχῆ ἐργασίαν. 23 ὥρας ἐργασίας τοῦ Δ) ντοῦ ἔναντι 28. 29 τῶν ὑπολοίπων διδ)λων ἔναντι τῶν 32, κατ' ἀνώτατον ὄριον ἀναγραφόμενων εἰς τὸ ἰσχύον πρόγραμμα.

Ἦτοι, ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἀντιπαραθέσεως τῶν δύο ὥραριων συνάγονται τὰ ἀκόλουθα πορίσματα:

α) Εἰς μὲν τὰ ὀλιγοθέσια σχολεία ἐλαττοῦται γενικῶς ὁ ἐβδομαδιαῖος διδακτικὸς χρόνος κατὰ μέσον ὄρον 45', εἰς δὲ τὰ πολυθέσια κατὰ 4 ὥρας, μὲ μεγαλύτερον ποσοστὸν εἰς τὰ 3) θέσια κατ' ὀργανικὴν οἰκονομίαν.

β) Καθιεροῦνται σταθερὸν ὥράριον διδ. ἐργασίας διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας Δ) νσιν ἐκτ)κοὺς λειτουργοὺς μὲ τὴν ἐξῆς κλιμάκωσιν: 34 ὥραι διὰ τοὺς ἐργαζομένους εἰς 2) θέσια, ἀνὰ 30 ὥραι διὰ τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς 3) θέσια, 4) θέσια καὶ 5) θέσια καὶ 29 ὥραι διὰ τοὺς τοποθετημένους εἰς τὰ ἐξαθέσια σχολεία.

γ) Καθιεροῦνται, ὡσαύτως, σταθερὸν ὥράριον διδακτικῆς ἐργασίας διὰ τοὺς Δ) ντὰς κατὰ 4 ὥρας ἐπὶ ἐλαττον τοῦ τοιοῦτου τῶν ὑπολοίπων διδ)λων εἰς τὰ 2) θέσια — 5) θέσια σχολεία καὶ κατὰ 6 ὥρας εἰς τὰ πλήρη 6) θέσια τοιαῦτα, ἵνα εὐχερέστερον ἀνταποκριθῶν εἰς τὰ πρόσθετα καθήκοντά των.

δ) Καθιεροῦνται, περαιτέρω, ἡ 6) ὥρος συνεχῆς διδ. ἐργασίας ἐπὶ 5 ἡμέρας εἰς τὰ 1) θέσια καὶ ἐπὶ 4 εἰς τὰ 2) θέσια. Διὰ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τῶν 2) θεσίων καὶ δι' ὅλην τὴν ἐβδομάδα τῶν πολυθεσίων σχολείων καθιεροῦνται ἡ 5) ὥρος τοιαύτη.

Καὶ ε) Διὰ τὴν ἀποφυγὴν τῆς κοπώσεως τῶν μαθητῶν τῶν ὀλιγοθεσίων σχολείων, ἐκ τῆς παραμονῆς των κατὰ τὰς περισσοτέρας ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος πλέον τοῦ 5) ὥρον ἐν τῇ αἰθούσῃ διδ)λίας, προτείνω τὴν καθιέρωσιν τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων τῶν ἀνωτέρων τάξεων κατὰ 2 ὥρας βραδύτερον καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν μαθητῶν τῶν κατωτέρων τάξεων κατὰ 2 ὥρας ἐνωρίτερον.

Τοιοιτοτρόπως σὺδεμῶς τάξεως οἱ μαθηταὶ θὰ ὑποχρεωθῶν νὰ παραμείνουν εἰς τὸ σχολεῖον πέραν τοῦ 4) ὥρου κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς 6) ὥρου λειτουργίας τῶν ἐν λόγῳ ἰδρυμάτων.

Ἐπιθυμῶ, ἐν συνεχείᾳ νὰ τονίσω ὅτι διὰ τῆς ὡς ἀνωτέρω προτεινομένης ἀσχημάτου μειώσεως τῶν ἐβδομαδιαίων διδ. ὥρων δίδεται εἰς τὰ 6) θέσια σχολεία μας καὶ πάλιν ἓνας κατὰ 3½ ὥρας πρῆξιμος γενικὸς καθορισμὸς τοῦ ὥραριου ἐργασίας ὅλων τῶν τάξεων ἔναντι τοῦ Μ.Ο. κατωτάτων καὶ ἀνωτάτων τοιοῦτων τῶν ἐφαρμοζομένων εἰς ἐξειλιγμένα κράτη τῆς Εὐρώπης, ὡς τοῦτο διαπιστοῦται καταφανῶς εἰς τὸν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Γενεῦς Dottrens δημοσιευθέντα ἐν ἔτει 1957 συναφῇ συγκριτικὸν πίνακα. Παρὰ αὐτοῦ, συγκεκριμένως, πληροφοροῦμεθα, ὅτι:

Διὰ τὴν Α' τάξιν: ὡς κατώτατο νῆρον ὀρίζονται 16 ὥραι εἰς σχολεῖα τῆς Ζυρίχης καὶ ὡς ἀνώτατον ὄριον ὀρίζονται 26 ὥραι εἰς σχολεῖα τῆς Λωζάνης. Ἐνῷ ἐγὼ προτείνω 24 ὥρας διὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν ἰδικῶν μας σχολείων.

Διὰ τὴν Β' τάξιν: ὡς κατώτατον ὄριον ὀρίζονται 21 ὥραι εἰς σχολεῖα τῆς Ζυρίχης καὶ ὡς ἀνώτατον ὄριον ὀρίζονται 26 ὥραι εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Λωζάνης. Ἐνῷ ἐγὼ προτείνω 24, ὡσαύτως, ὥρας διὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν ἰδικῶν μας σχολείων.

Διὰ τὴν Γ' τάξιν: ὡς κατώτατον ὄριον ὁρίζονται 23 ὥραι εἰς σχολεῖα τῆς Πολωνίας καὶ ὡς ἀνώτατον ὄριον ὁρίζονται 34 ὥραι εἰς σχολεῖα τῆς Σουηδίας.

Ἐνῷ ἐγὼ προτείνω 30 ὥρας διὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν ἰδικῶν μας σχολείων.

Διὰ τὴν Δ' τάξιν: ὡς κατώτατον ὄριον ὁρίζονται 25 ὥραι εἰς σχολεῖα τοῦ Βελγίου καὶ ὡς ἀνώτατον ὄριον ὁρίζονται 36 εἰς σχολεῖα τῆς Σουηδίας. Ἐνῷ ἐγὼ προτείνω 30, ὡσαύτως, ὥρας διὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν ἰδικῶν μας σχολείων.

Διὰ τὴν Ε' τάξιν: ὡς κατώτατον ὄριον ὁρίζονται 25 ὥραι εἰς σχολεῖα τῆς Αὐστρίας καὶ ὡς ἀνώτατον ὄριον ὁρίζονται 36 ὥραι εἰς σχολεῖα τῆς Σουηδίας. Ἐνῷ ἐγὼ προτείνω, ἐπίσης, 30 ὥρας διὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν ἰδικῶν μας σχολείων. Καί

Διὰ τὴν Στ' τάξιν: ὡς κατώτατον ὄριον ὁρίζονται 25 ὥραι εἰς σχολεῖα τῆς Αὐστρίας καὶ ὡς ἀνώτατον ὄριον ὁρίζονται 36 ὥραι εἰς σχολεῖα τῆς Δυτικῆς Γερμανίας. Ἐνῷ ἐγὼ προτείνω 30, καὶ πάλιν ὥρας διὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν ἰδικῶν μας σχολείων.

Σημειωτέον, ὅτι τὰ προειρημένα κατώτατα καὶ ἀνώτατα κατὰ τάξεις ὥραρια ἐφαρμόζονται καὶ εἰς ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης.

Κρίνω σκόπιμον καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ νὰ ὑπομνήσω ὅσα ἀναγράφουν σχετικῶς εἰς τὰ προαναφερθέντα μνημειώδη συγγράμματα τῶν οἱ Ἐξαρχοῦλος καὶ Λαμπαδάριος, διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ δεόντως ἡ ἀνωτέρω πρότασίς μου.

Κατὰ τό, πρῶτον ἐξ αὐτῶν, εἰς πολλὰ σχολεῖα τῆς Ἑλβετίας ἔχει καθορισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐβδομαδιαίων ὥρῶν διδ)λίας ὡς ἑξῆς:

Διὰ τὴν Α' τάξιν ὥραι 15 - 20 Μ.Ο.
17½ ἔναντι 24 προτεινομένων ὑπ' ἐμοῦ.

Διὰ τὴν Β' τάξιν ὥραι 18 - 22 Μ.Ο.
20 ἔναντι 24 προτεινομένων ὑπ' ἐμοῦ.

Διὰ τὴν Γ' τάξιν ὥραι 20 - 24 Μ.Ο.
22 ἔναντι 30 προτεινομένων ὑπ' ἐμοῦ.

Διὰ τὴν Δ' - Ε' - Στ' τάξιν ὥραι 24 - 30 Μ.Ο.

Διευθυντικὸς συμφώνως τῷ Νόμῳ

Λ. Ν. 1092/38

Ἐκ δ ο τ η ς :

Διδ. Ὁμοσπονδία Ἑλλάδος

Πρόεδρος:

Δημ. Κουτσουβάλας

Ὁδὸς Ξενοφώντος 15α - ΑΘΗΝΑΙ

Υπεύθυνος Τυπογραφείου

Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Ἰω. Καμπανά

Ἀλέξανδρος Καλινδέρης - Στυρμελῇ 2α

Καί, κατὰ τὸν δεύτερον, τὸ ὑγειονομικῶς ἀνώτερον ὄριον ἡμερησίας ἐργασίας τῶν μαθητῶν ἐν τῷ σχολείῳ ὁρίζεται ὡς κάτωθι:

Διὰ τὰς κατωτέρας τάξεις (Α' καὶ Β') 18 ὥραι ἔναντι 24 προταθέντων ὑπ' ἐμοῦ.

Διὰ τὰς μεσαίας τάξεις (Γ' καὶ Δ') 24 ὥραι ἔναντι 30 προταθέντων ὑπ' ἐμοῦ.

Διὰ τὰς ἀνωτέρας τάξεις (Ε' καὶ Στ') 30 ὥραι ἔναντι 30 προταθέντων ὑπ' ἐμοῦ.

Ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσαι καὶ λίαν ἐπίκαιροι εἶναι ἐν προκειμένῳ καὶ αἱ πληροφορίες τοῦ ἀξιοτίμου κ. Φωτεινοπούλου, τὰς ὁποίας παραθέτει εἰς τὸ ἐκτάκτως καταταπιστικὸν σύγγραμμά του περὶ τῆς Ἑκπαίδευσως εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολ. τῆς Ἀμερικῆς.

Κατ' αὐτὸν εἰς τὴν πολιτείαν Kansans τῆς Ἀμερικῆς ἡ ἡμερησία ἐργασία ἐκτείνεται εἰς 6 διδακτικὰς ὥρας, διαρκείας 45 - 50 λεπτῶν καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τὰς 8.30 ἢ τὴν 9ην π.μ. καὶ τελειώνει τὴν 3ην ἢ εἰς τὰς 3.30 μ.μ. Διαλείμματα δὲν γίνονται εἰς διὰ τὰ σχολεῖα. Εἰς πολλὰς περιφερείας τὰ μαθήματα ἐναλλάσσονται συνεχῶς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας μὲ μίαν μόνην μεσημβρινὴν διακοπὴν διὰ τὸ γεῖμα, διαρκείας ὄχι μεγαλυτέρας τῆς μιᾶς ὥρας. Εἰς ἄλλας, ἐν τούτοις, περιπτώσεις πλὴν τῆς διακοπῆς αὐτῆς παρεμβάλλονται μετὰ τῶν μαθημάτων καὶ διαλείμματα, διαρκείας 10' ἑκαστὸν. Τὸ δὲ σύνολον τῶν καθ' ἑβδομάδα ὥρῶν διδ)λίας ἐν σχολείῳ ἀνέρχεται εἰς 30 - 32 ½ ὥρας. Εἰς τὸν χρόνον τοῦτον δὲν περιλαμβάνεται ἡ ἐκτὸς τῆς κυρίας διδ)λίας ἀπασχόλησις τοῦ δι)λου περὶ τὸ σχολικὸν ἔργον του. Ἡ διδ)κὴ ἑβδομάς περιλαμβάνει 5 ἡμέρας, ἀπὸ τῆς Δευτέρας μέχρι τῆς Παρασκευῆς. Ἄνευ ἐλευθέρου τινὸς ἀπογεύματος. Κατὰ τὸ Σάββατον καὶ Κυριακὴν ἀργοῦν τὰ σχολεῖα, ὡς συμβαίνει, πρόσθετῳ ἐνῷ, καὶ εἰς τὰ περισσότερα κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, κατὰ θετικὰς πληροφορίας μετεκπαιδευθέντων ἐν αὐτοῖς συναδέλφων μας καὶ ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν.

Ἐπομένως οὐδεμία ἀνησυχία δικαιολογεῖται ἐκ τῆς προτεινομένης περικοπῆς ἐλαχίστων διδ)κῶν ὥρῶν διὰ τὴν σύντημσιν τοῦ ἰσχύοντος ἐβδομαδιαίου ὥραριου λειτουργίας τῶν πολυθεσίων σχολείων μας, ἡ ὁποία σύντημσις εὐχερῶς καὶ οὐσιαστικῶς δύναται νὰ ἀναπληρωθῇ διὰ τῆς ἀποδοτικωτέρας ἐργασίας, κατὰ τὰς ἱστολοῖτους ὥρας, τῶν μαθητῶν καὶ τῶν εκπαιδευτικῶν λειτουργῶν.

5) Συνεχίζων κ. συνάδελφοι, τὸν καθορισμὸν τῶν ἀναγκαίων προϋποθέσεων διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν προαποκαζόμενων ἀποτελεσμάτων ἐκ τῆς πιθανῆς ἐφαρμογῆς τῆς προτεινομένης ἡμηνεργσίας λειτουργίας τῶν σχολείων μας, ὑπογραμμίζω καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐλαττώσεως κατὰ τινα λεπτά τῆς διαρκείας τῶν διδ)κῶν ὥρῶν καὶ τῆς ἐπιμηκύνσεως, ἀντιστρόφως, τῶν διαλειμμάτων διὰ τὴν ἐπάρκειαν τοῦ κατανεμομένου εἰς μονάδας διδ)κού χρόνου πρὸς ἐξάντηλσιν τῆς διδ)κτικῆς ὅλης τοῦ Ε.Λ.Π. ἀφ' ἐνός, καὶ πρὸς διασφάλτησιν τῆς ὁριζίας τῶν μαθητῶν ἀφ' ἑτέρου.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον)

ΠΡΕΠΕΙ Ν' ΑΛΛΑΞΟΥΜΕ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΔΗΜ. ΣΑΜΑΡΑ

Ἐπιθ)τοῦ Δημ. Σχολείων Ε' Περιφ. Θεσ)νίκης

Ἀνάμεσα στὰ τεράστια προβλήματα, πού σήμερα συγκλονίζουν τὸν κόσμον ὁλόκληρον, μὲ τὰ τραγικά ἐρωτηματικά τους καὶ τὸν κρατοῦν σ' ἀγωνία, ἓνα ἄλλο πρόβλημα προβάλλει μεγάλο καὶ δύσκολο, τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῶν νέων. Γιατὶ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπιά, πού θὰ κλείνῃ μέσα τῆς ἡ νέας γενιάς, θὰ ἐξαρτηθῇ ἡ λύσις ὅλων τῶν μεγάλων προβλημάτων καί, ἢ θὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ εἰρήνη, κι' ἡ εὐτυχία πάνω στὸν πλανήτη μας, ἢ θὰ ἐπέλθῃ ἡ καταστροφή, κι' ὁ ὁλοκληρωτικὸς ἀφανισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Τὸ πρόβλημα τῆς ὀρθῆς κατευθύνσεως τῆς ἀγωγῆς, ἀντιμετωπίζουν σήμερα, ὅλοι οἱ λαοὶ κι' οἱ πιὸ πολιτισμένοι. Γιὰ τὸ Ἔθνος μας, ὅμως γιὰ πολὺ περισσότερους λόγους τὸ πρόβλημα τοῦτο προβάλλει περισσότερο σοβαρὸ, μεγάλο, ἀληθινὰ ἀγωνιώδες.

Μιά πλευρὰ τοῦ τεράστιου τούτου προβλήματος θὰ προσπαθῶ νὰ διαπραγματευθῶ σήμερα, ἀσφαλῶς, ὄχι γιὰ νὰ δώσω τὴ λύσι του, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπισημάνω τὴ σοβαρότητά του, γιὰ νὰ τὸ θέσω σὰν πρόβλημα, πού ζητᾷ τὴ λύσι του.

Τὸ θέμα μου εἶναι:

«Πρέπει ν' ἀλλάξουμε ἀγωγή καὶ Παιδεία».

Ἀγωγή λέγοντας, ἐννοῶ ὅλη τὴ συστηματικὴ προσπάθεια, πού καταβάλλει ὁ δάσκαλος — παιδαγωγός, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ψυχικὴ καλλιέργεια, τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξι καὶ τὴ σωματικὴ ἐξέλιξι τοῦ παιδιοῦ, μὲ τὸν πιὸ σωστὸ τρόπο, γιὰ νὰ δώσῃ στὴν κοινωνία ἓνα ἠθικὸ, ἱκανὸ καὶ χρήσιμο ἄτομο.

Παιδεία, δὲ λέγοντας ἐννοῶ τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ, πού ἡ ἀγωγή θὰ δώσῃ στὸ παιδί, τὸ «ἀντικειμενικὸ πνεῦμα», ὅπως τὰ ὀνομάζει ὁ Παπανούτσος, ἐρμηνεύοντας τὸ σχετικὸ ὄρο τοῦ Hegel μὰ ὄχι ἀκριβῶς τοῦτο, γιατί αὐτὸ τὸ «ἀντικειμενικὸ πνεῦμα», πού εἶναι ὁ ἀθάνατος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς μὲ τὰ αἰώνια ἰδεώδη του. Θ' ἀποτελῇ πάντοτε τὴ δόξα τοῦ ἔθνους μας καὶ δὲν πρόκειται κανένας, ποτέ, νὰ τὸ ἀλλάξῃ, κυρίως ἐννοῶ τὰ ἀναλυτικὰ προγράμματα μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων, τοὺς τύπους τῶν σχολείων, τὴν ὀργάνωσί τους, τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ, τὰ μέσα, τὰ διδακτήρια κ.λ.π.

Μὲ δυὸ λόγια λέγοντας ἀγωγή, ἐννοῶ τὴ μέθοδο διδασκαλίας καὶ Παιδεία, τίς γνώσεις: ὀργάνωσι σχολείων κ.λ.π.

Καὶ κάτι ἄλλο:

Τὸ θέμα μου ἀναφέρεται στὴ Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσι. Γιὰ τὴ Μέση καὶ τὴν Ἀνωτάτη ἄλλοι εἶναι ἀρμόδιοι καὶ ἱκανοὶ νὰ μιλήσουν.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς δὲν εἶναι νέο.

Εἶναι τόσο παλιό, ὅσο καὶ ἡ ἀνθρώπινη κοινωνία. Πάντοτε ὁμῶς, στάθηκε δύσκολο καὶ μεγάλο. Ὁ Ρουσσώ, τὸ ἔθεσε σὲ καινούργια θάλασσα. Ὁ Πεκταλότσι κι' ὁ Τολστόϊ τὸν ἀκολούθησαν. Μετὰ τὸν α'. Παγκόσμιον πόλεμον καὶ περισσότερο μετὰ τὸν δεύτερον μεγάλο πόλεμον οἱ πιὸ πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, τὸ ἀντιμετώπισαν σύμφωνα μὲ τὴν κοσμοθεωρίαν τῆς ἐποχῆς καὶ τίς ἀντιλήψεις τῶν ἐπιστημῶν, πού ἀσχολοῦνται μὲ τὸ παιδί. Ἔτσι γεννήθηκε τὸ νέο σχολεῖο.

Πάνω ἀπὸ τὰ σύνορα τῶν ἐθνῶν, οἱ ἀντιλήψεις τῶν σοφῶν καὶ εἰδικῶν, ἐφαρμόστηκαν κατὰ διαφόρους τρόπους, γιὰ μιὰ πνευματικὴ ἀναγέννησι. Ὁ Bergson, ὁ Spranger, ὁ James, ὁ Wundt, ὁ Hall, ὁ Freud, ὁ Binet, ὁ Kerschensteiner, ὁ Gaudig, ἡ Montessori, ὁ Fröbel, ὁ Dewey, ὁ Kilpatrick, ἡ Parkheirst, ὁ Clapared, ὁ Wallon, ὁ Decroly, ὁ Washburne, ὁ Piaget, ὁ Petersen, ὁ Freinet, ὁ Ferriere, ὁ Cousinet, ὁ Proffit, ὁ Dottrens καὶ τόσοι ἄλλοι ἔγιναν οἱ θεμελιωτὰ τῆς νέας ἀγωγῆς.

Ἡ νέα αὕτῃ ἀγωγή, ἔφερε πολλὰ καλὰ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ φανέρωσε καὶ τὸ ἀδύνατον σημεῖο τῆς.

Ἐδῶσε νέους μὲ ἐλεύθερη καὶ καθάρια σκέψι, δραστήριους καὶ τολμηροὺς, μὲ πολλὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς ἱκανότητες καὶ σημαντικὰς κοινωνικὰς ἀρετὰς. Μὲ τὴν ἐργασία τους καὶ τίς ἱκανότητάς τους αὐτὰς, ὑπὸ τὰς καὶ δέσμευσαν δυνάμεις τῆς φύσεως ἀγνωστες μέχρι τότε, ἀσύληπτης ἐντάσεως, δημιουργήσαν ἔργα τεχνικὰ ἀφαντάστου ὄγκου καὶ ἰσχύος, πέτυχαν νὰ ἐκμηδενίσουν τίς ἀποστάσεις, νὰ ξεπεράσουν σὲ ταχύτητα τὸν ἥχον νὰ πραγματοποιήσουν τὸ θαῦμα τοῦ ραδιοφώνου καὶ τῆς τηλεοράσεως νὰ πετάξουν κοινὰ στὴ Σελήνη καὶ νὰ δώσουν ἀμέτρητες ἀνέσεις στὴ ζωὴ μας. Ἐνα μόνον δὲν πέτυχε νέα ἀγωγή. Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ ἀδύνατον σημεῖο τῆς. Νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν «ἀνθρωπιά» στὸν ἄνθρωπον. Καὶ κινδυνεύουν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιτεύγματά του νὰ καταρρεύσουν σὰν χάρτινους πύργους, νὰ διαλυθοῦν σὰν ὄνειρον θερινῆς νύκτας, νὰ ἐξαφανιστοῦν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, μαζί μὲ τὸ δημιουργὸ τους, ἀπὸ τὸν ἴδιον δημιουργὸ τους, γιατί τοῦ λείπει ἡ «ἀνθρωπιά» καὶ κυριαρχεῖ μέσα του ἡ ὑλιστικὴ ὀντοληψὶ τῆς ζωῆς, ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ σκληρότης.

Κι' ἀναζητοῦν σήμερα οἱ φιλόσοφοι, οἱ κοινωνιολόγοι κι' οἱ Παιδαγωγοὶ τοῦ Πολιτισμοῦ κόσμου, νέα ἠθικὰ ἐρείσματα γιὰ νὰ στήρξουν τὴν ἀγωγή. Μάταια θὰ τ' ἀναζητοῦν ἄλλοῦ. Δὲν θὰ τὰ θροῦν, ἂν δὲν στηριχθῶ ἐκεῖ, πού βρίσκεται τὸ μοναδικὸ στήριγμα τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς, ἐκεῖ πού ἐξαντλεῖται ἡ σοφία.

τοῦ κόσμου. Στὴ Θρησκεία τοῦ Ναζωραίου. Ἄν δὲν στηριχθοῦν στὶς ἀλήθειες ποὺ Ἐκεῖνος δίδαξε, ἐφάρμοσε καὶ ὡς διαθήκη «και-
τη» ἀφῆκε στὸν ἄνθρωπο. Στὴ μόνη ἠθικὴ τοῦ ἐξημερώνει τὰ ἦθη καὶ ἐξυψώνει τὸν ἄν-
θρωπο πρὸς τὸ Θεό. Ἄν δὲν κάμουν βίωμα τὴ
Θρησκεία τῆς ἀγάπης. Ἐὰν ὅμως τὸ πρό-
βλημα τοῦτο τῆς ἀγωγῆς τίθεται τόσο ἐπιτα-
κτικό γιὰ τοὺς λαούς, ποὺ προηγήθηκαν ἀπὸ
μᾶς στὴν πρόοδο κατὰ δεκαετηρίδες ὁλόκλη-
ρες καὶ μὲ τὴ νέα ἀγωγή εἶχαν τέτοια ἐπι-
τεύγματα, ποὺ ἐμεῖς «κεχηνότες» θαυμάζου-
με, φαντάζεται ὁ καθένας πόσο ἐξαιρετικά ἐ-
πείγον καὶ ἀγωνιώδες προβάλλει γιὰ τὴ χώ-
ρα μας, γιὰ τὸ ἔθνος μας τὸ πρόβλημα τῆς ἀ-
γωγῆς μὲ τὴ διπλὴ του μορφή καὶ ζητᾷ τὴ λύ-
ση του. Ζητᾷ ν' αλλάξουμε συστήματα ἀγω-
γῆς, γιὰ νὰ προκόψουν οἱ νέοι μας, ἀλλὰ νὰ
τὴ στηρίζουμε σὲ θάσεις γερές, ὥστε ν' ἀπο-
φύγουμε τὰ λάθη τῆς νέας ἀγωγῆς, στὸν το-
μέα τῆς ἠθικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν παι-
διῶν μας.

Εὐτυχῶς, σήμερα ὅλοι ἀναγνωρίζουν τὴν
ἀνάγκη τῆς Παιδείας.

Τὸ ἐπίσημο Κράτος κι' ὁ λαός. Πιστεύουν
ὅλοι, ὅτι ἡ Παιδεία ἀποτελεῖ πρωτίστης ση-
μασίας παραγωγικὴ ἐπένδυσι. Ἐμεῖς τὸ χα-
ρακτηρίζουμε πρωτίστης σημασίας ἐθνικὴ ἐ-
πένδυσι «ὑποδομῆς» γιατί πάνω σ' αὐτὴ θὰ θε-
μελιώσουμε, ὄχι μόνον τὴν εὐτυχία τοῦ λαοῦ
μας, ἀλλὰ θὰ στηρίξουμε αὐτὴ στὴν ὑπαρξί-
του, ποὺ ἄλλοιῶς κινδυνεύει μέσα στὸν και-
νουργιο γύρω μας κόσμο, ποὺ ἀλματωδῶς ἀ-
νεβαίνει καὶ κατακτᾷ τὴ ζωὴ καὶ γίνεται ἀσυ-
ταγωνιστὸς σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἀν-
θρώπινης δραστηριότητος. Καὶ διαισθάνεται
κι' αὐτὸς ὁ λαός μας, ὅτι ὄχι μόνον πρέπει νὰ
προσέξουμε τὴν Παιδεία καὶ νὰ τὴν ἐπεκτεί-
νουμε, ἀλλὰ καὶ ὅτι κάποια θαθεῖα ἀλλαγὴ
πρέπει νὰ γίνῃ σ' αὐτὴ γιὰ ν' ἀνταποκριθῇ στὴ
σημερινὴ πραγματικότητα. Διακηρύττει ὁ
Πρωθυπουργός μας σήμερα, ὅτι τὴν πρώτη
ἔλη τὴ διαθέτουμε, τὸ πνεῦμα· ναί· γι' αὐτὸ
τρεπεῖ νὰ κάμουμε τὸ πᾶν, γιὰ νὰ τὴν ἀξιο-
ποιήσουμε καὶ μάλιστα, ὅσο μπορούμε πιὸ
γρήγορα γιὰ νὰ κερδίσουμε τὸν χρόνο, ποὺ
χάσαμε.

1. Ἀπὸ πότε πρέπει ν' ἀρχίξῃ ἡ ἀγωγή;

Ὁ Ρουσώ μὲ τὴ διαίθησί του, ἔδωκε
πρῶτος τὴ σωστὴ ἀπάντησι: Ἀπὸ τότε, ποὺ
θὰ γεννηθῇ τὸ βρέφος.

Ἡ Μοντεσσόρι ἔκαμε συστηματικὲς ἐρευνες
πάνω στὸ θέμα αὐτὸ καὶ διαπίστωσε, ὅτι ἡ ἀ-
γωγή πρέπει ν' ἀρχίξῃ ἀπὸ τὴ θρεφικὴ ἡλικία,
γιατί τὸ παιδί διαμορφώνει βασικά τὸ χαρα-
κτῆρα του στὰ πέντε πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς
του. Ὁ σκελετός, λέει τῆς προσωπικότητος
τοῦ ἀτόμου διαμορφώνεται σ' αὐτὴ τὴν κρί-
σιμη ἡλικία. Ὅ,τι ἀποκτήσῃ τὸ παιδί σ' αὐτὴ
τὴν ἡλικία καλὸ ἢ κακὸ μένει κτῆμα του σ'
ὅλη τὴν ζωὴν.

Ὁ Ἀντλερ ἐπίσης παραδέχεται, ὅτι οἱ ἐπι-
δράσεις τοῦ περιβάλλοντος κατὰ τὴν νηπιακὴ
ἡλικία συντελοῦν στὴ διαμόρφωσι τοῦ χαρα-
κτῆρα. Φτάνει μάλιστα σὸ σημεῖο ν' ἀρνιέται
τὸ ρόλο τῆς κληρονομικότητος καὶ νὰ δέ-
χεται μόνον τὴ συγγενὴ κληρονομικότητα, ποὺ
ἀποκτιέται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ περιβάλλον-
τος στὰ πρῶτα χρόνια τῆς θρεφικῆς ἡλικίας.

Ἐπίσης οἱ ἐρευνες τῆς ΑΝΝΑΣ ΦΡΟΥΝΤ
καὶ τοῦ ΣΠΡΙΤΖ ἐπέδειξαν, ὅτι ἡ ἐπίδρασι τῆς
μητέρας σὸ νήπιο ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀκόμα
μῆνες τῆς ζωῆς του, εἶναι τεράστιας σημασίας
γιὰ τὸ μελλοντικὸ χαρακτῆρα τοῦ παιδιοῦ.

Τέλος ὁ διάσημος Ἀμερικανὸς ἱατρός
ΜΟΣΣ ἔχει τὴ γνώμη, ὅτι ὁ χαρακτῆρας τοῦ
παιδιοῦ διαμορφώνεται μεταξὺ τοῦ 4ου καὶ
8ου ἔτους τῆς ἡλικίας του.

Αὐτὰ καὶ ἀμέτρητες ἄλλες ὁμοιες γνώμες
τῶν ἐιδικῶν, ἐπισημαίνουν τὴ μεγάλη σημα-
σία, ποὺ ἔχει γιὰ τὴ διαμόρφωσι τοῦ χαρακτῆ-
ρα ἡ πρώτη ἀγωγή. Ἡ ἀγωγή, ποὺ πρέπει ν'
ἀσκήται στὴ προσχολικὴ ἡλικία καὶ σὸ Δι-
μοτικὸ Σχολεῖο, καὶ ὑπογραμμίζουν τὴν τερά-
στια σπουδαιότητα τῆς βασικῆς Ἐκπαιδεύ-
σεως.

Ἄς δοῦμε ὅμως τί γίνεται πάνω σ' αὐτὴ
τὴν ἀπαίτησι, στὸν τόπο μας.

α) Στὸ σπίτι

Ὅλοι ξέρούμε, ὅτι φροντίδες πολλὲς ἐξαι-
ρετικὲς καταβάλλονται γιὰ τὴν καλὴ διατρο-
φὴ καὶ τὴν ὑγιεινὴ καὶ φυσιολογικὴ σωματικὴ
ἀνάπτυξι τοῦ βρέφους καὶ τοῦ νηπίου.

Γιὰ νὰ τεθοῦν ὅμως οἱ ὀρθὲς θάσεις, γιὰ
νὰ δημιουργηθῇ ἕνας καλὸς χαρακτῆρας, ἐλά-
χιστα ἢ τίποτα δὲν γίνεται. Τοῦτο ἢ γιατί δὲν
ξέρουν οἱ γονεῖς πόση μεγάλη σημασία ἔχει
ἡ συμπεριφορὰ τους στὴ διαμόρφωσι τοῦ χα-
ρακτῆρα τοῦ παιδιοῦ τους, ἀπὸ τὴν πρώτη μέ-
ρα, ποὺ θὰ γεννηθῇ, ἢ γιατί ἐπικράτησαν ἐ-
σφαλμένες ἀντιλήψεις. Πιστεύουν σήμερα με-
ρικοί, οἱ περισσότεροι ἴσως, ὅτι τὸ παιδί, ὅταν
εἶναι νήπιο πρέπει ν' ἀφήνεται ἐλεύθερο. Πρέ-
πει, λένε, νὰ τ' ἀφήνουμε νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλει.
Ἔτσι θὰ τὸ κάνουμε ἄνθρωπο ἐλεύθερο, μὲ
θάρος στὴ ζωὴ, μὲ ἀποφασιστικότητα. Δὲν
θὰ τὸ ἐμφυτέψουμε τὸ φόβο, τὴ δειλία, τὴν ἀ-
νικανότητα ν' ἀντιμετωπίσῃ κάποια δυσκολία,
αἰσίο.

Ἀποτελέσματα: Τὰ παιδιά γίνονται πει-
σματάρικα, ἀπαιτητικά, ἐγωϊστικά, σκληρά,
ἀληθινοὶ τύραννοι μικρῶν καὶ μεγάλων.

Ἡ νέα ἀγωγή, ἐνῶ γιὰ τὰ παιδιά τῶν 7 ἐ-
τῶν καὶ πέρα θέλει ἐλεύθερες ἐκδηλώσεις καὶ
ἐλεύθερη δρᾶσι, γιὰ τὰ βρέφη καὶ νήπια θέλει
αὐστηρὴ ἀγωγή. Τὸ βρέφος καὶ τὸ νήπιο ἐνερ-
γεῖ ἐνστικτωδῶς. Τὸ ἐνστικτο εἶναι τυφλό. Ἐ-
μεῖς θὰ κρίνουμε ποιὲς ἐκδηλώσεις θὰ πρέπῃ
ν' ἀφεθοῦν ἐλεύθερες γιὰ νὰ γίνουν ἔξεις καὶ
ποιὲς θὰ καταπιεσθοῦν γιὰ νὰ μὴ ἐκδηλωθοῦν

σάν ξεεις και γίνουιν χαρακτηήρας. Θά τὸ ἐπιβάλλουμὲ καλὲς συνήθειες. Ἐκεῖνο, ποῦ θά δώσουμὲ μ' ἀφάνταστη ἀπλοχεριά θάναί ἡ ἀγάπη μας, ποῦ θάναί ἐκδήλωσι ἀδυναμίας. Μ' αὐτὴ θά τὸ χειραγωγήσουμὲ. Θά εἴμαστε συνεπεῖς στὶς ἐντολές μας. Καμμιὰ ὑποχώρησι. Φτάνει οἱ ἐντολές μας νὰ εἶναι μελετημένες, σωστὲς καὶ δίκαιες. Ἄλλο ἐλευθερία καὶ ἄλλο ἀταξία. Εἶναι μεγάλη ὑπόθεσι ἡ ἀγωγή τῶν βρεφῶν καὶ τῶν νηπίων, ποῦ πρέπει ν' ἀσκήται ἀπὸ τοὺς γονεῖς, πρὶν τὰ παιδιὰ πᾶνε στὸ νηπιαγωγεῖο ἢ στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο.

Εἶναι ἓνα πρόβλημα, ποῦ πρέπει σύντομα ν' ἀντιμετωπισθῇ σωστά. Πρέπει νὰ ὀργανῶνται μαθήματα, γιὰ τίς νέες μητέρες, σχετικὰ μὲ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τους. Μαθήματα γιὰ τὴ σωματικὴ ὑγεία καὶ ἀνάπτυξι καὶ μαθήματα γιὰ τὴν πρώτη ἀγωγή, ποῦ θ' ἀσκήσουν σ' αὐτά.

β) Στὸ Νηπιαγωγεῖο

Τὰ Νηπιαγωγεῖα πρέπει νὰ παίρνουν ὅλα τὰ παιδιὰ, ποῦ συμπληρῶνουν τὸ 4ον ἔτος τῆς ἡλικίας τους, νὰ τὰ κρατοῦν δυὸ χρόνια καὶ νὰ φροντίζουν νὰ μαθαίνουν τὴν γλῶσσα σωστά, ν' ἀποκτοῦν καλὲς ἑξεις, ν' ἀσκοῦν τίς αἰσθήσεις τους καὶ νὰ γυμνάζουν τὸ σῶμα τους μὲ γυμναστικὰ παιγνίδια, νὰ μορφῶνουν ἓνα καλὸ χαρακτηήρα.

Δὲν γίνεται, ὅμως τοῦτο, σήμερα. Διότι:

α) Δὲν λειτουργοῦν τόσα Νηπιαγωγεῖα, ὅσα καὶ Δημοτικὰ Σχολεῖα, γιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ, τῆς προσχολικῆς ἡλικίας. Τὸ Σχολ. ἔτος 1960-61 λειτούργησαν στὴ χώρα μας 9.317 Δημοτικὰ Σχολεῖα καὶ μόνον 897 Νηπιαγωγεῖα, λείπουν δηλαδὴ 8417 Νηπιαγωγεῖα.

β) Αὐτὰ ποῦ λειτουργοῦν δὲν παίρνουν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ 4ον ἔτος, ἀλλὰ συνήθως ἀπὸ τὸ 5ον, γιὰτὶ δὲν ἐπαρκεῖ τὸ προσωπικὸ καὶ ὁ χώρος.

γ) Δὲν ἀσκήται συστηματικὴ ἀγωγή, γιὰ πολλοὺς λόγους.

Καί, ὅμως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἰδρυθοῦν ὅσα πρέπει νηπιαγωγεῖα, ἀφοῦ ὁ χαρακτηήρας διαμορφῶνεται στὰ πρῶτα ἀχρόνια τῆς ζωῆς τοῦ νηπίου καὶ κατὰ τὸν ΜΟΣΣ ἀπὸ τὸ 4ον ἔτος μέχρι τὸ 8ον. Πρέπει, ὅμως γι' αὐτὸ νὰ ληφθῇ μέριμνα ἰδρύσεως Διδασκαλείων Νηπιαγωγῶν ἐγκαίρως, μὲ ἀνάλογη προοπτικὴ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν σπουδαστριῶν.

γ) Στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο

Τὸ Δικταγμὰ «περὶ Δημοτικῶν Σχολείων» τῆς 3-3-1834, ὀρίζει 7) ἐτὴ τὴν Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσιν.

Τὸ δικταγμὰ τοῦ 1899, ποῦ ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Εὐταξίας κατέθεσε στὴ Βουλὴ, ἐπίσης ὀρίζει 7) ἐτὴ τὴ Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσιν.

Ἀλλὰ οὔτε ὁ νόμος τοῦ 1834 ἐφαρμόστηκε ποτέ, οὔτε τὸ δικταγμὰ τοῦ 1899 ἐγίνε νόμος.

Σήμερα σχύει ὁ Ν. 4397) 29, ποῦ καθορίζει 6) τάξιον τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖον καὶ θέτει τὸν ἐξῆς σκοπὸν: «Σκοπὸς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων εἶναι ἡ ἠθικὴ, θρησκευτικὴ καὶ Ἐθνικὴ ἀγωγή τῶν μαθητῶν καὶ ἡ μετάδωσις εἰς τοὺς τῶν δι' αὐτὴν ζωὴν ἀπαραιτήτων γνώσεων καὶ δεξιοτήτων».

Ἡ δὲ ἀγωγή ποῦ ἀσκεῖται σ' αὐτὸ κατὰ τὸν Ἐξαρχόπουλον, σκοπὸν ἔχει: «Νὰ κατὰ στήσῃ τὸν παῖδα προσωπικότητα κεκτημένη θούλησιν ἰσχυράν, ἠθικὴν καὶ ἐστραμένην εἰς τὴν ἐξυπρέτησιν τοῦ πλησίον καὶ τοῦ ἔθνους του, ἀμα δὲ νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ νὰ ἐξελιγῇ τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς δεξιότητας καὶ τὴν ἰδιοφυΐαν αὐτοῦ».

Γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ σκοπὸς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ποῦ θέτει ὁ νόμος καὶ γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς, ὀργανώθηκε ἀνάλογα τὸ Δημ. Σχολεῖον καὶ προκρίθηκε ἡ κατάλληλη μέθοδος διδασκαλίας.

δ) Ἄς δοῦμε τώρα σὲ ποιὲς ἐπιστημονικὰς βάσεις στηρίχθηκε ἡ διδακτικὴ μέθοδος, ποῦ ἐφαρμόζεται στὰ σχολεῖα μας καὶ τί ἀποτελέσματα ἔχει.

Στὴ χώρα μας, ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Παπαμάρκου, δὲν παύσαμε νὰ πιστεύουμε στὶς Παιδαγωγικὰς ἀρχὰς, ποῦ ἔθεσε ὁ Φιλόσοφος καὶ ἀριστοτέχνης Παιδαγωγὸς Ἐρβάρτος καὶ ὁ μαθητὴς του Ράιν.

Ὁ Ἐρβάρτος πίστευε, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ρεάλιον. Πάνω σ' αὐτὸ ἐντυπώνονται οἱ παραστάσεις τοῦ ἐξω κόσμου. Μὲ τὸ συνδυασμὸ τῶν παραστάσεων γεννιοῦντο συναισθήματα, σκέψεις, ἀποφάσεις καὶ δημιουργεῖται ὁ ψυχικὸς κόσμος τοῦ παιδιοῦ, χαρακτηήρας.

Οἱ παραστάσεις γεννιοῦνται μὲ τὴν ἐμπειρία — ἀπ' εὐθείας ἐντυπώσεις — ἢ μὲ τὴ φαντασία — μὲ τὴ διήγησιν.

Ἡ δύναμις τῆς διδασκαλίας καὶ γενικώτερα τοῦ λόγου εἶναι μοναδική, τεράστια, θαυματουργή.

Ὁμολογῶ — εἶπε ὁ Ἐρβάρτος — ὅτι ὁ δύναμις νὰ ἐκπαιδεύω ἀγωγὴν ἔνευ διδασκαλίας, ὅπως τ' ἀνέκαλιν οὐδεμίαν διδασκαλίαν ἀναγνωρίζω, καὶ παιδαγωγούσαν».

Ἡ ψυχολογία πάλι, τῆς ἐπὶ αἰχῆς — ἀρχὴ τῆς 19ου αἰῶνα, ἐμπειρικὴ κατὰ κανόνα, ἔδωκε αὐτὴ τὴν εἰκόνα τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ παιδί εἶναι ἓνας ἄνθρωπος σὲ σμικρὰ γραφία.

Ἐχει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ὀριμου. Δίδει τίς ἰδιότητες, ἀλλὰ σὲ βρυώδη καταστάσι. Τὸ μυαλὸν του, ὅπως τὸ σῶμα του εἶναι ἄωρον. Δὲν μπορεῖ νὰ κινῶται σωστῶς σὺν ἡλικίᾳ. Ὁ δάσκαλος θά διδάξῃ νὰ σκεπτεται λογικῶς. Ἡ ψυχὴ του εἶναι ἄγραφος χαρτί.

Εἶναι εὐτ

στη σάν τὸ κερί. "Ετσι μπορεῖ νὰ ἐγγράψῃ ὅ,τι θέλει καὶ νὰ τὴν πλάσῃ ὅπως θέλει. "Εχει περιέργεια τὸ παιδί καὶ θέλει νὰ μάθῃ. Ὁ δάσκαλος, πού τὸν θαυμάζει τὸ παιδί, θὰ τὸ διδάξῃ, θὰ ἱκανοποιήσῃ εὐκόλα τὴν περιέργειά του. "Εχει μνήμη ἐξαίρετη. Αὐτὴ θὰ βοηθήσῃ νὰ μάθῃ πολλές γνώσεις, μὲ τίς ὁποῖες θὰ πλάσουμε καὶ τὸ χαρακτήρα του. "Εχει φαντασία, δούλησι, νοημοσύνη καὶ ἄλλες ἰδιότητες, πού πρέπει νὰ τίς καλλιεργήσουμε. Πίστευε δηλαδή ὁ "Ερβαρτος ἐκείνο πού ἔγραφε κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα ὁ «"Ερασμος». Ἡ φύσις δοῦσα σοι υἱόν, οὐδὲ ἕτερον παρέσχε σοι ἢ ὕλην ἀκατέργαστον. Σὸν δὲ ἔργον εἶναι νὰ προσδώσῃς τὴν ἀρίστην μορφήν εἰς ταύτην, τὴν εὐπειθὴ καὶ ἄκρως εὐπλάστον ὕλην. Ἐὰν ἀμελήσῃς τούτου θὰ προκύψῃ κτῆνος, ἔὰν ὁ μὲν ἔπι μὲ ληθῆς θὰ ἔχης οὕτως εἰπεῖν, Θεόν».

Πάνω σ' αὐτὲς τίς παιδαγωγικὲς καὶ ψυχολογικὲς θέσεις στηρίχτηκε ἡ διδακτικὴ μέθοδος τῶν σχολείων μας.

ε) Ἡ μέθοδος αὕτη πίστευε στὴ παντοδυναμία τοῦ λόγου, τῆς διδασκαλίας. "Ετσι ὁργανώθηκαν οἱ τάξεις. Ὁ δάσκαλος πάνω στὴν ἔδρα. Κάτω σὲ σειρὲς τὰ θρανία μὲ τὰ παιδιά. Τὰ χέρια σταυρωμένα. Προσοχὴ καὶ ἀκρόασι. Αὐτὸ εἶναι τὸ παλιὸ σχολεῖο, ὅπως τὸ λέμε σήμερα, τὸ νοησιαρχικό. Πού κυριαρχεῖ ὁ λόγος τοῦ δασκάλου. Τὸ σχολεῖο τῆς παθητικῆς μαθήσεως.

Ἀμέσως μετὰ τὸν α'. Παγκόσμιον πόλεμον, ὅμως στὴν Εὐρώπῃ καὶ στὴν Ἀμερικὴ οἱ νέες ἐρευνες, πού ἔγιναν ἀπὸ εἰδικούς ἐρευνητὰς τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ, ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ θεωρία τοῦ "Ερβάτου ἦταν ἀνεδαφική. Γιατὶ τὸ παιδί δὲν ἦταν τέτοιο πού τὸ φανταζότανε. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶχε ἐπιτυχία τὸ σύστημα τῆς ἀγωγῆς του. Οἱ νέοι μὲ τὸ σύστημα τοῦ "Ερβάτου οὔτε σοφοὶ γινότανε, οὔτε ἠθικοί. (Ἡ γυνὴ τοῦ Χίτλερ τοῦ Μουσολίνι). "Ετσι σιγὰ—σιγὰ ἄρχισε νὰ θεμελιώνεται ἡ νέα ἀγωγή.

Οἱ νέες αὐτὲς ἀντιλήψεις ἦρθαν καὶ σὲ μᾶς μόλις ἡσυχάσαμε ἀπὸ τοὺς πολέμους. Ὁ Γληνός, ὁ Δελμούζος, ὁ Κουντουράς, ὁ Σωτηρίου, ὁ Κάστανος, ὁ Καραχρῖστος καὶ πολλοὶ ἄλλοι παιδαγωγοὶ μας τάραξαν λίγο τὰ νερά. Φέρανε τὸ σχολεῖο Ἐργασίας. Ἐγιναν μερικὲς προσπάθειες στὸ Βόλο, στὴν Ἀθήνα στὸν Πειραιᾶ, στὴ Θεσσαλονίκη, στὴ Καστοριά καὶ ἄλλοι. Ὅμως ἡ ἐπειδὴ δὲν εἶχαν νοιώσει, ὅσο ἔπρεπε τὸ πνεῦμα τῆς νέας ἀγωγῆς, ἡ ἐπειδὴ δὲν εἶχε καὶ ἔξω πάρεϊ ἡ νέα ἀγωγή τὸ σωστὸ δρόμον, γιατί ἀκόμα ἦταν στὸ στάδιο τῆς ἐρευνας, κι' εἶχε ἀδύνατα σημεῖα, ἢ γιατί δὲν κατατάσσονταν συστηματικὰ καὶ ὅσο ἔπρεπε μελετημένα, τὰ ἀποτελέσματα ἦταν μεγάλῃ ἀποτυχία. Ἄλλοι ξέφυγαν τελειῶς ἀπὸ τὸν ὀρθὸ δρόμον καὶ κατηγορήθηκαν, ὅτι διασφείρουσαν τὴ νεολαία, ἄλλοι ἔπεσαν σὲ κυκεῶνα καὶ ἀπὸ σχολεῖα ἔργασίας, δημιουργήσαν σχολεῖα ἀταξίας, ἀναρχίας, τεμπελιάς, ὅπως τὰ

ὀνόμασαν οἱ συνάδελφοί τους.

"Ετσι ἀνακρούσαμε πρύμνα. Πίσω λοιπὸν στὸ σίγουρον, στὸ γνωστὸ Ἐρβαρτιανὸ σύστημα, πού κι' αὐτὸ ἔκαμε ἀρκετὲς βελτιώσεις, γιατί δέχθηκε ὠρισμένες νέες ἀρχές. "Ετσι ἡ τριμερὴς πορεία — παρατήρησις, ἐπεξεργασία, ἔκφρασις — πῆρε τὴ θέσιν, σάν κυριαρχοῦσα μέθοδος στὰ σχολεῖα μας. Καὶ προσπαθοῦν σήμερα οἱ φιλότιμοι δάσκαλοί μας νὰ διεγείρουν τὸ διαφέρον τῶν μαθητῶν τους, γιὰ τὸ μάθημα, πού ὀρίζει τὸ πρόγραμμα, νὰ συγκεντρώσουν τὴν προσοχή τους μὲ διάφορα τεχνάσματα — ἀφορμήσεις — κι' ὕστερα «προσφέρουν τὸ νέο συνήθως μὲ τὴ διήγησιν ἢ μὲ διάλογον ἢ μὲ συζήτησιν ἀπὸ ἀφορμῆς μιᾶς εἰκόνας ἢ τῆς ζωντανῆς ἐποπτείας, πού τυχὸν ἐξασφάλισαν. Ὅπως δὲ καὶ ἂν πρόσφεραν τὸ νέο καταβάλλουν ὕστερα προσπάθεια νὰ ἐπιτύχουν βαθύτερη κατανόησιν μὲ μιὰ συζήτησιν, πού προκαλοῦν, μὲ ἐρωτήσεις, πού θέτουν, μὲ προβλήματα, πού διατυπώνουν.

Τέλος ζητοῦν νὰ τὸ ἀποδώσουν σὲ συνεχή λόγον μὲ διήγησιν ἢ μὲ ἐρωτήσεις, ἢ γραπτῶς ἢ σχηματικῶς. Πέραν τούτου οἱ εὐσυνειδητοὶ διδάσκαλοί μας, ἀναθέτουν στοὺς μαθητὰς ἰδίως στὶς μεγαλύτερες τάξεις νὰ θροῦν καὶ νέα στοιχεῖα, νὰ διευρύνουν τίς γνώσεις τους, ἢ νὰ ἐπεξεργαστοῦν τὴν ὕλην, πού διδάχθηκαν κατατάσσοντάς τιν κατὰ διαφόρους τρόπους, πού ἀπαιτοῦν δῆθεν κρίσιν καὶ πρωτοβουλία.

Ὡστόσο, μιὰ βαθύτερη ματιὰ στὴν ὅλη αὐτὴ διδακτικὴ ἐργασία, μᾶς φέρνει στὸ συμπέρασμα, ὅτι πέρα — ὡς πέρα ἐπικρατεῖ ἡ νοησιαρχικὴ ἀντίληψις τῆς ἀγωγῆς. Δὲν ἐπιδιώκουμε, παρὰ μόνο τὴν ἀσκήσιν τῆς μνήμης, ἀλλ' ὡστε καὶ μῆς οἱ Ἐπιθεωρηταὶ τὴν μνήμην ἐξετάζουμε. Ἐλάχιστα ἀσκεῖται τὸ χέρι μὲ τίς χειροτεχνικὲς ἐργασίας, πού ἐλάχιστες ὥρες πιάνουν μέσα στὸ πρόγραμμα. Τί ἐπιτυγχάνουμε ὅμως σχετικὰ μὲ τὴ διάπλασιν τοῦ χαρακτήρα; Μὲ τὴ θαυματουργή — κατὰ τὸν "Ερβαρτὸ διδασκαλία καὶ εἰδικώτερα μὲ τὴ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων καὶ μὲ τὸ κατὰ φαντασίαν «ἠθικῶς πράττειν» κάμνουμε τὰ παιδιά μας πραγματικὰ ἠθικά; Μὲ τὴ διδασκαλία ἀπὸ καθέδρας καὶ τίς δῆθεν ἐποπτικὲς διδασκαλίας καὶ τὸ φόρτωμα τῶν γνώσεων, πλουτίζουμε πραγματικὰ τὸν πνευματικὸν τοὺς κόσμον; Ἀναπτύσσουμε τὴ δημιουργικὴ τοὺς ἱκανότητα; Ἀποκτᾷ τὸ παιδί θάρρος γιὰ τὴ ζωὴ; Ἐχει ἐμπιστοσύνη στὶς γνώσεις καὶ δεξιότητες, πού ἀπόκτησε στὸ σχολεῖο; Τὸ κάμνουμε πραγματικὰ περήφανον γιὰ τοὺς προγόνους του καὶ ἱκανὸν καὶ πρόθυμον νὰ τοὺς μοιάσῃ; Τοῦ ἐμπνέουμε τὸ σεβασμὸν στοὺς μεγαλύτερους του καὶ τὴν ἀγάπην στὸν πλησίον του; Τὸ κάμνουμε νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον;

Δυστυχῶς δὲν μποροῦμε ν' ἀπαντήσουμε καταφατικὰ στὰ ἐρωτήματα αὐτά. Ὁ σημερινὸς ἀπόφοιτος τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, τὸ

12ετές παιδί που παίρνει το άπολυτήριο του Δημοτικού τίποτε απ' αυτά δεν φέρνει για εξέφραση στη ζωή. Αντίθετα μπαίνει στη ζωή με χαρακτήρα άστατο και επιπόλαιο, με γνώσεις συγκεχυμένες, έτοιμες να ξεχασθούν, με καμιά πνευματική και σωματική δεξιότητα, που να μπορεί να τη χρησιμοποιήσει. Δεν είναι ικανό για τίποτε. Θα πάη σαν δόκιμος μικρού-πάλληλος σε κατάστημα, σε συνεργείο, σε εργαστήριο ή κοντά στους γονείς του, στις αγροτικές ασχολίες. Άρα ο σκοπός, που θέτει το Δημοτικό Σχολείο και η αγωγή δεν πραγματοποιήθηκαν με τη μέθοδο διδασκαλίας, που εφαρμόζουμε.

στ) Άς δούμε τώρα η νέα αγωγή, με την οποία θέλουμε να αντικαταστήσουμε την παλιά, σε ποιές φιλοσοφικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές θέσεις στηρίζεται.

1. Ο J. Dewey ο σπουδαιότερος φιλόσοφος της νέας αγωγής, λέγει τα εξής:

«Ο άνθρωπος είναι ένα από τα όντα μέσα στο Σύμπαν. Έξυπηρετεί κι αυτός κάποιον σκοπό και πραγματοποιεί τους νόμους της εξέλιξεως. Η ζωή του έχει ένα βιολογικό σκοπό την ατομική αύξηση και την εξέλιξη της ζωής. Η ψυχή είναι και αυτή ένα φαινόμενο. Είναι «έστια δράσεως» και συγχρόνως μια «λειτουργία» για να πραγματοποιηθεί ο βασικός σκοπός της ζωής, που είναι η άμυνα έναντι των καταστροφών και η προώθηση για ανώτερη εξέλιξη και τελείωση.

Η φαντασία, η μνήμη, η κρίση, η παρατήρηση κλπ. που η παλ. Ψυχολογία τις δέχεται σαν ιδιαίτερες ψυχικές δυνάμεις, που μπορούν να καλλιεργηθούν ξεχωριστά και κατά διαφορετικό τρόπο, δεν υπάρχουν κατά τον Dewey. Αυτός δέχεται, ότι στο παιδί υπάρχουν «ανάγκες, κλίσεις, όρμες. Στην αρχή σαν απλές δυνατότητες, που όμως σιγά-σιγά παίρνουν μορφή και γίνονται ενέργειες» μόνο μέσα σε τοπικό και χρονικό περιβάλλον.

Η ανθρώπινη ζωή είναι μια διαρκής προσαρμογή προς τις ολοένα νέες δυνατότητες και νέες μορφές ενέργειας. Αυτή η συνεχής προσαρμογή είναι η «πείρα». Μ' αυτήν ανδρώνεται και ολοκληρώνεται το άτομο. Η δέ «πείρα» αυτή αποκτιέται α) με τη βούληση, β) με το συναίσθημα, γ) με τη νόηση.

Η θρησκεία είναι ο δρόμος για να προσφέρει ο άνθρωπος τη δραστηριότητά του, για περισσότερη αρμονία και ευτυχία στη ζωή του και στη ζωή των συνανθρώπων του. Η θρησκευτική πείρα είναι μορφή ηθικότητας. Θρησκεία και ηθική συνυφαίνονται.

Αυτή είναι η φιλοσοφική βάση της νέας αγωγής

2. Οι αντίληψεις πάλι της Ψυχολογίας του παιδιού, που διασταυρώθηκαν με τα πορίσματα της βιολογίας είναι αυτές:

Το παιδί δεν είναι μικρογραφία του ώρι-

μου, αλλά ένα ξεχωριστό πλάσμα «ιδιον γένος» «sui generis».

Το παιδί σε κάθε στάδιο ηλικίας από θρέφους μέχρις ότου ενηλικιωθεί, είναι ένα τελείον πλάσμα αυτόνομο. Το κάθε παιδί είναι και μια ξεχωριστή προσωπικότητα. Το κάθε παιδί φέρνει μέσα του τα σπέρματα των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων ψυχικών, πνευματικών, σωματικών, ιδιοτήτων και ικανοτήτων των γονέων και προγόνων του, καθώς και τη συγγενή κληρονομικότητα, που αποκτά τους πρώτους μήνες της ζωής του. Σε κάθε στάδιο της ηλικίας του το παιδί διανοείται, αλλά κατά το δικό του τρόπο. Τον γύρω του κόσμο αντιλαμβάνεται με τους δικούς του συλλογισμούς, που καθόλου δεν μοιάζουν με τους δικούς μας. Στα πρώτα του χρόνια ως στα 7, τα πάντα αντιλαμβάνεται συνολικά προχωρώντας προς τα 9 αρχίζει να αναλύει τα σύνθετα αντικείμενα ή τις έννοιες μέχρις ένα βαθμό, όχι όμως καθαρά. Μόνο από το 10ο έτος αρχίζει να διακρίνει λεπτομέρειες, ώστε από το 11ο ή 12ο να μπορεί να έμβασθουν και να έρευνά το αίτιο και το αποτέλεσμα.

Το παιδί είναι θαρραλέο.

Στις δυσκολίες και στα προβλήματα, που του παρουσιάζονται δεν απογοητεύεται, δεν όρρωδη, παίρνει μια στάση δλότελα δική του, άσχετα προς το αποτέλεσμα, στάσι άκατανόητη για μās. Έχει περιέργεια, που θέλει να την ικανοποίηση μόνο. Έμās ούτε μās θαυμάζει, ούτε μās χρειάζεται. Η βασικότερη άνάγκη, που νοιώθει είναι η άνάγκη της «αυξήσεώς του».

Άλλες άνάγκες του είναι η άνάγκη για άσφάλεια, για έλευθερία, για κατοχή, για τάξι, για συλλογή, για έπαφή με άλλα παιδιά — ή κοινωνική άνάγκη.

Τέλος μια από τις πιο χαρακτηριστικές άνάγκες, που μπορεί να καταταγεί στη σειρά της άνάγκης της «αυξήσεως», είναι η άνάγκη της αγάπης και της χαράς.

Μόνο μ' αυτές αναπτύσσεται όμαλά, φυσιολογικά. Αν λείψη η αγάπη, η μητρική κυρίως, αλλά και των άλλων γύρω του και του παιδαγωγού και η χαρά, δημιουργούνται στο παιδί ψυχικά συμπλέγματα, νευρώσεις, διαταραχές στην ύγεια του και έπίσχεσι άκόμα της σωματικής του ανάπτυξεως.

Να το παιδί, όπως το βλέπει η νέα αγωγή. Τελείως διαφορετικό από τον άνθρωπάκο του Έρβάρτου με την εύπλαστη σαν το κερί ψυχή, με τις ξεχωριστές ιδιότητες, τις όποιες η θαυματουργή διδασκαλία μπορούσε να αναπτύξει όπως ήθελε.

Παιδαγωγικές βάσεις

Ο Ρουσσώ πρώτος με τον Αιμίλιό του, οι έμπνευσμένοι απ' αυτόν Πεσταλότζι με το σχολείο του Υβερνόν, και Τολστόι με το έργο-

κό του σχολείου της Γιασνάγια — Πολιάννα, με τη διαίσθησή τους έβγαλαν τις θάσεις της νέας αγωγής.

Συνεχιστεί της προσπάθειας των, νέοι Παιδαγωγοί, καταλήγουν σέ σαφή παιδαγωγικά ορίσματα, εφαρμόσιμα στο νέο σχολείο, ύστερα από επιστημονικές έρευνες.

Έτσι ο Dewey διακηρύττει: «Το σχολείο δεν είναι μιά προπαρασκευή γιά τή ζωή, το έσο είναι μιά ζωή.

Τό παιδί δέν μαθαίνει ακούοντας, αλλά «ράττοντας».

Ο Piaget λένει: «Παιδαγωγώ δέν σημαίνει επιβάλλω τή δική μου θέλησι στο παιδί γιά κάποιο συγκεκριμένο σκοπό, όπως ήθελε η παλ. αγωγή. Παιδαγωγώ—άν αφήσουμε κατά μέρος τήν πρώτη ηλικία—δέν σημαίνει ούτε διαπλάθω. Παιδαγωγώ σημαίνει απελευθερώνω τό παιδί, από τά ένστικτα και τις σκουριές, πού έχουν αποθέσει μέσα του ή κληρονομικότητα και ο άπταθισμός. Κι' ακόμα παιδαγωγώ σημαίνει άποσπώ τό παιδί από τό έ-ώ. Σημαίνει δείχνω στο παιδί ένα δρόμο, όπου μιά μέρα θα έχη τό χρέος μόνο του νά ξεάδισι, γιά νά πάη, όσο τό δυνατό πιό μακριά και πιό ψηλά από τό μέρος, πού έμείς σταθήκαμε».

Ο Kousinet πάλι λέγει: «Η αγωγή γιά μās συνίσταται στο νά θρούμε τό κατάλληλο περιβάλλον, πού τό παιδί θα μπορέση νά ικανοποιήση έλεύθερα τις «ανάγκες», πού νοιώθει μέσα του αναπτυσσόμενο».

Έτσι ολοφάνερο γίνεται πόσο μακριά πάμε από τήν αγωγή πού άσκειται σήμερα στα σχολεία μας.

Ο Piaget σχετικά λέγει: «Μέ τή νέα αγωγή, είμαστε πολύ μακριά από τή διδασκαλία από καθέδρας, από τήν αφήγησι, τις έρωτήσεις του δασκάλου, τις άπαντήσεις προφορικές ή γραπτές του μαθητού και τις άναδηγήσεις. Είμαστε μακριά από τήν επιβολή του δασκάλου μέ τήν πειθαρχία, πού έχει γιά σκοπό ν' άσκήση τήν ύπακοή και τήν ύποταγή».

Κι' ο Dottrens διακηρύττει: «Έκείνο, πού χρειαζόμαστε σήμερα δέν είναι μιά αγωγή πού δημιουργεί νέους δυνατούς σέ ματαιόσχο-λα θέματα, μιά κοινωνική παιδαγωγική».

Χρειαζόμαστε μιά οίκογενειακή και σχολική πειθαρχία, πού θα είναι μιά μάθησι έλευθερίας.

Έχουμε ανάγκη από μιά σχολική ζωή, πού θέτει σέ κίνησι τόν ένθουσιασμό, τό χαρούμενο ζήλο, τή συνεργασία, εκεί πού ως τώρα δοκιμάζουμε νά πετύχουμε πειθαρχία και σιωπή.

Ο Glapared θέλει τήν αγωγή ζωντανή, «λειτουργική» όπως τήν ονομάζει. Μι αγωγή με τήν όποία θα αποδώσουμε στη νόησι τή δική της λειτουργία, πού είναι νά επιτρέπη στο άτομο, νά προσαρμόζεται και νά θρσκει τις λύσεις στα προβλήματα, πού ή ζωή του θέλει.

Νά χρησιμοποιούν όρθολογιστικά τή μνήμη σαν δύναμι, ζωντανή, όχι γιά νά έμπιστευομε θιαστικά και γιά ένα χρονικό διάστημα έννοιες, πού θα σπεύσουμε νά λησμονήσουμε τή μέρα, πού δέν θα έχομε τό φόβο νά μās ρωτήση ο δάσκαλος ή καμμιιά έξεταστική επιτροπή, μιά γιά νά οργανώσουμε στέρεα τις άναμνήσεις μέ σκοπό νά ξαναθρσσουμε τή στιγμή, πού θέλουμε κάθε τι, πού έχομε ανάγκη, γιά τήν άπαιτησι της στιγμής. Νά αποδώσουμε στη θούλησι και στο συναίσθημα τήν ικανότητα γιά τό καθήκον και γιά τό καλό, πού νά τό κάμνουμε, όχι γιάτί πιεζόμεστε, αλλά γιάτί νοιώθουμε τήν έπιθυμία και τήν έσωτερική ανάγκη νά τό κάμουμε.

Κι' όπως λέγει ο Dewey Η αγωγή, πού μās χρειάζεται είναι αυτή, πού προσπαθεί νά οδηγήση τό παιδί από σωματική άποψι στο νά κατέχη μιά ζωτική ένέργεια, όσο τό δυνατόν πιό μεγάλη, από διανοητική άποψι στο ν' άποκτήση μιά μέθοδο έργασίας, πού νάναι προσαρμοσμένη στο νοητικό του τύπο, γιά νά είναι ικανό νά κυριαρχή απόλυτα στις τεχνικές, πού θρσκονται στη θάσι, κάθε μορφώσεως και καλλιέργειας και στα μέσα, πού μπορούν νά εξασφαλίσουν τήν ποσοτική του ανάπτυξι.

Και από ήθική άποψι, στη συνείδησι και στην ανάγκη των προσπαθειών πού όφείλει νά κάμνη, γιά νά γίνη ένα πρόσωπο, πού νά μπορή με τή συμπεριφορά του και τή δραστηριότητά του ν' αναγνωρισθι σαν ένα χρήσιμο μέλος της Κοινότητος, στην όποία ζή, όποιαδήποτε και άν είναι ή μοίρα και ή θέσι του άργότερα μέσα στην Κοινωνία.

Κι' όπως ο Σπράγγερ πιστευε, πώς μιά προσωπικότητα γίνεται μεγάλη μόνο με τήν ιδέα, τό ιδανικό, τό όποιο αυτή ζή.

Κι' έλεγε: αγωγή θα πη νά ένσταλλάξης από τήν ψυχή σου στην ψυχή του νέου, με αγάπη, αξίες τέτοιες, πού νά παίρνουν, ύστερα απ' αυτή τή μετάγγισι, έσωτερική μορφή και ανάπτυξι.

Μιά τέτοια αγωγή θέλει ν' αναπτύξη τήν προσωπικότητα με τή μόρφωσι του ήθικού χαρακτήρα.

Αποθλέπει στο νά παιδαγωγήση τήν καρδιά, πριν μορφώση τό πνεύμα.

Όπως σήμερα οργανώνεται ο κόσμος, ή νέα αγωγή είναι ή μόνη κατάλληλη ν' άναποκριθι στην καθαρή τούτη αλήθεια, ότι μπαίνουμε σταθερά σ' ένα νέο στάδιο της ζωής των λαών.

Στο στάδιο της οικονομικής Κοινότητος, της άλληλοεισόδύσεως των Έθνικών οικονομιών. Αλλά και στο πνευματικό και κοινωνικό και τεχνικό τομέα σήμερα κανένας λαός δέν θα μπορή νά είναι άπομονωμένος, γιάτί οι διάφορες δραστηριότητες ενός Έθνους, θα συμπληρώνονται από τις δραστηριότητες των άλλων Έθνών. Άλληλοδιεισδυσι λοιπόν, σ' δ-

λους τούς τομείς, οικονομικό, επιστημονικό, τεχνικό, επαγγελματικό κλπ. θά είναι ή αυριανή πραγματικότητα.

Τò σημεῖο τοῦτο πρέπει ξεχωριστὰ νὰ τὸ προσέξουμε ἐμεῖς, γιατί μείναμε πίσω ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ Ἔθνη σ' ὅλους τούς τομείς τούτους καὶ ἀντὶ ἀλληλοεισόδους κινδυνεύουμε νὰ ἔχουμε αὐριο ἀπλὴ διείσδυσι τῶν ἄλλων ἐθνῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταστοῦμε ὑπὲρ ἑστέες αὐτῶν καὶ μάλιστα μέσα στὸν τόπο μας.

Αὐτὲς εἶναι οἱ Παιδαγωγικὲς ἀρχές τῆς νέας ἀγωγῆς.

Καὶ τώρα ἂς δοῦμε ποιά εἶναι ἡ μέθοδος ποὺ πραγματώνει μιὰ τέτοια ἀγωγή.

α) Μέθοδοι τῆς νέας ἀγωγῆς, ποὺ πῆραν ἤδη συγκεκριμένη μορφή καὶ ἐφαρμόζονται στὶς πολιτισμένες χώρες, εἶναι πολλές.

Οἱ κυριώτερες εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. Τὸ Σχολεῖο ἐργασίας τοῦ Kerschensteiner μὲ τὴ νέα του μορφή.
2. Τὸ Σχολεῖο δράσεως τοῦ Gaudig.
3. Τὸ Jemma plan τοῦ Petersen.
4. Ἡ μέθοδος Μοντεσσόρι.
5. Ἡ μέθοδος Ντεκρολύ.
6. Τὸ βιωματικὸ σχολεῖο τοῦ Ζὼν - Ντε-γυοῦ.
7. Τοῦ Ντάλτον.
8. Ἡ τεχνικὴ Viunenka τοῦ Washburne
9. Ἡ μέθοδος σχολικῶν Συνεταιρισμῶν τοῦ Prefit.
10. Ἡ μέθοδος σχολικοῦ τυπογραφείου τοῦ Freinet.
11. Ἡ μέθοδος τῆς καθ' ὁμάδας ἐργασίας Cousinet.

Βέβαια δὲν εἶναι δυνατό, στὰ περιωρισμένα πλαίσια μιᾶς διαλέξεως, ν' ἀναπτυχθῇ ἕστω καὶ μὲ λίγα λόγια ἡ τεχνικὴ ὅλων αὐτῶν τῶν μεθόδων. Ἐν τούτοις γιὰ νὰ σχηματίσουμε μιὰ ἀμυδρά ἰδέα τῆς τεχνικῆς καὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς ἐφαρμογῆς τους στὴ Χώρα μας θὰ προσπαθήσω μὲ λίγα λόγια νὰ ἐκθέσω τὶς βασικὲς ἀρχές τριῶν ἐκ τῶν μεθόδων τούτων:

1. Τοῦ βιωματικοῦ Σχολείου.
2. Τοῦ Dalton Plad. καὶ
3. Τῆς τεχνικῆς Winnetka.

1. Τὸ βιωματικὸ Σχολεῖο.

Ἰδρυτὴς του εἶναι ὁ J. Dewey παιδαγωγικός του θεμελιωτὴς καὶ ὁργανωτὴς ὁ Kilpatrick.

Βασικὸ ἀξίωμά του: «Τὸ παιδί δὲν μαθαίνει ἀκούοντας, ἀλλὰ πρᾶτοντας». Βασικὴ ἀρχή του: «Τὸ Σχολεῖο ὀφείλει νὰ ἐξελίξη ὁμαλὰ τὶς ἐμφυτεῖς τάσεις τοῦ παιδιοῦ, τὶς ἀνάγκες του». Ἀριστοὺ δὲ μέσο γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, εἶναι νὰ μπῇ τὸ παιδί στὴν ἐργασία καὶ τὴ δράσι κατὰ τρόπο φυσικὸ καὶ μὲ μέσα, ποὺ μᾶς δίνει ἡ ζωὴ καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά του. Τὸ Σχολεῖο θ' ἀποτελέσῃ συνέχεια τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, ἔτσι ποὺ τὸ παιδί νὰ μὴ νοιώσῃ διαφορὰ καὶ κλείσῃ τῆς

ψυχῆ του μπροστὰ σ' ἓνα νέο περιβάλλον.

Τὸ παιδί θὰ εἶναι τὸ κέντρο τῆς ὅλης ἐργασίας μὲ τὰ τέσσαρα βασικὰ ἐνδιαφέροντα — ἀνάγκες του.

1. Τὸ ἐνεργητικὸ δηλ. τὴν ἀνάγκη νὰ κινῆται διαρκῶς καὶ νὰ κάμνῃ κάτι.

2. Τὸ καλλιτεχνικὸ, δηλ. τὴν ἀνάγκη νὰ ἐκφραστῇ μὲ κάθε τρόπο ποὺ τὸ εὐχρησιστῇ.

3. Τὸ ἐφευρετικὸ, δηλ. τὴν ἀνάγκη του νὰ δημιουργῇ διαρκῶς κάτι δικό του.

4. Τὸ Κοινωνικὸ, δηλ. τὴν ἀνάγκη του νὰ συγκινηθῇ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς ἄλλους.

Τὸ Σχολεῖο θὰ ἔχῃ μορφή μικρῆς κοινότητας. Σ' αὐτὸ οἱ χειροτεχνικὲς ἐργασίες δὲν χροῦν γιὰ σκοπὸ νὰ διδάξουν στὸ παιδί μὴ πρακτικὴ τέχνη, ἀλλὰ νὰ ἐμπνέσουν τὴν περὶ ἐργεία καὶ τὴν ἐφεσί τοῦ παιδιοῦ γιὰ ἐρευνᾶν. Οἱ ἐργασίες τοῦ χερικοῦ εἰσάγουν τὸν μαθητὴ φυσικὰ καὶ εὐχάριστὰ στὴ μελέτη θεωρητικῶν μαθημάτων, ὅπως εἶναι ἡ ἀριθμητικὴ, Φυσ., Ἱστορία, ἡ Γεωγραφία κλπ. καὶ δίνουσι μαθήματα αὐτὰ ἐπιβλητικότητά καὶ ἀξίαν, γιὰτί, ἡ πράξι προπορεύεται τῆς μαθήσεως. Τὸ ἴδιο ἔλεγε καὶ ὁ Μέγας Ἀριστοτέλης: «Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει».

Ἡ αὐτενέργεια διέπει τὴν ὅλη ἐργασίαν. Προβλήματα γεννιοῦνται μέσα στὸ σχολεῖο ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ σχολείου καὶ τίθενται πρὸς λύσιν.

Αὐτομάτως τὰ παιδιὰ θρῖσκονται στὴν ἀνάγκη νὰ καταστρώσουν ἓνα σχέδιο δράσεως γιὰ τὴ λύσιν του. Βρίσκουν τὰ στοιχεῖα, πτοὺς χρειάζονται, τὰ κατατάσσουσι, σκέπτεται, κρίνουσι καὶ βρίσκουσι τὴ λύσιν τους, ἢ ἐπὶ τούτῳ τὴ βοήθειαν τοῦ δασκάλου, ὅταν φτάσῃ σ' ἀδιέξοδο.

Ἔτσι ἐπιτυγχάνεται ἡ ψυχικὴ κινητοποίηση ὁλοκλήρου τοῦ μαθητοῦ ἀπέναντι σ' ἓνα λόκληρο κόσμον ὁργανικὰ συνυφασμένο ἀ γεγονότα, ἀπὸ καταστάσεις, ἀπὸ ἀντικείμενα ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ζῦπνᾶ ἢ δημιουργικὴ δραστηριότητα, ἡ ἐλευθερία του καὶ ἡ πρωτοβουλία του. Θέτει μερικώτερους σκοποὺς γιὰ νὰ θρῖ μόνον του χωρὶς τὴν ἐπέμβασι ἄλλου καὶ τὰ μέσα γιὰ νὰ τοὺς πραγματοποιῇ. Ἡ ἐθὺνη, ποὺ ἀναλαμβάνει μὲ τὴν ἐργασία αὐτὴν ἐσωτερικὴν του πειθαρχίαν στὴν ἐργασία, αὐτοέλεγχος, ἡ ἠθικὴ του ἐλευθερία, ποὺ ἐμουργεῖται ἀπ' ὅλα τούτα καὶ τέλος ἡ ζῦτανὴ πείρα, ποὺ ἀποκτᾶ, ποὺ κατασταλάζει γινῶσι βάθους καὶ τὸν βοηθεῖ γιὰ ὅλη του τὴ μελλοντικὴ ζωὴ, στὸ ν' ἀντιμετωπίζῃ τὶς ἀρκῶς ἐμφανιζόμενες νέες καταστάσεις, ὅλ αὐτὲς οἱ ἀρχές στηρίζουσι τὴ ψυχικὴ αὐξηση ποὺ ἀποτελεῖ τὸν καθαυτὸ σκοπὸ ἀγωγῆς.

(Συνεχεῖς εἰς τὸ ἐπόμενον)

Η ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑ ΝΟΜΟΥΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΑΥΤΗΣ

Τοῦ συν. Κ. Π. ΚΙΟΥΣΗ διδασκάλου
Α'. Ἑσπεῖδ. Περιφέρειας Θεσσαλίας

Τὸ πρόβλημα τῆς διοικήσεως καὶ Ὁργανώσεως τῆς Στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἀπασχόλησε τοὺς ἀναμοδίον ζῆτο τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς τελευταίας ἑκατονταετίας, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι αἱ μέχρι σήμερον δοθεῖσαι λύσεις, ὅχι μόνον δὲν ἔλυσαν τὰ βασικά προβλήματα τῆς Παιδείας τοῦ λαοῦ μας, ἀλλὰ ἐκράτησαν τὴν Παιδείαν οὐραγὸν τῆς πολιτιστικῆς ἐξελίξεως, μὲ προγράμματα ἀσυγχρόνιστα καὶ διοικητικὴν καὶ ὁργανωτικὴν διάρθρωσιν μὴ ἀντιστοίχον τὴν πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς μας. Κατὰ τὴν πρώτην πεντηκονταετίαν ἀπὸ τῆς ἀτελευθερώσεως τῆς χώρας μας, ἡ πολιτεία, ἀφοῦ ἄφησε τὸν φορέα τῆς παιδευτικῆς προσπάθειας σχεδὸν ἀπαίδευτον, προσεπάθησε μὲ ἐνὰ πλῆθος ἐλεγκτῶν, ἐν πολλοῖς ξένων πρὸς τὸ ἔργον τῆς Παιδείας, νὰ ἀντισταθμίσῃ τὴν μορφωτικὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ διδασκάλου τῶν δύο μαρτύρων καὶ ἐξώρθησε εἰς λύσεις ποὺ προκαλοῦν σήμερον τὴν θυναρδίαν.

Κοινοτικές, Δημομαρτυριακές καὶ Νομαρτυριακές ἐπιτροπές, καθ' ὅλοκληρίαν ἀναρμόδιες, κρατοῦσαν εἰς διαρκὴ νευρικὴν ὑπερδιέγερσιν καὶ ταλαιπωρίαν, ἐκείνων τὸν ὅποιον ἡ πολιτεία ἔταξεν ὁδηγὸν τοῦ λαοῦ καὶ σμύλευτὴν τῆς μελλοντικῆς τῆς πολιτιστικῆς ἐξελίξεως. Ἀργότερα τὸν ἔντυσε τὰ ράσα καὶ λίγο ἔλειπε νὰ τὸν κρατήσῃ σ' αὐτὴν τὴν μοῖραν, τόσον δι' οἰκονομίαν, ὅσον καὶ..... διὰ λόγους ἠθικῆς ἀγωγῆς τοῦ λαοῦ μας. Ἔτσι μὲ τὰ ὀλίγα κολυβογράμματα ἔσπιναν τὰ 90% τοῦ λαοῦ μας καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν ὁμαδικῆς προοδου τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκληροῦ. Ἀργότερα, ἡ πολιτεία κατενόησε τὸν ρόλον τοῦ διδασκάλου. Προσεπάθησε νὰ τὸν μορφώσῃ καὶ νὰ τὸν ἀνεξαρτητοποιήσῃ, ὅσον ἡδύνατο καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ ἄγχος τῶν ἀναρμοδιῶν προϊσταμένων του. Ἐδμημοσύργησε στελέχη ἐκ τῶν ἀπείρων του, μὲ ἀρτίαν μόρφωσιν, καὶ κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν, τὸ πρόβλημα ἐφάνη ὅτι ἔβαινε πρὸς τὴν λύσιν του.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς νέας αὐτῆς καταστάσεως, ὁ δεσποτισμὸς δὲν ἔλειπε καὶ ὁ ἀτυχὴς αὐτὸς προσηλυτὴς, ἀναμένει τὸν «ἑέρακα ἐν ὄψει» δίκην ταπεινοῦ ἐλεγχομένου, μὲ τὸ ἄγχος τῆς τιμωρίας καὶ τῆς ὑπεράγαν δουλοπρεπείας.

Καίτοι δὲν ἔλειψαν καὶ σήμερον ἀκόμη τοιαῦτα φαινόμενα, ὅμως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐν πολλοῖς ἐπετεύχθη ὁ ψυχικὸς συντονισμὸς μεταξὺ ὁδηγικοῦ καὶ ὁδηγούμενων, Ἐπιθεωρητοῦ καὶ συνεργατοῦ του. Ἀκόμη ἐσικεῖν καὶ ἡ ἀπόστασις ἔδρας τοῦ ἀναμοδίου διδασκάλου καὶ μαθητοῦ καὶ ἐπετεύχθη

ὁ ψυχικὸς συντονισμὸς εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς διδασκαλίας εἰς βαθμὸν μάλιστα παρεξηγήσιμον. Πέραν ὅμως ὧν αὐτῶν, ὁ διδάσκαλος ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ μέγας ἀγνοούμενος τῆς πολιτείας. Ἡ ἀξιολόγησις τοῦ ἔργου του μὲ τὰς οἰκονομικὰς του ἀπολαύσεις, τὸ δημιοῦργεῖ συναίσθημα μειονεκτικότητας, ἐναντὶ τῶν ἄλλων κρατικῶν λειτουργῶν καὶ τοῦ ἀφαιρεῖ τὴν αἰσιν πρὸς νέους δραματισμούς. Ὅσοι ἀπὸ τὴν συντομίαν αὐτὴν ἀναδρομὴν εἰς τὸ πρόσφατον παρελθὸν, ὡς ἀτενίσωμεν μὲ πνεῦμα ἀντικειμενικόν, τὸ παρὸν. Ὅς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸν φορέα τῆς παιδευτικῆς ἐργασίας, τὸν διδάσκαλον, διότι ἀποτελεῖ τὴν ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν πάσης περαιτέρω βελτιώσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων. Εἰς αὐτὸν ἔλλωστε πρεπεῖ νὰ ἀποδότη καὶ ἡ Διοικητικὴ καὶ Ὁργανωτικὴ διάρθρωσις τῆς Παιδείας, ἐκ μέρους τῆς πολιτείας.

Ὁ πρακτικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς θεωρητισμὸς τοῦ διδασκάλου, μὲ παράλληλον ἀπαλλαγὴν του ἀπὸ τοῦ συναίσθημα μειονεκτικότητος — ἀναγκαίαν συνέπεια τῆς οἰκονομικῆς του καχεξίας — ὡς ἀποτελέσουν τὸ κύριον μέλημα τοῦ κράτους. Ὁ «νοικοκύρης» διδάσκαλος ὁ κύριος Χαρ. Παπασταματελόπουλος, ὁ εὐσυνείδητος, ἀλλὰ ἀπροσάρμοστος πρὸς τὰς νέας ἀπαιτήσεις, ὁ δάσκαλος αὐτὸς τῆς ἐπετηρίδος, ἀτήκει καὶ πρέπει νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν Ἱστορίαν. Ὁ συγκεκρισμὸς αὐτοῦ τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου καὶ τοῦ νοικοκυριοῦ, ἐξασφαλίζει τὴν οἰκονομικὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν μακαριότητα καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν στασιμότητα καὶ τὴν κακὴ φύσεως συντήρησιν, ἐνὸς παιδαγωγικοῦ τέλματος. Ἡ ἐποχὴ μας, δὲν μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς ὅτι ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν μακαρίαν ἐποχὴν τοῦ Παπασταματελόπουλου. Ἐνὰ μὲγάλο ποσοστὸν συναδέλφων, οἱ παλαιότεροι ἰσως, ἀπεξενώθησαν ἀπὸ τὴν μηδέποτε ἰσως κτηθεῖσαν παιδαγωγικὴν ἐπιστήμην καὶ συνεβίβασαν τὰ διεσπῶτα — φτωχὸ ἐπάγγελμα καὶ ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς. Δὲν ἔλειψαν ὅμως καὶ αἱ ἐξαιρέσεις. Ἡ στελέχισις τοῦ κλάδου μας ὀφείλεται εἰς τοὺς πιστοὺς, τοὺς ἰδεολόγους τῆς Παιδείας. Νέα κηρύγματα, νέα πνεύματα, νέοι ἄνθρωποι εἰσῆλθον εἰς τὸν στῖβον τῆς παιδευτικῆς προσπάθειας. Νέαι συγκρούσεις καὶ νέαι ἀνησυχίαι διεισέφυσαν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας καὶ συμπαρέσυραν εἰς τὸ ρεῦμα τῶν τῶν διδασκάλων. Ὁ νέος διδάσκαλος γνωρίζει τὴν ἀποστολὴν του. Παλαεῖ καὶ ἀγωνιᾷ, διὰ νὰ εὖρη κατανόησιν εἰς τὸ ἔργον του ἐκ μέρους τῆς πολιτείας. Συγκρούεται μὲ τὴν ἀδικίαν, τὴν ἀρρυθμίαν καὶ τὴν τελμάτωσιν καὶ ἀποσύρεται σκεπτικὸς εἰς τὸ κελί του μὲ τὸ ἐρώτημα τῆς προσαρμογῆς του ἢ τῆς ἀποδράσεώς του ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα. Αἱ προσαρμογαὶ του, θετικαὶ ἢ ἀρνητικαὶ ἀντικαταποτρί-

ζουν την εκπαιδευτικήν μας πραγματικότητα. Ὁ εὐ-προσάρμοστος, ὁ εὐέλικτος, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἡμέρας, ἔγινε ὁ ἰδανικός τύπος μιᾶς ἐποχῆς, ἡ ὁποία δὲν φημιζέται διὰ τὴν ἀκμὴν τῆς. Ὁ συνδικαλιστικός δασκαλοπατερισμός, καὶ ὁ κοῦφος ἀρριβισμός, συνθέ-τουν τὸν τύπον τῆς ἀποσυνθέσεως. Ἡ θέσις εἰς τὴν ἀρνησιν, ἐδικαίωσε τὸν τύπον τῆς παρακμῆς. Ἡ ἀρ-νησις εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρνήσεως, ἀπεμόνωσε τὸν κατ' οὐσίαν διδάσκαλον καὶ ἐδημιούργησε νέον τέλμα, χειρότερον τοῦ πρώτου. Τέλμα τῆς ἀδικίας καὶ τέλ-μα τῆς ὁποιασδήποτε προσαρμογῆς, τῆς κατατσώσ-νης ὅπως κοινῶς λέγεται δημιουργοῦν τὴν συνιστα-μένην τῆς παρακμῆς.

Πῶς ὅμως θὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ μίαν τοιαύτην κρί-σιν; Πῶς θὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν τάξιν εἰς τοὺς τα-γούς τὴν Παιδείας καὶ πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ δημι-ουργήσωμεν τὸ ψυχικὸν κλίμα μιᾶς νέας δημιουργι-κῆς προσπάθειας; Τὸ πρόβλημα πλέον δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ διδάσκαλον. Ἡ πολιτεία πρέπει νὰ λάβῃ τὰ μέτρα τῆς.

Λείποντες καὶ ἔρχοντες, ἀνέρχονται εἰς τὰς κο-ρυφὰς οἱ πάγιαγες. Πετώντες ἀνέρχονται οἱ ἀετοί. Ἄς ἀποκλείσωμεν τοὺς πρώτους, διὰ νὰ ἐπιτρέψωμεν εἰς τοὺς ἀετοὺς τὴν ἀνοδὸν καὶ μόνον. Ἡ ἀνακαίνισις τῆς Διοικήσεως διὰ τῶν ἀξίων, ἀποτελεῖ ἀνάγκην ἀ-ναπότρεπτον, διότι «ὅταν τὸ ὅλος μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθησεται;». «Ὁὐ συλλέγουσιν ἐξ ἀκανθῶν σταφυ-λάς, οὐδὲ ἐκ τῶν τριβόλων οἶκον κατὰ τὴν εὐαγγε-λικὴν ρῆσιν. Αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις, εὐτυχῶς διὰ τὴν χώραν μας, ὑπάρχουν ἀλλὰ οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι σήμερον ἀξιολογοῦνται.

Παραμερίζονται διὰ νὰ δώσουν τὴν θέσιν των εἰς τοὺς ἀρριβιστὰς καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἡμέρας. Πέραν ὅμως αὐτῆς τῆς κακοδαιμονίας, ἡ πολιτεία ὀ-φείλει νὰ ἐφαρμόσῃ διοικητικὴν καὶ ὁργανωτικὴν κατὰ Νομοὺς ἀποκέντρωσιν. Ὅφειλε νὰ δημιουργή-σῃ παράδοσιν ἐπιστημονικὴν χρησιμοποιοῦσα τὸ ἐπι-στημονικὸ δυνάμικόν τῆς διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Παι-δείας.

Ὁ ἐπιθεωρητὴς σήμερον, ἀπαξ τοῦ ἔτους, ἢ ἀνὰ διετίαν ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν διδάσκαλον.

Ἐπικοινωνεῖ ἀκόμα κατ' ἀραιὰ χρονικὰ διαστή-ματα, διὰ τῶν Παιδαγωγικῶν συνεδρίων.

Οὐσιαστικῶς ὁ διδάσκαλος, ὀλίγον ἐλέγχεται καὶ οὐδαμῶς καθοδηγεῖται. Πλεῖστα ὅσα θέματα λύονται πολλὰκις ἀπὸ τὴν κεντρικὴν διοίκησιν ἐρήμην τοῦ ἐ-πιθεωρητοῦ καὶ πλεῖστα ὅσα ἄλλα παραμένουν ἅλντα, λόγῳ ἀρμοδιότητος τοῦ Ὑπουργείου. Ἡ οὐσίασις γραφείου ἐκπαιδεύσεως κατὰ Νομοὺς θὰ ἔδιδε τὴν εὐκαιρίαν πλήρους μελέτης τῶν τοπικῶν παραγόντων καὶ καθοδηγήσεως διὰ σεμιναρίων, μηνιαίας τούλα-χιστον διαρκείας κατ' ἔτος, τῶν εκπαιδευτικῶν λει-τουργῶν. Τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα θὰ ἡδύνατο νὰ πλουτισθῇ καὶ νὰ προσαρμοσθῇ διὰ τῆς μελέτης ὅλων τῶν μορφωτικῶν στοιχείων τοῦ Νομοῦ. Μία διαρκὴς

ἐνημέρωσις καὶ παρακολούθησις εἰς τὴν πράξιν τῆς παιδευτικῆς προσπάθειας, ὅχι μόνον θὰ ἀνεκούφι-ζόν τὸν ἐργάτην τῆς Παιδείας ἀλλὰ καὶ αὐτοπεποιθὸν θ' ἀεδημιούργη δι' ἓνα καλύτερον μέλλον. Ὁ κλάδος σήμερον διαθέτει σεβαστὸν ἀριθμὸν διδασκάλων με-τεκπαιδευθέντων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ εἰς τὸ ἐξωτε-ρικόν. Οἱ φερέλτιδες αὐτοὶ νέοι, πρέπει νὰ χρησιμώ-ποιηθῶν καὶ νὰ σταθοῦν βοηθοὶ παρὰ τὸ πλευρὸν συναδελφῶν των, κατὰ τρόπον ἄμεσον καὶ ὠφέλιμον. Ἡ τοποθέτησις των εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἢ εἰς σχο-λεῖα τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως γίνεται σήμερον, ἐλάχιστα ὠ-νηρετεῖ τὴν διδακτικὴν πράξιν καὶ τὴν Παιδείαν γε-νικώτερον. Ἡ διοικητικὴ ἀρμοδιότης τῶν Ἐπιθεωρη-τῶν πρέπει νὰ παραμείνῃ ὡς ἔχει, διότι τὸ γραφεῖον ἐκπαιδεύσεως, δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν προσθήκην ἐπο-πτῶν, ἀλλὰ ὁδηγητῶν εἰς τὸ δύσκολον ἐκπαιδευτικὸν ἔργον. Ἐλάχιστα σχολεῖα λειτουργοῦν σήμερον ὡς πρότυπα. Τὸ πολυσχιδὲς ἔργον τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ δὲν ἐπιτρέπει σοβαρὰν ἀπασχόλησιν μὲ τὴν διδακτι-κὴν πράξιν.

Τὴν ὁργάνωσιν, ὅχι μόνον ἑνός, ἀλλὰ περισσο-τέρων καὶ μάλιστα ὅλων τῶν τύπων, δύναται νὰ τὴν ἀ-ναλάβῃ τὸ γραφεῖον ἐκπαιδεύσεως. Οἱ καρποὶ μιᾶς τοιαύτης προσπάθειας θὰ φανοῦν ἀργότερον. Ἡ πο-λιτεία ἴσως προβάλῃ οἰκονομικὰ ἐμπόδια. Δὲν ἔχει παρὰ νὰ πειραματισθῇ εἰς δύο ἢ τρεῖς Νομοὺς τοῦ κράτους καὶ θὰ πεισθῇ ὅτι μία τοιαύτη δαπάνη, δὲ θὰ ἦτο ἄσκαπος.

—Ἡ ὁργάνωσις τοῦ γραφείου ἐκπαιδεύσεως κα-τὰ νομοὺς, σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀναγ-καίαν προϋπόθεσιν ἀναπτύξεως εἰς τὴν χώραν μα-τῆς ἀνυπάρχοντος ἐπιστημονικῆς ἐρεῖνης. Ἡ ὕδρασις Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου εἰς τὰς Ἀθήνας, τῇ μόνον θὰ δυνηθῇ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὸ ἐπιστημον-κόν του ἔργον, ὅταν παράλληλα βοηθηθῇ ἀπὸ πυρ-νάς ἐπιστημονικῆς ἐρεῖνης, εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν. Δυστυχῶς, δὲν διαθέτομεν, οὔτε παραδόσιν ἐπιστημ-νικῆς ἐρεῖνης, οὔτε προσπάθειαν ὁργανώσεως τοια-ύτης. Εἰς τὰ Πανεπιστήμιά μας ἀναμασῶνται παιδ-γωγικαὶ θεωρίαι καὶ ἐρευνᾶι ξένα καὶ ἐν πολλοῖς ὀ-ληλοσυγκρουόμεναι, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπικρατῇ σί-χους καὶ ἀμφιβολία διὰ τὰ βασικώτερα προβλήματα.

Ἡ Παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη, δὲν μεταφτυτεύεται ὁ-χώρας εἰς χώραν, ὅπως αἱ θετικαὶ ἐπιστήμαι. Γεννᾶ-ται καὶ ἀναπτύσσεται εἰς ἐκάστην χώραν ἰδιομόρφῳ δανειζομένη γενικὰς ἀρχὰς μόνον. Ἡ Πολιτεία ἔ-καθῆκον νὰ ὁργανώσῃ τὴν ἐπιστήμην τῆς Παιδεί-ᾱς ἢ δὲ παιδεία ἀναμφιβόλως θὰ εἶναι ἡ πρώτη δύνα-μις ἡ ὁποία θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ ὄνειδος τοῦ ὅ-τι ἀναπτύκτο. Πᾶσα καθυστέρησις ἐπὶ τοῦ οὐδαῶδ-αὐτοῦ θέματος τῆς Παιδείας, σημαίνει ἀρνησιν ἐ-πιστήμης τῆς ἀγωγῆς. Ἡ ἀρνησις σημαίνει τελ-τωσιν καὶ ἀποσύνθεσιν καὶ πέραν αὐτῆς, ἀφανισ-μὸν. Ἀλλ' ἄς ἐπιώσωμεν...

ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Υπό ΕΥΑΓ. Γ. ΚΑΡΚΑΝΗ
δημ.)λου Ε'. Περιφ. 'Αθηνών

Ένα από τὰ δύσκολα προβλήματα πού ἐπὶ ν' ἀντιμετώπιση ἡ σύγχρονη κοινωνία, ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου καὶ οἱ παιδαγωγοὶ εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ παιδικοῦ βιβλίου.

Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ δύσκολη. Τὰ θεμέλια τοῦ κόσμου τὰ πνευματικά, τὰ ἠθικά καὶ τὰ ὕλικά σείονται στὸν αἰῶνα αὐτὸν τοῦ ἀτόμου καὶ οἱ παραδεδεγμένες ἀρχές καὶ οἱ κανόνες, πάνω στὶς ὁποῖες ἔχει θεμελιωθῇ ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ, ἡ κοινωνικὴ συμβίωσι σύμφωνα μ' ἓναν ἀνώτερο ἀνθρώπινο προορισμό, περνοῦν φοβερὴ κρίσι. Τὰ τελευταῖα χρόνια παρατηρεῖται μιὰ γιγαντιαία καὶ ἀλματώδης πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν, ἰδίᾳ τῶν φυσικῶν μετὰ τὰς τιτανικὰς δυνάμεις τῶν καὶ τοὺς ἐξωσφορικὰς κινδύνους πού κρύβουν. Οἱ ἄνθρωποι καθοῦνται νὰ παρακολουθήσουν τὰ ἐπιτεύγματα καὶ νὰ τὰ κάνουν κτῆμα τους καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν στὴ ζωὴ τους. Ἡ ἐνημέρωσι καὶ ὁ σύγχρονισμός εἶναι καθήκον γι' ἕκαστον ἄνθρωπο. Σήμερα εἶναι πολλὰ τὰ μέσα πού βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο στὴ μόρφωσί του. Ὁ κινηματογράφος, ἡ τηλεόρασις, τὸ μαγνητόφωνο καὶ τὸ ραδιόφωνο. Ὅμως τὸ καλὸ βιβλίον ἐξακολουθεῖ νὰ παίξῃ τὸ βασικώτερο ρόλο στὴν πνευματικὴ ἐξέλιξι καὶ συγκρότησι τοῦ ἀνθρώπου κατὰ μείζονα λόγο κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν αὐτοῦ.

Ύστερα ἀπὸ δύο φοβεροὺς οικονομικοὺς πολέμους τοῦ αἰῶνα μας, πού μετέφεραν τὸν πόλεμον ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ τὸν ἔμπισσαν μέσα στὸν ἄμαχο πλῆθυσμό, σκορπίζοντας τὸ ἄγχος καὶ τὴν ἀγωνία, μιὰ διαρκὴ ἀγωνία καὶ ἀβεβαιότητα γιὰ τὴν αὔριο, ἡ στρόφι πρὸς τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνασυγκρότησι τῆς κοινωνίας ἀποτελεῖ ἐπιτακτικὸ καθήκον κάθε πολιτείας.

Ἡ σύνδεσις μας μὲ τὴν Κοινὴ Ἀγορὰ καὶ ἡ ταῦταισις τῆς μοίρας μας μὲ Εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς πού ἔχουν ὑψηλότερον πολιτισμό, οικονομικὴ εὐημερία, τεχνικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ πρόοδος πρέπει νὰ μᾶς ἀφυπνήσῃ νὰ συγχρονίσωμε τὰ μορφωτικά μας μέσα σὲ σύντομον χρονικὸ διάστημα.

Τὸ σύγχρονον βιβλίον καὶ διὰ τὸ παιδικὸ εἶναι ἡ μεγάλη ἐπιταγὴ τῆς ἐποχῆς μας. Δὲν ἀρκοῦν οἱ φιλότιμες προσπάθειες μεμονομένων ἀνθρώπων καὶ ἐκδοτικῶν ὁργανισμῶν. Γὰρ τί γίνεται ἄλλοῦ, τί γίνεται καὶ τί πρέπει νὰ γίνῃ στὸν τόπον μας, πρέπει ν' ἀποτελέσῃ ἐπὶ τὴν μελέτην, ἐρεῦνην καὶ προσπάθει-

ας ἐπιτελείων ἐξ εἰδικῶν ἐπιστημόνων, λογοτεχνῶν καὶ ἐκδοτικῶν ὁργανισμῶν.

Τὸ παιδικὸ βιβλίον σήμερα πρέπει ν' ἀποτελέσῃ τὸ μαγικὸ μέσον πού θὰ πάρῃ τὸ παιδί καὶ θὰ τὸ ὀδηγήσῃ στὴν περιοχὴ τοῦ πνεύματος, τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Θὰ τὸ ὀδηγήσῃ ἐλκυστικὰ μὲ σαφήνεια καὶ χάρι σὲ μακρυνὰς χώρες, σὲ περασμένα ἱστορικὰ γεγονότα καὶ ἐποχές, θὰ περιγράψῃ σπουδαῖες προσωπικότητες τῆς ἱστορίας, τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος. Μὲ τὸ μαγικὸν τοῦ τρόπου τὸ παιδικὸ βιβλίον πρέπει νὰ δώσῃ στὸ παιδί τὴν πείρα τοῦ παρελθόντος καὶ τῶν ἐμπειρῶν ἀνθρώπων, χωρὶς ὅμως ν' ἀγνοήσῃ καὶ τὴ δική του συμμετοχὴ σὲ μιὰ αὐτενεργὸν προσπάθειαν νὰ κινηθῇ γιὰ προσωπικὰς του κατακτήσεις. Ἐστὼ στὴν ἀρχὴ κεκτημένων γνώσεων, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν «πολιτιστικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μέσων» καθὼς καὶ τῆς ὑπαρχούσης πείρας.

Σκοποὶ τοῦ παιδικοῦ βιβλίου

Ὁ σκοπὸς τοῦ ὑπαιδικοῦ βιβλίου ταυτίζεται μὲ τὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς τοῦ παιδιοῦ. Τὸ παιδικὸ βιβλίον θὰ βοηθήσῃ τὸ παιδί ν' ἀναπτυχθῇ σὲ προσωπικότητα ἱκανὴ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ σύγχρονον πολιτισμὸν ἐμποτισμένη μὲ τὰ ὑψηλὰ ἰδανικά τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ παιδικὸ βιβλίον θὰ βοηθήσῃ ἀκόμη τὸ παιδί.

1. Ν' ἀναπτύξῃ μιὰ ἀγάπην γιὰ μελέτη βιβλίων θάσῃ προγράμματος, ὅχι γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα. Ἀκόμη καὶ στὶς ἐορτὰς καὶ στὶς διακοπὰς πρέπει τὸ παιδί νὰ γνωρίζῃ πῶς θὰ διαθέτῃ τὴν ὥραν του. Ἡ ἀνθρώπινη προσωπικότητα οἰκοδομεῖται περισσότερο ἀπὸ τὸ περιεχόμενον πού δίνουμε στὴ ζωὴ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναπαύσεώς μας.

2. Ν' ἀποκτήσῃ γενικὴ ἀναγνωστικὴ ἱκανότητα. Νὰ διαβάσῃ καὶ νὰ κατανοῇ τὰ κείμενα. Νὰ ξέρῃ νὰ ἐκλέγῃ ἐκεῖνα πού θὰ τὸ ὠφελήσουν. Νὰ κρίνῃ ἀντικειμενικὰ τὸ περιεχόμενό τους. Νὰ διακρίνῃ τὸ οὐσιώδες ἀπὸ τὸ ἐποισιῶδες καὶ νὰ ἐνσωματώσῃ τὶς πολὺτιμες γνώσεις καὶ ιδέας πού ἀνευρίσκει στὴν πνευματικὴ κοσμοθεωρίαν, πού οἰκοδομεῖ ἡ ἀνήσυχη καὶ δυναμικὴ προσωπικότητά του.

3. Νὰ εἰσάγῃ τὰ διαφέροντά του στὴν περιοχὴ τῶν γνώσεων καὶ τῆς λογοτεχνίας. Ἐκεῖ θ' ἀνακαλυφθοῦν οἱ ἰδιαιτέρες κλίσεις καὶ ἐπιδόσεις τῶν παιδιῶν. Θὰ φανερωθοῦν τὰ

μικρά στην αρχή ταλέντα, που μ'έτην βοήθεια του σχολείου και της οικογενείας μπορούν να εξελιχθούν και να αναπτυχθούν.

4. Βοηθάν το παιδί να γνωρίση την ανθρωπινή ζωή με τις περίπλοκες κοινωνικές σχέσεις, την νομίμως συντεταγμένη κοινωνία μας, την έλληνοχριστιανική μας παράδοσι και τα Έθνικά μας ιδανικά.

Από την περιγραφή του γενικού σκοπού και των επί μέρους σκοπών που επιδιώκει το παιδικό βιβλίο συνάγεται πόσο δύσκολο και σπουδαίο είναι το πρόβλημα του παιδικού βιβλίου.

Λέγοντας παιδικό βιβλίο έννοούμε κάθε βιβλίο που είναι γραμμένο με απλό και κατανοητό τρόπο, προσωρισμένο προς χρήση και μελέτη των παιδιών. Θα μπορούσαμε να το διακρίνωμε σε: α) σχολικό βιβλίο και β) παιδικό βιβλίο γενικής μορφώσεως. Ανάλογα με το περιεχόμενό του μπορεί να γίνουν και άλλες διακρίσεις.

Ποια τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός καλού παιδικού βιβλίου.

1. Το θέμα. Το αντικείμενο που εξετάζει. Η ύλη και το περιεχόμενο πρέπει να είναι σύμφωνο με την παιδική αντιληπτικότητα και ν' ανταποκρίνεται στα διαφέροντα του παιδιού. Είτε λογοτεχνικό, είτε επιστημονικό είναι το βιβλίο πρέπει να πλουτίζει τας γνώσεις του παιδιού και να το βοηθή στην αυτοανάπτυξί του.

2. Η γλώσσα του βιβλίου να είναι απλή και αντιληπτή.

3. Η διάταξι της ύλης ν' ακολουθή τις αρχές α) συνολικότητας β) της ενότητας και γ) της εποπτικότητας.

4. Η καλαισθητική εμφάνισι του βιβλίου. Η έν γένει εμφάνισι του βιβλίου πρέπει να βοηθή το παιδί στην ανάπτυξί του καλαισθητικού αισθήματος με την καλή έκτύπωσί του, τις ωραίες και παραστατικές εικόνες του, αντίγραφον του πραγματικού και όχι μουτζουρωμένη μελάνη με ακαλαισθησία προς αποφυγή της δαπάνης.

5. Το βιβλίο πρέπει να κεντρίζη το διαφέρον του παιδιού και να το διατηρή αδιάπτωτο μέχρις ότου ολοκληρώση τη μελέτη του βιβλίου. Εάν έχει ως σκοπό το βιβλίο να δώση γνώσεις στο παιδί, τότε απαιτείται ανάλογη μεθοδική διάταξι της ύλης, ούτως ώστε το παιδί αύτενεργως να έρευνά και ν' άνευρίσκη με πειραματισμό και με έρευνά του.

Πρέπει ν' αναγνωρίσωμε όλοι ότι το παιδικό βιβλίο, όπως εκδίδεται και κυκλοφορεί σήμερα, δέν είναι εκείνο που επιτυγχάνει του σκοπού του. Είναι ένα σοβαρό πρόβλημα, που πρέπει να λυθή χωρίς χρονотριβή. Οι έπιστή-

μονες και οι λογοτέχνες μας, οι παιδαγωγοί και οι δασκάλοι όλοι πρέπει να ένταχθούμε σε μία μεγάλη Έθνική σταυροφορία για ένα έκσυγχρονισμό της πνευματικής τροφής του παιδιού.

Κριτικόν Σημείωμα ΓΙΑΝΝΗ ΒΡΑΧΑ

ΕΤΣΙ ΖΟΥΜΕ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ ΤΑ ΨΙΑΝΑ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Ίστορία - Λογογραφία

Αθήναι 1964 - (Σελίδες 91)

Ο άγαπητός συνάδελφος Βράχας με την γνωστήν οιστηλάτον Πατριδολατρείαν έφεσεν εις τῷς διὰ τῆς ὡς ἔνο. πατριδογνωστικῆς συγγραφῆς του ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς γενέθλιας γῆς του. ἕνα κομμάτι προσφιλὲς τῷ ὁποίῳ ἀνέσπρε μέσα ἀπὸ τὸν ἀτέραντο βίῳ τοῦ χρόνου.

Ἀπὸ τὸν μαγικὸν χώρον τῆς παιδικῆς μνήμης, ποῦ φωτίζονταν ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς φωτιᾶς πλάι στὸ τζάκι κατὰ τὰ βράδια τοῦ χειμῶνα, με συντροφιά τῇ μορῇ τοῦ Μπαρμπασπύρου (τοῦ Σπύρου Κυντοθανάση) ποῦ τοῦ διηγῶτανε παλῆς ἱστορίες τοῦ χωριοῦ, ἀπὸ τὸν μαγικὸν νὰ αὐτὸν χώρο τῆς παιδικῆς μνήμης του ξεπήδησε μία νοσταλγία Πατριδογνωστικῇ, μιᾷ νοσταλγία του νὰ... ποῦ τὴν συνοδεύει ἡ γρισιτῇ ἀτέραντη μορφή τῆς ἀγάπης του γιὰ τὸ χωριὸν του.

Ἔτσι.

Μέσα στὸ διάβα τοῦ χρόνου:

Ξανάξησεν στὴ θύμῃσιν του τὸ ριτιδωμένο πρόσωπο τοῦ Μπαρμπασπύρου.

Ξανάξησαν τὰ παλὰ γκρεμισμένα σπίτια τῆς γενέθλιας γῆς του.

Ξανάξησαν θύμεις ἀπὸ τῆς Χριστουγεννιάτικης καὶ Πασχαλινῆς γιορτῆς τοῦ χωριοῦ του.

Ξανάξησαν τὰ παλὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ του.

Ξανάξησαν οἱ παλῆοι κυνηγοὶ καὶ τὰ κυνήγια τους.

Ξανάξησαν τὰ προξενιά καὶ τὰ γλέντια τὰ παλὰ ποῦ κυριαρχοῦσαν στὴν παλὰ ἀτμόσφαιρα τοῦ χωριοῦ του καὶ γενικά:

Ξανάξησε στὴ θύμῃσιν του ἕνα παρελθὸν μὲ μιᾷ γλυκόπικρῃ γεύσει.

Ἄς τὸν παρακολουθήσωμε ὅμως λεπτομερέστερα μέσα στὴν Πατριδογνωστικῇ αὐτῇ ἐξόρμησιν τῷ.

Καὶ ἐν πρώτοις ἰναρωτιέται:

«Γιατί μιὰ μόνη Γῆς γωνιά,
ὅπου κι' ἂν πᾶν κανεὶς θυμᾶται;»

Κιὰ ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος.

«Μ' ἀρέσει ποῦ γράφω γιὰ τὸ μικρὸ, τὸ φτωχὸ μου τὸ χωριὸ καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους του.

Θέλω νὰ παρουσιάσω τὴν ἱστορίαν τοῦ χωριοῦ μου, ὅπως τὴν ἔκτισα καὶ τὴν ἔζησα».

Βράχα, Αὐτῷσι σελ. 5)

Καὶ ἀρχίζει τὴν περιγραφή τῆς ἱστορίας τοῦ χωριοῦ του ἀπὸ τὰ πολὺ παλὰ χρόνια.

Ἀρχαῖα.

Ἐδῶ καὶ διόμση χιλιάδες χρόνια
 «Ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔσδυσε ὁ χρόνος καὶ οἱ αἰῶνες εἶναι:»

Τὸ βασίλειο τοῦ Εὐρύτου

Ὁ Εὐρύτος σὰν μέγας ἥρωας ποὺ ἀποθανάτιστηκε,
 καὶ τὸ ὄνομά του τὸ πήρε ὁ Λῆμος καὶ ὁ Νομός.

Νομός Εὐρυτανίας

Τὸ βασίλειο τοῦ Εὐρύτου ἐκτεινότανε ὡς τὴν Αἰτωλία,
 Φθιώτιδα καὶ τὸν Ἀσπρόποταμο.

Ὁ Εὐρύτος δοξάστηκε γιὰ τὴ μάχη ποὺ ἔδωκε μὲ τοὺς
 Γαλάτας στὰ 278 π.Χ. (Βράχα, Αὐτόθι σελ. 10)

Ἴδου ... μὰ περιληπτικὴ διατύπωση γύρω ἀπὸ τὴν
 προϊστορία τοῦ χωριοῦ του:

Καὶ ἐρωτᾷ ἤδη καὶ ἡ ταπεινότης μας ἀπὸ παιδαγωγικῆς
 πλευρᾶς.

Τὸ ἱστορικὸ αὐτῆς τῆς προϊστορίας τοῦ χωριοῦ δὲν μπο-
 ροῦσε ἄραγε νὰ γίνῃ καί:

Πατριδογνωστικὸ ἀνάγνωσμα: γιὰ τὰ
 παιδιά τοῦ σχολείου τὰ ὁποῖα ἀντὶ νὰ ἀσχοληθοῦν στὸ μά-
 θημα τῆς ἱστορίας μὲ τὴν ἱστορία τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν
 Βαβυλωνίων — ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει ἐς τὴν σχολικὴν μας
 πραγματικότητα — νὰ διαβάσουν ἀπὸ τὸ Πατριδογνωστικὸν
 Ἀναγνωστικὸν τοὺς μερικὰ κεφάλαια ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ
 χωριοῦ τους, σὰν αὐτὰ ἐπὶ παραδείγματι:

1. Στὰ χρόνια τὰ παλὰ τοῦ Βασιλῆ τῆς Εὐρυτανίας
 Εὐρύτου

Καὶ σὰν παραμῦθι,

Καὶ σὰν ἱστορία κάποιας παλῆς μάγισσας γιὰ τὸ πρό-
 βρα πεθαμένο ἀγόρι τοῦ Βασιλῆ Εὐρύτου.

2. Τὸ βουνὸ τοῦ χωριοῦ μας.

Τὰ κοινά μας

Καὶ σὰν ἀπομεινάρι στὴ θύμησή μας μέσα στοῦ χρόνου
 τὸν ὠκεανὸ γιὰ τὰ κόκκαλα τῶν ἡρώικως πεόντων
 παλληκαριῶν τοῦ Βασιλῆ Εὐρύτου, ὅταν πολέμησε μὲ τοὺς
 Γαλάτας.

III

Θὰ ἐρωτήσουν ὅμως ἤδη ἐπεμβαίνοντες μὲ τὴ σειρά των
 καὶ οἱ ἀναγνώστες τῶν γραμμῶν αὐτῶν τῆς ταπεινότητός
 μας.

Καλὰ καὶ ὥραια ὅλα αὐτά.

Ποῖς ὅμως θὰ συντάξῃ τὰ διάφορα κεφάλαια ποὺ θὰ
 συνθέτουν τὴν προβολὴ τοῦ Πατριδογνωστικοῦ ἐκείνου ἀνα-
 γνωστικοῦ τὸ ὁποῖον θὰ προορίζεται γιὰ τὰ παιδιά ἀπὸ
 τὰ Ψιὰ τῆς Εὐρυτανίας;

Ἀπαντῶμεν:

Ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος Βράχας προσέφερε ἤδη ἀρ-
 κετὸν ὕλικόν σὰν θύμηση ἱστορικὴ γύρω ἀπὸ τὴ γενέθλια
 γῆ του.

Ἐν συνεχείᾳ καὶ μὲ τὴν πρώτην εὐκαιρία ὁ ἴδιος μὲ τὸν
 Σύλλογον τῶν συναδέλφων τοῦ σχολείου τοῦ χωριοῦ του θὰ
 δοῦνέ μοι καὶ γιὰ τὴν προβολὴ τοῦ ἱστορικοῦ ὕλικου αὐτοῦ:

Πατριδογνωστικὸ — λογοτεχνικὸ ἀ-
 νάλωμα ἀνάλογον μὲ τὴν ψυχικότητα τῶν παιδιῶν
 τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ λαικοῦ Σχολείου τῆς Γενέθλιας
 Γῆς των.

Ἄς εἶναι δὲ δέδωται ὅτι ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς Περιφε-
 ρείας τῶν θὰ τοὺς συγκατῇ ἐγκαρδίως καὶ θὰ τοὺς προσέξῃ
 ἰδιαίτερος γιὰ τὴν καινούργια Πατριδογνωστικὴ μορφή τῆς
 ἐργασίας των.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ Πατριδογνωστικὸν αὐτὸ Ἀναγνωστικὸν
 θὰ εἶναι πλουτισμένον εἰκονογραφικὰ καὶ μὲ διάφορα κεφά-
 λαια παρμένα ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ ἐπὶ Τουρκοκρα-
 τίας ὡς π.χ. τὸ ἔξῃς:

Ἐκεῖ ποὺ δρόντηξε τὸ καρνοφίλι στὰ 1823 ἔναντι τῶν
 Τούρκων.

Καθὼς καὶ ἄλλα κεφάλαια παρμένα: ἀπὸ τὸ τοκεῖο τοῦ
 χωριοῦ, ἀπὸ τὰ ἱερὰ σκηνώματα τοῦ χωριοῦ, καθὼς καὶ ἀπὸ
 τὰ διάφορα ἦθη καὶ ἔθιμα.

Ἐπὶ παραδείγματι:

1. Τὸ τοκεῖο τοῦ χωριοῦ μας, βουνά, λόφοι, ρεματιές,
 πλαγιές, βράχια.

2. Ἡ Ἐκκλησίᾳ τοῦ χωριοῦ μας. Ἡ Εὐαγγελιστριά μας.

3. Τὰ γαμήλια ἔθιμα τοῦ χωριοῦ μας (ἰδίως τραγοῦδι
 παλὰ καὶ γάμοι, τῆς ξενητείας).

4. Τύποι τοῦ χωριοῦ μας (π.χ. βιογραφία τοῦ Μάρκου
 σπύρου (Σπύρου Κοντοθανάση)).

5. Τὸ Σχολεῖο τοῦ χωριοῦ μας κ.λπ. κ.λπ.

IV

Ἐτελειώσαμε

Θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργον, ἐάν ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῆς
 Εὐρυτανίας ἀποκοτῶσε μὲ τὴ συνεργασία ὅλων τῶν συν-
 ἀδελφῶν τῶν διαφόρων λαϊκῶν σχολείων τὸ γενικότερον
 Πατριδογνωστικὸν Ἀναγνωστικὸν.

Τὸ ὁποῖον θὰ περιελάμβανε: Τοὺς θρόλους, τοὺς ἀγῶ-
 νες, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, καὶ γενικὰ τὴν εἰκόνα ὁλόκληρου
 τῆς μορφῆς τοῦ: Λαϊκοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Νομοῦ Εὐρυτανίας.

Πάντως:

Ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος Βράχας εἶναι ἄξιος θερμότη-
 των συγκαταληκτῶν, γιὰτὶ διὰ τῆς ὥς ἀνω συγγραφῆς του
 — καίτοι ὑπηρετῶν εἰς τὴν πόλιν τῆς Παλλίδος καὶ μακρὰν
 τῆς γενεθλίας Γῆς του, δίδει ἕνα μεγάλο ἐρέθισμα ποὺ θὰ
 μποροῦσε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὕλικόν διὰ τὴν σύνταξιν καὶ
 τοῦ Πατριδογνωστικοῦ Ἀναγνωστικοῦ τῆς Γενέθλιας
 Γῆς του.

Εὐρυπιδῆς Σούρας

Παιδαγωγός

Μερικὲς σκέψεις καὶ κρίσεις ἐπάνω στὸ βιβλίον

«ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΖΩΗ»

Τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Θ. Α. ΓΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Μόλις τυπώθηκε καὶ κυκλοφόρησε τὸ πρῶτο μέρος
 τοῦ βιβλίου «Ἱστορίες καὶ ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν
 μας ζωὴν» τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Θ. Α. Γιαννοπούλου,
 ἐκδόσεως Γ. Σ. Βλέσσα γιὰ τὴν διδλωθῆκη τοῦ παι-
 δικοῦ κόσμου.

Ἡ ἔξωτερικὴ ἐμφάνισις καὶ εἰκονογράφησις του ἔχει
 τὴν δύναμι νὰ συναρπάξῃ καὶ ἐρεθίσῃ κάθε ζωντανή
 φαντασία: καὶ ἰδιαίτερα τὴν παιδική, μὲ τρόπο αὐτό-

ματο, ακατάσχετο και αδιάπρωτο. Τα χρώματα, τα σχήματα και οι μορφές, τονισμένα και έμπνευσμένα πολύ έπιτυχημένα και αισθητικά από την Έθνική μας Ιστορία, ύλοποιούν και αναδίδουν κάτι σοβαρό και σπουδαίο από την Ελλάδα μας. Μαζύ με τον έκφραστικό και πρωτότυπο τίτλο προδίδουν κάτι καινούργιο και πολύ ενδιαφέρον απά το παλιό και πλατύ δοξασμένο μας παρελθόν.

Τό ξεφύλλισμα και ή μελέτη του δικαιώνουν απόλυτα τό προμάντεμά μας και μεταβάλλουν την αούθρημη εύμενη προδιάθεσί μας σέ δυνατή πνευματική όρεξι και ανάγκη νά τό διεξέλθωμε. Πολύ δέ περισσότερο προκειμένου γιά παιδικές ψυχές, πού μαγνητίζονται από την φύσι τους από τό ζωνρό και ζωντανό, από τό άγνωστο και ύπονοούμενο, από τό φυσικό και άνεπιτήδετο, από τό δραματικό και συγκεκριμένο.

Ξεκινάει από την άρχαία Άθήνα, πηγαίνει στην Σπάρτη, στην Μεσσηνία, στην Θήβα, στην Κόρινθο, στην Μακεδονία και στις άποικίες. Τελειώνει με την Άρχαία Ελλάδα και εισέρχεται και διεξέρχεται την Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Άκολουθείται ή φυσική χρονική πορεία, πού δεσπόζει στα πράγματα και στη ζωή μας, ό δρόμος εκείνος, πού είναι μοιραίος και έπιθεθλημένος στην εξέλιξι και πρόοδο του ανθρώπου και πού μπορεί μάλλον ασφαλώς νά φωτίσει έπιστημονικά την άλήθεια των ιστορικών πραγμάτων.

Άλλά ή μεγάλη άξία και έπιτυχία του εύρίσκεται άλλοι, στο περιεχόμενο, στην ύλη και στα συστατικά του απ' ενός, και στον τρόπο και την τέχνη της έκφρασεως απ' έτέρου, δύο στοιχεία, πού όφειλονται στο πρόσωπο του συγγραφέως, πού όφειλονται στην αξιοθαύμαστη δυνάμει του νά θρη, νά διαλέξη και συγκεντρώση, αλλά και νά συνενώση οργανωτικά και ταιριαστά και νά παρουσιάση τόσο καταληπτά και ζωντανά μια τέτοια ύλη.

Δέν είναι μία Ιστορία, μι άαφήγησι, μι συνηθισμένη και άνιαρη παράθεσι γεγονότων, πού μέσα στην παραδομένη μονότονη και τεχνητή διήγησι και στα ξηρά χρονικά σύμβολα, όπως συμβαίνει στα κυκλοφορούντα ιστορικά βιβλία, πνίγεται ό πλούτος και ή γοητεία τους.

Παρουσιάζονται τά ιστορικά πρόσωπα, πού σκελετώνουν τις δυο μεγάλες αυτές Ιστορικές περιόδους μας' τά πρόσωπα εκείνα, πού πιστεύουμε και διδάσκει ή Ιστορία μας, ότι έγέμισαν, προσδιώρισαν και έδημιούργησαν την ζωήν του παρελθόντος μας στις έντονότερες καταστάσεις και στις άνώτερες μορφές της' τά πρόσωπα εκείνα, πού στάθηκαν οι πολιτικοί και πνευματικοί ήγέτες της Πατρίδος μας, οι έμπνευσται και δημιουργοί ολοκλήρου του Πολιτισμού μας. Πολιτικοί, στρατηγοί, σοφοί, ποιηται κ.ά. περνούν μπροστά μας με τον ιδιότυπο και πρωτότυπο τρόπο του συγγραφέως, με κάποιο άλλο Ιδιαίτερο φως.

Με μία σύντομη, ακριβή και άληθινή εισαγωγή στην χρονικότητα, στην βιογραφία, στην θέαι και Ιδιότητά τους έκτίθενται πράξεις και γεγονότα, άνέκδοτα και έκδηλώσεις τους σέ σχέση με την Ιδιαίτερη ζωή τους, με τά άλλα πρόσωπα της κοινωνίας τους, με την Πατρίδα και με τις διάφορες άξίες της εποχής τους. Διάφορες, άνιπαιτεχνες, άλλα διαφορετικές λεπτομέρειες

από όλη τους την ζωή, κρυμμένες και χαμένες μέσα στις διάφορες Ιστορίες και παραδόσεις, με την έλκυστική και διασκεδαστική φύσι και δύναμι του άνεκδότη, προβάλλουν ζωντανά και πειστικά, συμπληρώνοντας, έρμηνεύοντας και έκφράζοντας τό ουσιαστικό και άληθινό θάθος της Προσωπικότητός τους.

Και μέσα από την «έντιψωσιακή» και «διασκεδαστική» αυτή θίωσι αυτών των τμημάτων της ζωής του θγαίνει και ασφαλίζεται ό πιο θαθός, ό πιο άκέραιος, ό πιο θάσιμος και άκοπος χαρακτηρισμός του, γιαι κάθε Ιστορία και κάθε άνέκδοτο πέρα και κάτω από τό φαινομενικά άσήμαντο, από τό άστείο και εύθυμο κρύβει, έκφράζει και δικαιολογεί τόσες και τόσες όρετές ή κακίες, άξίες ή άπαξίες. Αυτές οι άνέκδοτα άφηγήσεις, αυτά τά άνέκδοτα γεγονότα και περιστατικά, αυτές οι έκδηλώσεις είναι οι πιο φυσικές, οι πιο πηγαίες και άνόθευτες λάμψεις και έκρήξεις της θαυτέρας ούσιαις του χαρακτήρος και της Προσωπικότητος των δρώντων προσώπων.

Και μαζί με την κατανόησι αυτή των Ιστορικών προσώπων, πολύ λογικά και άβίαστα, μορφώνεται και στερεώνεται μέσα στην παιδική ψυχή, αλλά και στην ώριμη, ή πεποίθησι περί της σημασίας του παράγοντος της Προσωπικότητος στην σύλληψι και πραγμάτωσι των μεγάλων πολιτικών, ήθικών και πολιτιστικών σκοπών της Ιστορίας. Γίνεται άντιληπτό και συνειδητό τό μεγάλο δόγμα, ότι ή Ελλάδα είναι ή γεννήτρα και τό δημιουργήμα, κατά κύριο λόγο, των μεγάλων άνδρών.

Και όλα αυτά θα έμεναν νεκρά, σκοτεινά, άφηρημένα και άπρόσιτα, άν ό συγγραφέας, όπως είπαμε, δέν διέθετε έρευνητική, ύπομονετική, έκλεκτική, συνθετική και λογοτεχνική διάθεσι και Ικανότητα. Η έκλογή, ή σειρά, ή τάξι και ή σύνδεσι των Ιστορικών και άνεκδότων δέν έχουν γίνει στην τύχη και πρόχειρα, αλλά με μελέτη, με αίσθηρότητα, με έλεγχο και βασανισμό ήθικό και Ιστορικό, ώστε νά είναι θαυιά και μεγάλη ή επίδρασί τους σέ κάθε ψυχή και μάλιστα παιδική.

Άκόμη μεγάλη έπιτυχία παρατηρείται στο λόγο, στη γλώσσα.

Η πλοκή και ή ροή της, τά στοιχεία και οι εικόνες της είναι πράγματι όλο ακρίβεια και χάρι, όλο φυσικότητα και άπλότητα. Γίνεται τέλειο και όμορφο όργανο γιά την κατανόησι και διεόδουσι στο νόημα των Ιστορουμένων (γεγονότων). Τό παιδί μπορεί άκούραστα και εύχάριστα νά μεταφέρεται στον πνευματικό τους κόσμο και νά αισθάνεται ολοκλήρη και άμείωτη την ούσια και δυνάμει του. Αυτό τό πετυχαίνουν μόνο οι λογοτέχνες και μάλιστα οι λογοτέχνες, πού συμβουλευόνται σέ κάθε γραμμή και Ιδέα τους την πείρα και την γνώσι της άφομοιωτικής λειτουργίας και των θαυτέρων και κυριαρχικών διαφερόντων της παιδικής ψυχής.

Εύχόμαστε και έλπίζουμε νά ολοκληρώση ό συγγραφέας τό έργο του. Η προσφορά του είναι άνεκτίμητη στην πορεία και στο πάθος μας γιά την παροχή γνώσης και άληθινής διαπαιδευτικής σέ κάθε νέα και άδωπημένη ψυχή.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

ΕΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΛΟΓΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ
ΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γεωργίου Παλαιολόγου :	Μέτρα ληπτέα πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν	1
Εὐρ. Σούρλα :	Βράδεια τῶν γονέων ὀργανωμένων εἰς Κοινότητες ἐκάστης τάξεως	7
Γεωρ. Ρούσκα :	Ὁ δεκάλογος τοῦ νέου διδασκάλου ἀπέναντι τοῦ παιδιοῦ	9
Ι. Βασδέκη :	Ὁ ἐκπαιδευτικὸς δημοτικισμὸς καὶ οἱ διδάσκαλοι	14
Κων. Χανιώτη :	Ἡμερησια ἢ ἡμερησια λειτουργία τῶν Σχολείων	19
Σαμαρᾶ :	Πρέπει ν' ἀλλάξουμε ἀγωγή καὶ Παιδεία	28
Κ. Π. Κιούση :	Ἡ ἀποκέντρωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ κατὰ νομοὺς διοικητικὴ διάρθρωσις αὐτῆς	35
Βιβλιοκρισία :	«Ἐτσι ζοῦμε στὸ χωριὸ μας τὰ Ψινὰ Εὐρυτανίας» Γιάννη Βράχα «Ἱστορίες καὶ ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴν Ἑθνικὴ μας ζωὴ» Θ. Α. Γιανοπούλου	38

ΕΤΟΣ ΙΑ' — ΤΕΥΧΟΣ 7ον — 8ον
ΜΑΡΤΙΟΣ — ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1964

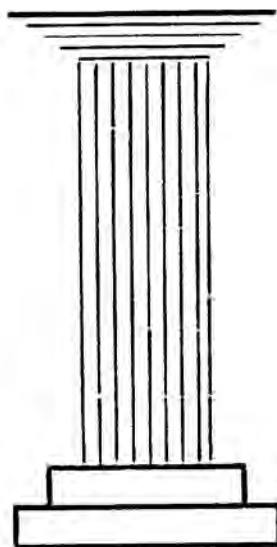

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ — ΕΚΔΟΤΗΣ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ 15Α - ΤΗΛ. 236.547 - 221.316

ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΔΗΜ. ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΛΑΣ
ΧΡ. ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ
ΔΗΜ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΗΜ. ΚΟΥΤΣΟΥΛΕΛΟΣ
ΕΥΑΓ. ΔΟΥΓΑΛΗΣ
ΓΕΩΡΓ. ΚΑΝΑΡΙΟΣ
ΧΑΡ. ΑΜΟΙΡΙΔΗΣ
ΔΗΜ. ΛΙΩΝΑΚΗΣ
ΑΝΑΣΤ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πρόεδρος
Α' Αντιπρόεδρος
Β' Αντιπρόεδρος
Γεν. Γραμματεὺς
Ειδ. Γραμματεὺς
Ταμίας
Μέλος
Μέλος
Μέλος